LUKU
Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Luku Yesu baona lápi kɛ̃̀ lá Maaku kɛ̃̀waɛ.

Zãa da'ilɛna yã'oa guu, a ye gbɛ̃́ɔ sɔu àɔ maà wàɔ Yesu dã́ (3.1-20)

Yesu da'ilɛkɛa ń aà yɔ̃ao (3.21-4.13).

Yesu zĩ̀kɛa Galile bùsuu, gu pɔ́ à waasokɛ̀u ɔ̃ à gyãeɔ gbã̀gbã (4.14-9.50).

Yesu wɛ̃́lɛgɛa bɔa za Galile e taa Yelusalɛũ (9.51-19.28). Luku yã́ pɔ́ Maaku i kɛ̃oɔ kɛ̃̀ dasi. A keeɔn kɛ: Sãmali gbɛ̃maa yã́, ɔde sɔũ yã́, nɛ́ pɔ́ sã̀sã yã́, ɔde ń Lazaao yã́.

Yã́ pɔ́ Yesu kɛ̀ Yelusalɛũɔ (19.29-21.38).

Yesu taasikɛa ń aà gaao (22-23).

Lápi midɛkĩ̀i (24) Yesu bɔ̀ gau ɔ̃ à bɔ̀ mɔ̀ a ĩ̀waeɔwa Ɛmausi zɛ́u e àɔ gɛ tái luabɛ.

Luku Yesu ń Zãa Da'ilɛnao ia yã́ bɔɔlɛkɛ̀ gĩ̀aɛ (1-2). Wekĩ̀i a ò lá malaika bɔ̀ mɔ̀ Yesu da Malia-mawa ń Zãa Da'ilɛna da Ɛlizabɛtio, ń lá sãdãnaɔ ń saanyãdɔ̃naɔ mɔ̀ kùlɛ Yesuɛo, lá Maliama ń Zakalio Dii sáaukpà mɛ́ Simɛɔ Lua Musude tɔbɔ̀. Yã́ beeɔ guu Luku yã́ gbiaɔ ò kɔ̀ a Yesu seeladekɛkɛa guu: Yesu luakɛ ń aà dɛa Isaili zalala ũo ń lá aà mɔa dṹnia guu dɛ yãzɔ̃ɔ ũ gbɛ̃́piiɛo. Luku ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lɔ lá Lua ye nɔ̀sɛdoũdeɔzi ń gbɛ̃́ pɔ́ wà pãkpàńziɔ ń nɔɛɔ ń taasideɔ ń nibɔɔ. Lua Nisĩ̀na yã́ kú we lɔ ń pɔna pɔ́ Yesu baona ì inɛ́o ń Lua táasilɛao ń wabikɛawào.

Luku ì Isailiɔ fɛlɛkaayã bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ wásawasaɛ.

Baona láɛ bee kyokɛa guu baade a fɔ̃ gbɛ̋pii Suabana yấ dɔ̃u.

1 Gbɛ̋ɔ ɔkpà yấ pɔ́ kɛ̀ wá guu dau siua lá guu
zɛ́zɛwa dasi, 2 lá gbɛ̋ pɔ́ aa dɛ yấpi seeladeɔ ń a
baokpanaɔ ũ za káauɔ ɔ̀wɛ̃ɛwa. 3 Tiasa mapi sɔ̃, lá
ma wɛtɛ̀ yấpiɔi dodo za a daalɛawa, má è a maa mà
kɛ̃nɛ zɛ́zɛ, ma gbɛ̋ bɛɛɛde Teofili, 4 kɛ́ ǹ e ǹ yấ pɔ́ wa
dànɛ sấasã dɔ̃.

Malaika dɔaaa Zãa Da'ilɛna ia yã'oa

5 Yude bùsu kí Elodi gɔɔ sa'onae ku, aà tɔ́n Zakali.
A ku Abia sa'onaɔ gãli guuɛ. Aà na tɔ́n Ɛlizabɛti.
Aalona buiɛ lɔ. 6 An pla ḿpii aa maa Luaɛ. Aaỉɔ
ku tàaesai, aa Dii ikoyã ń yấ pɔ́ a dỉlɛɔ kũa. 7 Aa nɛ́
vỉo, asa Ɛlizabɛtiá fĩiɛ, mɛ́ an pla ḿpii aa zikũ̀.
8 Gɔɔ pɔ́ sa'oa kà an gãliwa, Zakali mɛ́ lɛ́ Lua
gbagba. 9 Lá sa'onapiɔ ỉ kɛwa, aa likpà, ɔ̃ lí Zakali
sɛ̀ aà gɛ́ tulaletikai tɛ́a Dii kpɛ́u. 10 Tulaletikpasagɔɔ
bíla kȁaa kpɛɛlɛ píi, aalɛ wabikɛ. 11 Ɔ Dii malaikae
bɔ̀ mɔ̀wà, à zɛ̀ tulaletikatɛakỉi ɔplaai. 12 Kɛ́ Zakali aà
è, à bílikɛ̀, vỉa aà kũ̀. 13 Ɔ malaikapi ɔ̀ɛ̀: Ǹsu to vỉa
n kũo Zakali. Lua n wabikɛa sỉ, n na Ɛlizabɛti a nɛ'i
gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀ Zãa. 14 N pɔ a kɛ na, ńyɔ̃ yáalɔ, gbɛ̋ɔ
pɔnakɛ aà ia yấ musu dasi, 15 asa aɔ dɛ Diiɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũɛ. A wɛ̃ ge í gbãae mio,* Lua Nisỉna aɔ dɛdɛawà
za aà da gbɛɛuɛ. 16 A to Isailiɔ zɛ ń Dii ń Luao dasi,
17 a dɔaa Diiɛ ń Lua Nisỉna gbãa pɔ́ Ɛlia vỉ yãao.
A to maeɔ lɛdoũkɛ ń ń nɛ́ɔ,† a to swấyãmansaideɔ
gbɛ̃maaɔ ɔ̃nɔ sɛ́. A gbɛ̋ɔ kɛkɛ aaɔ ku sɔu guu Diiɛ.

* **1:15** Nao 6.3 † **1:17** Mal 3.23-24

18 Ɔ Zakali ò malaikapiɛ: Kpelewa má yā́pi sīana
dɔ̃i? Asa maezinan ma ũ, mɛ́ ma na zikṹ lɔ. 19 Ɔ
malaikapi wèwà à mɛ̀: Mámɛ má Gabliɛli,‡ miɔ zɛa
Lua aɛ. Ɔmɛ ma zī yā́pi oinɛ, mà baonapi kpanɛ.
20 Ma, n lɛ́na a naalɛ, ńyɔ̃ fɔ̃ yã'oo e yā́pi gɛ kɛò, kɛ́
ni ma yā́ pɔ́ a kɛ a gɔɔwa sio yā́i. 21 Gɔɔ bee sɔ̃ wàlɛ
Zakali dā́. Aà gɛ̃gɛ̃a Lua kpɛ́u bɔ̀ ń saɛ. 22 Kɛ́ à bɔ̀, i
fɔ̃ yã'òńnɔo, ɔ̃ wa dɔ̃̀ kɛ́ à wɛ́pungu'è Lua kpɛ́uɛ. Lá
aà lɛ́na nàalɛ, ɔ̃ àlɛ yã'oné ń ɔo. 23 Kɛ́ Zakali sa'ogɔɔ
lɛ́ kà, ɔ̃ à tà a bɛ. 24 Bee gbɛa aà na Ɛlizabɛti nɔsī, ɔ̃ à
azīa ùlɛ e mɔ sɔo à mɛ̀: 25 Dii kɛ̀, à ma wɛ̃nagwà, à
wibɔ̀mɛɛ.

Malaika dɔaaa Yesu ia yā̃'oa

26 A mɔ soolode guu Lua malaika Gabliɛli zī̀
Galile wɛ̃́lɛ pɔ́ wī mɛ Nazalɛti guu. 27 A gɛ̀ nɛnɔɛ lɛ́so
pɔ́ aà tɔ́n Maliama kī́i. A gɔ̃kpama vī Davidi bui ũ,
aà tɔ́n Yosɛfu. 28 Kɛ́ malaikapi gɛ̃̀ aà kī́i, a òɛ̀: Fɔɔ
báaade! Dii kunnɔɛ. 29 Maliama bílikɛ̀ yā́piwa, à
làasookɛ̀ à mɛ̀: Fɔ bee mi dɛa ni? 30 Ɔ malaikapi òɛ̀:
Maliama, ńsu to vīa n kũo,
asa Lua báaadànguɛ.
31 Ma! Ŋyɔ̃ nɔsi, ní nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
ní tɔ́kpaɛ̀ Yesu.
32 Aɔ dɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, wàli oɛ̀ Musude Nɛ́.
Dii Lua a aà kpa aà dezi Davidi kpalau,
33 iɔ dɛ Yakɔbu buiɔ kía ũ gɔɔpii,
aà kpala aɔ láaa vīo.§
34 Ɔ Maliama ò malaikapiɛ: Lá mi gɔ̃ɛ dɔ̃ yãao, bee
a kɛ kpelewa ni? 35 Malaika wèwà à mɛ̀:

‡ **1:19** Dan 8.16, 9.21 § **1:33** 2Sam 7.12, 16, Isa 9.6

Lua Nisi̋na a dinɛ,
Musude gbãa i mɔma.
A yái̋ nɛ́ pɔ́ ńyɔ̃ ipi kua aɔ adoa,
wàli oɛ̀ Lua Nɛ́.
36 N daɛ Ɛlizabɛti nɛgɔ̃ɛ nɔsia sɔ̃ a zikũ guu. Nɔɛ pɔ́
wa di̋lɛ fi̋i ũpi kú ń nɔ̀ mɔ sooloo tia. 37 Asa Lua lí fu
yãewao.* 38 Ɔ Maliama mɛ̀: Dii zɔ̀blenan ma ũ. Aà
kɛmɛɛ lá ń ò̀wa. Ɔ malaikapi aà tò we.

Maliama gɛa Ɛlizabɛti gwai

39 Gɔɔ bee Maliama fɛ̀lɛ gɛ̀ wɛ̋lɛ pɔ́ kú Yude
bùsu gusi̋si̋deu gɔ̏ɔ. 40 A gɛ̀ Zakali bɛ, ɔ̃ à fɔkpà
Ɛlizabɛtiwa. 41 Kɛ́ Ɛlizabɛti Maliama fɔpi mà, aà nɛ́
vȉvi̋ aà gbɛɛ guu, ɔ̃ Lua Nisi̋na dɛ̀dɛ Ɛlizabɛtiwa,
42 Ɛlizabɛti wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Báaaden n ũ dɛ nɔɛ
píila. Báaaden nɛ́ pɔ́ kú ń gbɛɛu ũ lɔ. 43 Bɔ́n ma ũ kɛ́
ma Dii da mɔ̀ ma gwaii? 44 Gɔɔ pɔ́ ma swa̋lɛ̀ n fɔwa
lé, nɛ́ pɔ́ kú ma gbɛɛu vȉvi̋ ń pɔnaoɛ. 45 Báaaden
n ũ, asa ń si̋ yá̋ pɔ́ Dii ònɛ a kɛ. 46 Ɔ Maliama mɛ̀:
Báaaden n ũ, asa
Málɛ Dii tɔbɔ ma sɔ̃ guu,
47 ma nɔ̀sɛ lɛ́ yáalɔ Lua ma Suabanawa,†
48 asa à ma yãdà,
mapi aà zɔ̀blena pɔ́ mi ka pɔe ũo.
Za tia e gɔɔpii wàli omɛɛ báaadeɛ,
49 asa Lua Gbãadepi yãzɔ̃ɔkɛ̀mɛɛ.
Aà tɔ́ kua adoa.
50 I wɛ̃nadɔ̃ gbɛ̋ pɔ́ aai̋ vi̋akɛɛɔnɛ e ń buiwa.
51 A a ga̋si̋ pòo à a gbãa ɔ̀lɔnɛ́,
à waladeɔ fa̋aa ń ń làasooɔ.
52 A gbãadeɔ bɔ̀ kpalau,

---

* **1:37** Daa 18.14 † **1:47** 1Sam 2.1

à táaaɔ kȁfi.
53 Ȁ pɔmaaɔ kpà nɔandɛnaɔwa aa kȁ,
à ɔdeɔ gbàɛ ɔgii.
54 Ȁ a zɔ̀blena Isailiɔ ȉa,
an yȁ́ i sãaàguo.
55 Ȁ wɛ̃nadɔ̏ Ablahaũ ń a buipiɔnɛ‡
lá à a lɛgbɛ̏ wá deziɔnɛwa.
56 Maliama zɔ̏lɛ ń Ɛlizabɛtio lán mɔ àaɔ̃wa, ɔ̃ à gbàsa
tà a bɛ.

Zãa Da'ilɛna ia

57 Ɛlizabɛti nɛ'igɔɔ kà, ɔ̃ à nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ. 58 Kɛ́
aà fȁ́anideɔ ń aà daɛɔ mà lá Dii wɛ̃nadɔ̏ɛ̀, aa
pɔnakɛ̀aànɔ. 59 A gɔɔ swaaɔ̃de zȉ́ aa mɔ̀ tɔ̃zɔ̃i nɛ́piɛ,§
aai aà mae Zakali tɔ́kpaɛ̀, 60 ɔ̃ aà da mɛ̀: Aawo! Wàli
oɛ̀ Zãa. 61 Aa ò̀ɛ̀: Gbɛ̃e ku n daɛɔ guu, a tɔ́ bee vȉo.
62 Ɔ aa yã'ò aà maeɛ ń ɔo, kɛ́ aa e dɔ̃ lá a ye wà tɔ́kpaɛ̀.
63 Zakalipi pɔ́ pɔ́ á e lákɛ̃wà gbɛ̀a, ɔ̃ a kɛ̏wà: Aà tɔ́n
Zãa. Yȁ́pi bɔ̀ ń saɛ ḿpii. 64 Wegɔ̃ɔ aà lɛ́na gòlɛ, à lɛbɔ̀
lɛ́ yã'o, àlɛ Lua sáaukpa. 65 Ɔ vȉa ń fȁ́anideɔ kȕ píi,
ɔ̃ Yude bùsu gusȉsȉde gbɛ̃́ɔ lɛ́ yȁ́pi galikɛ píi. 66 Ɔ gbɛ̃́
pɔ́ aa yȁ́pi màɔ kũa ń nɔ̀sɛ guu aa mɛ̀: Bɔ́ nɛ́pi aɔ dɛ
a ũ ziai? Asa Dii ɔliaaaàziɛ.
67 Lua Nisȉna dɛ̀dɛ aà mae Zakaliwa, ɔ̃ à
ãnabikɛkɛ̀ à mɛ̀:
68 Wà Dii Isailiɔ Lua sáaukpa!
Ȁ mɔ̀ a gbɛ̃́ɔ bò.
69 Ȁ Suaban gbãade bɔ̀wɛ̃ɛ
a zɔ̀blena Davidi bui guu,
70 lá a dà a ãnabiɔnɛ aa ò za ziwa.
71 Aa mɛ̀ a wá sí wá ibɛɛɔwa,

‡ **1:55** Daa 17.7 § **1:59** Lev 12.3

a wá bɔ gbɛ̃́ pɔ́ zawágupiɔ ɔzĩ̀.
72 Màa à wá deziɔ wɛ̃nagwà,
aà bàa pɔ́ kúńnɔ yã́ i sãaàguo.
73 A̋ lɛgbɛ̃̀ wá dezi Ablahaũɛ*
74 à mɛ̀ á wá bɔ wá ibɛɛɔ ɔzĩ̀,
í wá gba zɛ́ wà zɔbleɛ vĩ̀asai,
75 wá kua iɔ adoaɛ̀ gbɛ̃maaɔ ũ
e wá wɛ̃ni lɛ́u.
76 Mpi sɔ̃ ma nɛ́, wàli onɛ Musude ãnabi,
asa ḿmɛ ńyɔ̃ dɔaa ǹ zɛkɛkɛ Diiɛ.†
77 Ǹyɔ̃ to aà gbɛ̃́ɔ dɔ̃ lá a ń suaba,
lá a ń duuna kɛ̃́má,
78 kɛ́ wá Lua nɔ̀sɛ sósobi vĩ̀ yã́i.
Bɔa musu a mɔ wá gwai lá gu ĩ̀ dɔwa,
79 i gupu gbɛ̃́ pɔ́ kú gusiauɔnɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ kú ga lɛ́zĩ̀ɔ,‡
i wá gbá pɛ́lɛ aafia zɛ́u.
80 Nɛ́pi zɔ̃ɔkũ̀ à gɔ̃̀ kã́gbãade ũ. A ku gbáau e gɔɔ pɔ́
à bɔ̀ gupuau Isailiɔwa.

2

Yesu ia
(Mat 1.18-25)

1 Gɔɔ bee Sezaa Ogusi bɔ̀ ń yã́o à mɛ̀ wà dṹnia
gbɛ̃́pii nao. 2 Wà nao sɛ̃́iapi kɛ̀ gɔɔ pɔ́ Kilini dɛ Sili
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɛ. 3 Baade píi gɛ̀ a bɛ wɛ̃́lɛu wà a tɔ́
dalau. 4 Yosɛfu sɔ̃ à bɔ̀ Nazalɛti, Galile bùsuu, à gɛ̀
Davidi bɛ wɛ̃́lɛ Bɛtɛlɛũ, Yude bùsuu, kɛ́ a dɛ Davidi
bui ũ yã́i. 5 A̋ gɛ̀ wà a tɔ́ dalau we ń a nɔkpama

* **1:73** Daa 22.16-18 † **1:76** Mal 3.1 ‡ **1:79** Isa 9.1

Maliamao. A nɔsia, 6 ɔ̃ gɔɔ pɔ́ aa ku we, aà nɛ'igɔɔ
kà, 7 ɔ̃ à a yoa ì gɔ̃ɛ ũ. A zwãa fìwà à aà wùlɛ pɔtuoɔ
pɔblebɔu, kɛ́ aai gu e nibɔɔ pilakìio yái.
8 Sãdãnaɔ ku bùsu doũpi guu, aalɛ i sɛ̃u,
gwãasìna aalɛ ń sãɔ dɔ̃a. 9 Ɔ Dii malaikae bɔ̀
mɔ̀má, Dii gawi gupùńzi, ɔ̃ vìa ń kṹ maamaa.
10 Malaikapi ònɛ́: Ásu to vìa á kũo, asa ma mɔ
baonakpaiɛ́ɛ, gbɛ̃́pii pɔ i kɛ na maamaa. 11 Wà
Suabana ìɛ́ Davidi wɛ̃́lɛu gwáa, ɔ̃mɛ Mɛsii ũ, Dii
ũ. 12 Seela pɔ́ a to à aà dɔ̃n kɛ: Á nɛ́tɛ̃na e wúlɛa
pɔtuoɔ pɔblebɔu, zwãa fìfìwà. 13 Kándo luabɛ ìwaɔ
ku sãnu ń malaikapio dasidasi, aalɛ Lua táasilɛ aa
mɛ̀:
14 Wà Lua tɔbɔ musu,
gbɛ̃́ pɔ́ an yá kɛ̀ɛ̀ɔ i aafia'e tɔɔlɛ.
15 Kɛ́ malaikapiɔ gòńla aa tà luabɛ, ɔ̃ sãdãnaɔ
òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Wà gɛ́ Bɛtɛlɛũ wà yá pɔ́ kɛ̀pi e, yá pɔ́
Dii tò wá dɔ̀. 16 Ɔ aa fɛ̀lɛ gɛ̀ kpakpa, aa bɔ̀ Maliama
ń Yosɛfuowa ń nɛ́tɛ̃napio wúlɛa pɔtuoɔ pɔblebɔu.
17 Kɛ́ aa aà è, aa yá pɔ́ wa ònɛ́ nɛ́tɛ̃napi yá musu
ò. 18 Ɔ yá pɔ́ sãdãnaɔ òpi bɔ̀ gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ̀ɔ saɛ píi.
19 Maliama yápi kũa a nɔ̀sɛ guu píi, àlɛ làasookɛwà.
20 Sãdãnaɔ ɛ̀a tà, aalɛ Lua tɔbɔ, aalɛ aà sáaukpa yá
pɔ́ aa mà mɛ́ aa è musu, asa à kɛ̀ lá wa ònɛ́waɛ. 21 Kɛ́
a gɔɔ la sù, nɛ́ tɔ̃zɔ̃gɔɔ kà,* ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Yesu, tɔ́ pɔ́
malaika ò zadɔ̃ wi aà nɔsio.

Yesu ɔlɔa Diiɛ

22 Kɛ́ an gbãbɔgɔɔ kà, aa aà sɛ̀ gɛ̀ ɔlɔi Diiɛ Yelusalɛũ
lá Mɔizi ikoyã'òwa. 23 Asa a ku Dii ikoyãu wà mɛ̀

* **2:21** Lev 12.3

wà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ kpawàɛ.† 24 Aa sa pɔ́ wa dȉlɛ Dii
ikoyãu ò, wà mɛ̀ felena mɛ̀n pla ge felenguulu nɛ́
bɔlɔ mɛ̀n pla.‡
25 Gbɛ̃e ku Yelusalɛũ, aà tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃maaɛ, a
Lua vȉa vȉ, mɛ́ aà wɛ́ dɔ Isailiɔ misiai. Lua Nisȋna
diɛ̀, 26 ɔ̃ Nisȋnapi ɔ̀ɛ̀ a ga kía pɔ́ Dii kpà esaio.
27 Nisȋnapi dɔ̀aaɛ̀, ɔ̃ à gɛ̃̀ Lua ua. Kɛ́ Maliama ń
Yosɛfuo mɔ̀ ń ń nɛ́ Yesuo yã́ pɔ́ wa dȉlɛ ikoyãu kɛa
yã́i, 28 ɔ̃ Simɛɔ aà sȉ a ɔzȉ, à Lua sáaukpà à mɛ̀:
29 Mapi n zɔ̀blena gbaɛ niɛ guu sa
lá ń ɔ̀mɛɛwa Dii,
30 asa ma wɛsȉ Suabana pɔ́ ń dȉlɛ
31 n aà yã́ kɛ̀kɛ bui píi wáalɛ.
32 Aɔ dɛ gupua ũ à gupu buiɔnɛ,§
i n gbɛ̃́ Isailiɔ tɔbɔ.
33 Yã́ pɔ́ a ò nɛ́pi musu bɔ̀ aà de ń aà dao saɛ.
34-35 Simɛɔ samaa'ɔ̀nɛ́, ɔ̃ a ò nɛ́pi da Maliamaɛ à mɛ̀:
Ɔmɛ aɔ dɛ seela pɔ́ Isailiɔ gii ũ,
pɔsia i n sɔ̃ zɔ̃ lán fɛ̃ndawa.
Isailiɔ lao ge aa kã́fȋ aà yã́i,
an nɔ̀sɛ guu yã́ i bɔ gupuau.
36 Nɔɛ ãnabie ku we, aà tɔ́n Ãna, Fanuɛli nɛ́, Asɛɛ
buiɛ. Nɔɛpi zikũ̏ɛ táotao. A zãkɛ̀ ń a gɔ̃kpamao wɛ̃̀
soplaɛ, 37 ɔ̃ à gɔ̃̀ò gyaa ũ e wɛ̃̀ basiiɔ̃ ń síiɔ̃o. Ili bɔ
Lua uao, ȉɔ lousisi fãanɛ ń gwãasȋnao ń lɛyeao ń
wabikɛao. 38 Zȋbeezȋ gɔ̃̀ɔ à sɔ̃̀ńzi à Lua sáaukpà, àlɛ
nɛ́pi yã'o gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔ Yelusalɛũ boaiɔnɛ píi.
39 Kɛ́ Yosɛfu ń Maliamao kɛ̀ lá a ku Dii ikoyã
láuwa píi aa làa, aa ɛ̀a tà ń bɛ wɛ̃́lɛu Nazalɛti, Galile

† **2:23** Bɔa 13.2 ‡ **2:24** Lev 12.6-8 § **2:32** Isa 42.6, 49.6

bùsuu. 40 Nɛ́pi fɛ̀lɛ à gbã̂akṵ̀. Ɔ̃nɔ pàɛ̀, mɛ́ ɩ̀ɔ kú ń
Lua báaao.

Yesu gɛa Lua ua a nɛgɔɔ

41 Wɛ̃ ń wɛ̃o Yesu de ń aà dao aaɩ̀ gɛ́ Gɛ̃amusu*
dikpɛkɛi Yelusalɛũɛ. 42 Kɛ́ Yesu kà wɛ̃̀ kuɛpla, aa ɛ̀a
gɛ̀ dikpɛkɛi lá aaɩ̀ kɛwa. 43 Kɛ́ dikpɛ làa, aalɛ tá, ɔ̃ an
nɛ́ Yesu gɔ̃̀ Yelusalɛũ, aa dɔ̃o. 44 Aalɛ e a kú ń gbɛ̃́ɔ
guuɛ. Kɛ́ aa táa'ò gɔɔ do, ɔ̃ aa gbàsa lɛ́ aà wɛɛlɛ ń daɛɔ
ń ń gbɛ̃́ dɔ̃aɔ guu. 45 Kɛ́ aai aà eo, aa ɛ̀a gɛ̀ aà wɛɛlɛi
Yelusalɛũ. 46 A gɔɔ àaɔ̃de zɩ̃́ ɔ̃ aa aà è Lua ua zɔ̃lɛa
yãdanɛdeɔ guu, àlɛ yãmamá, àlɛ yãlalamá. 47 Aà
yãdɔ̃a ń aà yãweamáo dɩ̀ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ aà yãmaɔwa
píi. 48 Kɛ́ aà de ń aà dao aà è, à bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aà da ò̀ɛ̀:
Bɔ́yãi ń kɛ̀wɛ̃ɛ màai? N mae ń mapio, wá pɔ yà n
wɛɛlɛa guu. 49 A wèmá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ ma wɛɛlɛi?
Kɛ́ à kṵ̀ màɔ ku ma Mae kpɛ́u, á dɔ̃o lé? 50 Ama aai
yã́ pɔ́ a ònɛ́pi dɔ̃o.
51 Yesu ɛ̀a tàńnɔ Nazalɛti, à misɩ̀ilɛnɛ́. Aà da yã́piɔ
kũa a nɔ̀sɛ guu píi. 52 Yesu zɔ̃ɔkṵ̃̀, aà ɔ̃nɔ kã̀fĩ, mɛ́ a
na ń Luao ń gbɛ̃nazɩ̃naɔ.†

3

Zã̂a Da'ilɛna waasokpaa
(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Zã̂a 1.19-28)

1 Sezaa Tibelia kpalablea wɛ̃̀ gɛ̃ode guu Pɔ̃nsi Pi-
lati mɛ́ Yude bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, Elodi lɛ́ kible Galile, aà
dãuna Filipi lɛ́ kible Itule bùsu ń Takɔni bùsuowa,
mɛ́ Lisania lɛ́ kible Abilɛni bùsuwa. 2 Anasi ń
Kaaifao mɛ́ sa'onkiaɔ ũ. Gɔɔ bee ɔ̃ Lua yã'ò Zakali

---

* **2:41** Bɔa 12.1-11 † **2:52** 1Sam 2.26, Yaa 3.4

nɛ́ Zãaɛ gbáau. 3 Ɔ à fɛ̀lɛ lɛ́ bɛbɛ Yuudɛ̃ baale ń
baalao píi, àlɛ waasokɛ gbɛ̃́ɔnɛ. A ònɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ aa
da'ilɛkɛ, Lua i ń duuna kɛ̃́má. 4 Màa yã́ pɔ́ ãnabi
Isaia ò a lá guu kɛ̀ à mɛ̀:
Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau,
àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.
5 Guzulɛ píi a tata,
gbɛ̀ lɛsĩ́ɔ ń sĩ̀sĩ́ɔ daaĩ́ píi.
Zɛ́ koleaɔ poo súsu,
zɛ́ tòũtoũɔ daaĩ́,
6 gbɛ̃́pii i e lá Lua ĩ̀ ń suaba.*
7 Bíla ĩ̀ɔ mɔ aà kĩ́i da'ilɛkɛi, ɔ̃ ĩ̀ onɛ́: Gbɛ̃nazĩ́n
píligonaɔ! Démɛ lɛdàwá à bàasi pɔkũma pɔ́ Lua
a bɔbɔmáɛi? 8 A nɔ̀sɛlilɛa yã́ kɛ, wi dɔ̃ kɛ́ a lilɛ. Kɛ́
Ablahaũ dɛ á dezi ũ, ásu dilɛ bee mɛ́ a á bɔo. Málɛ
oɛ́, Lua a fɔ̃ gbɛɛ beeɔ kɛ Ablahaũ buiɔ ũ. 9 Mɔo dilɛa
líɔzi kɔ̀. Lí pɔ́ lɛ́ nɛ́ maa io, wa zɔ̃ zu tɛ́uɛ.
10 Bíla aà là: Tó màaɛ, wá kɛ kpelewa ni? 11 A
wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ula vĩ́ mɛ̀n pla, aà ado kpa
gbɛ̃́ pɔ́ vĩ́owa. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔblea vĩ́, aà kɛ màa lɔ.
12 Ɔsinaɔ mɔ̀ da'ilɛkɛi, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Mɛtulu, wá
kɛ kpelewa ni? 13 A wèmá à mɛ̀: Ásu ɔ̃asimá dɛ lá
wa dĩ̀lɛlao. 14 Sosaɔ aà là aa mɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ wá kɛa
ni? A ònɛ́: Ásu gbãamɔ gbɛ̃́ɔnɛ à ń bleo. A zɛ ń fĩa
pɔ́ wĩ̀ boɛ́o.
15 Gbɛ̃́ɔ pɔna lɛ́ dɛdɛ. Gbɛ̃́pii lɛ́ làasookɛ a nɔ̀sɛ
guu Zãa yã́wa, tó aɔ dɛ Mɛsii ũ. 16 Zãa ònɛ́ píi à mɛ̀:
Mi á da'ilɛkɛ ń íoɛ, ãma gbɛ̃e lɛ́ mɔ́, aà iko dɛmala,
mi ka mà aà sabala bɔbɔèo. Ɔmɛ a á da'ilɛkɛ ń

* 3:6 Isa 40.3-5

Lua Nisi̋nao ń téo.† [17] A gbaana kũa à pɔ́ fãò, i
pɔ́wɛna ká a dɔ̃u, i a sào ka tɛ́ gasai guu. [18] Zãa
baonakpaanɛ́ guu, à nàɛmá ń yãpãleɔ dasi. [19] Kɛ́
à yã́ pɔ́ kí Elodi kɛ̀ a dãuna na Elodia yã́ musu ń vãi
pãle pɔ́ a kɛ̀ɔ bɔ̀ɛ̀ gupuau píi, [20] ɔ̃ Elodi ɛ̀a yãvãikɛ̀ lɔ,
à Zãa dàkpɛu.

[21] Kɛ́ Zãa lɛ́ gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ píi, à Yesu da'ilɛkɛ̀ sɔ̃. Gɔɔ
pɔ́ Yesu lɛ́ wabikɛ, luabɛ wɛ̃̀aa, [22] ɔ̃ Lua Nisi̋na sù lán
felenawa à dìɛ̀. Ɔ wà yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Ma
Nɛ́n n ũ, má yenzi, ma pɔ kɛ̀ma na.‡

Bui pɔ́ Yesu bɔ̀ ń guuɔ
(Mat 1.1-17)

[23] Gɔɔ pɔ́ Yesu a zi̋ dàalɛ, a wɛ̃̀ baakwi taa vi̋. Wàlɛ
e Yosɛfu nɛ́ɛ.
Yosɛfupi sɔ̃ Heli nɛ́ɛ,
[24] Helipi sɔ̃ Mata nɛ́ɛ,
Matapi sɔ̃ Levii nɛ́ɛ,
Leviipi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́ɛ,
Mɛlɛkipi sɔ̃ Yana nɛ́ɛ,
[25] Yanapi sɔ̃ Yosɛfu nɛ́ɛ,
Yosɛfupi sɔ̃ Matatia nɛ́ɛ,
Matatiapi sɔ̃ Amɔsi nɛ́ɛ,
Amɔsipi sɔ̃ Nauũ nɛ́ɛ,
Nauũpi sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́ɛ,
Ɛsɛlipi sɔ̃ Nage nɛ́ɛ,
[26] Nagepi sɔ̃ Maatu nɛ́ɛ,
Maatupi sɔ̃ Matatia nɛ́ɛ,
Matatiapi sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́ɛ,
Sɛmɛipi sɔ̃ Yosɛku nɛ́ɛ,
Yosɛkupi sɔ̃ Yoda nɛ́ɛ,

† **3:16** Zi̋n 2.3-4 ‡ **3:22** Soũ 2.7, Isa 42.1

Yodapi sɔ̃ Yohanani nɛ́ɛ,
27 Yohananipi sɔ̃ Lesa nɛ́ɛ,
Lesapi sɔ̃ Zolobabɛli nɛ́ɛ,
Zolobabɛlipi sɔ̃ Salatiɛli nɛ́ɛ,
Salatiɛlipi sɔ̃ Nɛli nɛ́ɛ,
Nɛlipi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́ɛ,
28 Mɛlɛkipi sɔ̃ Adi nɛ́ɛ,
Adipi sɔ̃ Kosaũ nɛ́ɛ,
Kosaũpi sɔ̃ Ɛlɛmadaũ nɛ́ɛ,
Ɛlɛmadaũpi sɔ̃ Ɛɛ nɛ́ɛ,
Ɛɛpi sɔ̃ Yozuee nɛ́ɛ,
29 Yozueepi sɔ̃ Ɛliɛzɛɛ nɛ́ɛ,
Ɛliɛzɛɛpi sɔ̃ Yoliũ nɛ́ɛ,
Yoliũpi sɔ̃ Mata nɛ́ɛ,
Matapi sɔ̃ Levii nɛ́ɛ,
Leviipi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́ɛ,
30 Simɛɔpi sɔ̃ Yuda nɛ́ɛ,
Yudapi sɔ̃ Yosɛfu nɛ́ɛ,
Yosɛfupi sɔ̃ Yonaũ nɛ́ɛ,
Yonaũpi sɔ̃ Ɛliakiũ nɛ́ɛ,
Ɛliakiũpi sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́ɛ,
31 Mɛlɛapi sɔ̃ Mɛna nɛ́ɛ,
Mɛnapi sɔ̃ Matata nɛ́ɛ,
Matatapi sɔ̃ Natã nɛ́ɛ,
Natãpi sɔ̃ Davidi nɛ́ɛ,
Davidipi sɔ̃ Yɛse nɛ́ɛ,
32 Yɛsepi sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́ɛ,
Ɔbɛdipi sɔ̃ Bɔazu nɛ́ɛ,
Bɔazupi sɔ̃ Salamɔ nɛ́ɛ,
Salamɔpi sɔ̃ Naasɔ̃ nɛ́ɛ,
Naasɔ̃pi sɔ̃ Aminadabu nɛ́ɛ,
33 Aminadabupi sɔ̃ Adami nɛ́ɛ,
Adamipi sɔ̃ Aani nɛ́ɛ,

Aanipi sɔ̃ Ɛsɛlɔũ nɛ́ɛ,
Ɛsɛlɔũpi sɔ̃ Pɛlɛzi nɛ́ɛ,
Pɛlɛzipi sɔ̃ Yuda nɛ́ɛ,
Yudapi sɔ̃ Yakɔbu nɛ́ɛ,
34 Yakɔbupi sɔ̃ Izaaki nɛ́ɛ,
Izaakipi sɔ̃ Ablahaũ nɛ́ɛ,
Ablahaũpi sɔ̃ Tela nɛ́ɛ,
Telapi sɔ̃ Nakɔɔ nɛ́ɛ,
Nakɔɔpi sɔ̃ Selugi nɛ́ɛ,
35 Selugipi sɔ̃ Leu nɛ́ɛ,
Leupi sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́ɛ,
Pɛlɛgipi sɔ̃ Ɛbɛlu nɛ́ɛ,
Ɛbɛlupi sɔ̃ Sela nɛ́ɛ,
Selapi sɔ̃ Kena nɛ́ɛ,
36 Kenapi sɔ̃ Aapasa nɛ́ɛ,
Aapasapi sɔ̃ Sɛũ nɛ́ɛ,
Sɛũpi sɔ̃ Nɔee nɛ́ɛ,
Nɔeepi sɔ̃ Lemɛki nɛ́ɛ,
Lemɛkipi sɔ̃ Mɛtusela nɛ́ɛ,
37 Mɛtuselapi sɔ̃ Ɛnɔki nɛ́ɛ,
Ɛnɔkipi sɔ̃ Yɛlɛdi nɛ́ɛ,
Yɛlɛdipi sɔ̃ Maalalee nɛ́ɛ,
Maalaleepi sɔ̃ Kena nɛ́ɛ,
Kenapi sɔ̃ Ɛnɔsi nɛ́ɛ,
38 Ɛnɔsipi sɔ̃ Sɛti nɛ́ɛ,
Sɛtipi sɔ̃ Adamu nɛ́ɛ,
Adamupi sɔ̃ Lua nɛ́ɛ.

4

Yesu yɔ̃a
(Mat 4.1-11, Maa 1.12-13)

1 Yesu lɛ́ su ń Yuudɛ̃o Lua Nisi̋na pɛɛawà guu, ɔ̃
Nisi̋napi gɛ̀aànɔ gbáau. 2 Ibiisi aà yɔ̃̀ we e gɔɔ bla.
Gɔɔpi i pɔe bleo. Kɛ́ gɔɔ blapi pà, nɔana lɛ́ aà dɛ. 3 Ɔ
Ibiisi ò̀ɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ, o gbɛɛ bee li pɛ̃ɛ ũ. 4 Yesu
wèwà à mɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Pɔblea ɔ̃ gbɛ̃nazi̋na kuò adoo.*

5 Ɔ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀aànɔ musu, ɔ̃ à dű́nia kpalaɔ ɔ̀lɔ̀ɛ̀
píi a zɛgbɛu gɔ̃̀ɔ 6 à mɛ̀: Má n gba iko beeɔ píi ń a
gawio. A ku ma ɔzi̋ɛ, gbɛ̃́ pɔ́ má yei má kpawàɛ. 7 Tó
n kulɛmɛɛ lé, a gɔ̃ n pɔ́ ũɛ píi. 8 Yesu wèwà à mɛ̀: A
kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Kúlɛ Dii n Luaɛ,
níɔ zɔbleɛ̀ ado.†
9 Ɔ à gɛ̀aànɔ Yelusalɛũ, à aà zɛ̀ Lua kpɛ́ misonaa à
mɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ, ɔkpa nzi̋ai, 10 asa a kɛ̃a láu wà
mɛ̀:
Lua a n yã'o a malaikaɔnɛ aa n dɔ̃́a.
11 Wà mɛ̀ lɔ:
Aa ɔdama, kɛ́ ńsu gɛ̃nalɛ gbɛwao yá̃i.‡
12 Yesu wèwà à mɛ̀: Wà mɛ̀,
ńsuli Dii n Lua lɛ ǹ gwao.§

13 Kɛ́ Ibiisi Yesu yɔ̃̀ ń yá̃piio a làa, ɔ̃ à aà tò we e gɔɔ
pãle.

Nazalɛtideɔ gia Yesu ndaikɛi (Mat 13.53-58, Maa 6.1-6)

14 Yesu ɛ̀a tà Galile ń Lua Nisi̋na gbãao, ɔ̃ aà tɔ́
lì bùsupia píi. 15 I yãdadanɛ́ ń lousisikpɛɔ guu, mɛ́
gbɛ̃́pii ì aà tɔnasi.

16 Ɔ à gɛ̀ Nazalɛti, gu pɔ́ à nɛblèu. Kɛ̃́mabogɔɔzi̋
à gɛ̀ lousisikpɛu lá ì kɛwa. A fɛ̀lɛ à kyokɛ, 17 ɔ̃ wà

* 4:4 Iko 8.3 † 4:8 Iko 6.13 ‡ 4:11 Soũ 91.11-12 § 4:12
Iko 6.16

ãnabi Isaia taala kpàwà. Kɛ́ a pòo, à bɔ̀ gu pɔ́ wà
yɑ̃́ɛ bee kɛ̃̀uwa à mɛ̀:
18 Dii Nisĩ̀na kua.
A̋ ma sɛ mà baonakpa taasideɔnɛ,
à ma zĩ̀ mà gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ kpàwakɛ
gbɛ̃́ pɔ́ aa ńzĩ̀a vĩ̀oɔnɛ,
mà wɛwɛ̃a kpàwakɛ vĩ̀aɔnɛ,
mà gbɛ̃́ pɔ́ yeaɔ polo,
19 mí Dii gbɛ̃kɛkɛnɛgɔɔ kpàwakɛ.*
20 Ɔ à lápi kòo a kpà dɔnlɛdewa, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ aa
ku kpɛ́uɔ wɛ́ fĩ̀wà píi. 21 Ɔ à yɑ̃sɛ̀ à mɛ̀: Lua yɑ̃́ɛ bee
pà gbɑ̃, lá álɛ maɛwa. 22 Yɑ̃maa pɔ́ dɔ aà lɛ́u bɔ̀ ń saɛ
píi, ɔ̃ aalɛ aà tɔnasi. Ɔ aa mɛ̀: Yosɛfu nɛ́ nolo?
23 Ɔ a ònɛ́: Má dɔ̃ sɑ̃́asɑ̃ kɛ́ á yáasiɛ bee kɛmɛɛ. Tó
ń lòotoo ũ, ǹ nzĩ̀a gbɑ̃́gbɑ̃. A omɛɛ mà yɑ̃́ pɔ́ á mà
má kɛ̀ Kapɛnaũ kɛ ma bɛ wɛ̃́lɛu la lɔ. 24 Sĩ̀ana málɛ
oɛ́, ãnabi líɔ gbia a bɛ wɛ̃́lɛuo. 25 Málɛ oɛ́ sĩ̀ana guu,
kɛ́ luabɛ zɛ́ tà Ɛlia gɔɔ, gyaa gbɛ̃andoɔ ku dasi. Lou
i mao e wɛ̃̀ àaɔ̃ ń mɔ sooloo,† mɛ́ nɔan zɔ̃ɔ kà Isaili
bùsuu píi, 26 kási Lua i Ɛlia zĩ̀ ń keewao, sema gyaa
pɔ́ kú Salɛpa wɛ̃́lɛu Sidɔ̃ saɛ.‡ 27 A̋nabi Ɛlizi gɔɔ sɔ̃,
Isaili bùsu kusudeɔ diɛ, kási i ń kee gbɑ̃́gbɑ̃o, sema
Sili bùsu gbɛ̃́ Naama.§
28 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kú lousisikpɛuɔ yɑ̃́pi mà píi, an pɔ
pà maamaa. 29 Ɔ aa bɔ̀ ń Yesuo wɛ̃́nkpɛ, aa gɛ̀aànɔ
sĩ̀sĩ̀ pɔ́ ń wɛ̃́lɛ kálɛwà misonaa, kɛ́ aa ɔzɔ̃aàzi zĩ̀lɛ yɑ̃́i.
30 Ɔ à bɔ̀ ń guu à tà.

* **4:19** Isa 61.1-2 † **4:25** 1Kia 17.1 ‡ **4:26** 1Kia 17.8-16 § **4:27**
2Kia 5.1-14

Yesu kua Kapɛnaũ
(Mat 8.14-17, Maa 1.21-39)

31 Yesu tà Kapɛnaũ, ɔ̃ àlɛ yãdadanɛ́ Galile bùsu
wɛ̃́lɛpiu kɑ̃́mabogɔɔzi̍. 32 Aà yãdaanɛ́ bɔ̀ ń saɛ, asa
aà yɑ̃́ iko vi̍ɛ. 33 Gɔ̃ɛ tɑ̃́adee ku lousisikpɛu we, ɔ̃
à wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: 34 Ee! Bɔ́ wá vi̍ ń kɔ̃oi Yesu
Nazalɛti? N mɔ wá kaalɛi yɑ̃̀? Má dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ
a ũ, Lua gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoan n ũ. 35 Ɔ Yesu gi̍ tɑ̃́apiɛ
à mɛ̀: Nílɛ! Go gɔ̃ɛpiwa. Ɔ tɑ̃́api gɔ̃ɛpi nɛ̀ dasi guu
à gòwà, i aà kɛ'i̍ao. 36 Bíli gbɛ̃́pii kṹ̀, aalɛ kɔ̃ lala aa
mɛ̀: Bɔtaa bui yɑ̃́n wei? Gwa, i̍ yãdilɛ tɑ̃́aɔnɛ ń iko
gbãao, ɔ̃ aai̍ gɛ̃zɛa. 37 Ɔ aà bao li̍ bùsupia gupiiu.

38 Kɛ́ à bɔ̀ lousisikpɛu, ɔ̃ à tà Simɔɔ bɛ. Simɔɔ
nada lɛ́ mɛ̀wãakɛ maamaa, ɔ̃ wà a yɑ̃'ò̀ɛ̀. 39 Yesu zɛ̀
aà mizi̍ à gi̍ mɛ̀wãapiɛ, ɔ̃ aà mɛ ni̍ni. Wegɔ̃ɔ à fɛ̀lɛ
blɛkɛ̀nɛ́.

40 Kɛ́ i̍atɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, gbɛ̃́ pɔ́ gyãe vi̍ɔ mɔ̀ńnɔ Yesuɛ, ɔ̃
à ɔnàna ń baadewa, à ń gbãgbã ń ń gyã bui dasio.
41 Tɑ̃́aɔ lɛ́ go gbɛ̃́ɔwa ń wiio dasi lɔ aa mɛ̀: Lua Nɛ́n
n ũ. Ɔ à gi̍nɛ́ aa yã'o, kɛ́ aa aà dɔ̃̀ Mɛsii ũ yɑ̃́i.

42 Kɛ́ gu dɔ̀, Yesu bɔ̀ wɛ̃́lɛu à gɛ̀ gusaɛna, ɔ̃ bíla lɛ́
aà wɛɛlɛ. Kɛ́ aa bɔ̀wà, aalɛ giɛ̀ aà ń tó we. 43 Ɔ a ònɛ́:
Sema mà kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɑ̃́i baokpa wɛ̃́lɛ ki̍niɔnɛ
lɔ, asa a yɑ̃́i Lua ma zi̍i. 44 Ɔ à gɛ̀ lɛ́ waasokɛ Yudaɔ
lousisikpɛɔ guu.

5

Yesu a i̍wa sɛ̃́iaɔ sísia
(Mat 4.18-22, Maa 1.16-20)

1 Zi̍ewa Yesu zɛa Gɛnɛzalɛti ísida gɔ̃sɔ̃lɛ, ɔ̃ bíla
kɑ̃̀aaàzi Lua yãmaa yɑ̃́i, aalɛ naɛwà. 2 Ɔ à gó'ilɛna

è kálɛa gɔ̃sɔ̃lɛ mɛ̀n pla, kpɔ̀wɛnaɔ bɔ̀lɛ lɛ́ ń táaluɔ
pipi. 3 Ɔ à gɛ̃̀ gópiɔ do pɔ́ dɛ Simɔɔ pɔ́ ũ guu, à
wabikɛ̀wà aà ɔzɔ̃i aà go gɔ̃sɔ̃wa yɔɔ. Ɔ zɔ̃lɛa gópi guu
à yãdà bílaɛ.

4 Kɛ́ à yã'ò a làa, ɔ̃ a ò Simɔɔɛ: Gɛ́ ń góo ísia à
táalu zu, á kpɔ kṹ. 5 Simɔɔ wèwà à mɛ̀: Mae, wa
zi̋kɛ̀ e gu gɛ̀ dɔ̀ò, wi pɔe kũo, ãma lá ń ò, má kpá.
6 Kɛ́ aa kɛ̀ màa, aa kpɔ nàaa gi̋ligili e an táaluɔ ye
kɛ̃́kɛ̃i. 7 Ɔ aa ɔkɛ̀ ń zi̋kɛndee pɔ́ kú gópi do guuɔnɛ
aa mɔ dɔńlɛ. Kɛ́ aa mɔ̀, aa kpɔ kà gó mɛ̀n plapiɔ pai
e aa ye kpálɛi. 8 Kɛ́ Simɔɔ Piɛɛ è màa, à kùlɛ Yesu
gbázi̋ à mɛ̀: Go ma saɛ Dii, asa duunkɛnan ma ũ.
9 Bíli Simɔɔ kṹ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa sãnuɔ píi kpɔ̀ gi̋ligili pɔ́
aa kṹ̀pi yã́i. 10 Màa Zaaki ń Zãao, Zebedee nɛ́ pɔ́ aa
dɛ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ ń Simɔɔo bílikɛ̀ lɔ. Ɔ Yesu ò Simɔɔɛ: Nsu
to vi̋a n kũo. Za gbã gbɛ̃nazi̋na ɔ̃ ńyɔ̃ɔ wɛɛlɛ. 11 Kɛ́
aa kà ń ń góo gɔ̃sɔ̃lɛ, ɔ̃ aa apii tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Kusude gbã́gbãa
(Mat 8.1-4, Maa 1.40-45)

12 Zi̋ewa Yesu kú wɛ̃́lɛe guu ɔ̃ gɔ̃ɛ pɔ́ kusu li̋aàla
mɔ̀. Kɛ́ à Yesu è, à wùlɛ a gbɛɛu à wabikɛ̀wà à mɛ̀:
Dii, tó n wei, ńyɔ̃ fɔ̃ gbãbɔmɛɛ. 13 Ɔ Yesu ɔbɔ̀ nàwà
à mɛ̀: Ma wei, gɔ̃ gbãlɛsai. Wegɔ̃ɔ aà kusu làa. 14 Ɔ
Yesu òɛ̀: Nsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ ńzi̋a ɔlɔ sa'onaɛ, ní
sa pɔ́ Mɔizi di̋lɛ o n gɔ̃a gbãlɛsai seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.*

15 Yesu bao li̋gua dɛ yãala. Bíla ì kãaa, kɛ́ aa aà
yãma mɛ́ kɛ́ aà ń gbã́gbã ń ń gyãɔ yã́i. 16 Ɔ Yesu ì
kɛ̃́má à gɛ wabikɛ gusaɛ.

---

* **5:14** Lev 14.1-32

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa
(Mat 9.1-8, Maa 2.1-12)

17 Zĩewa Yesu lɛ́ yãdanɛ́. Falisieɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeeɔ zɔ̃lɛa we. Aa bɔ̀ Galile ń Yude wɛ̃́lɛɔ
guu píiɛ ń Yelusalɛũo. Lua gbãa kuaànɔ, ɔ̃ àlɛ gyãeɔ
gbãgbã. 18 Ɔ gbɛ̃eɔ mɔ̀, aa gbɛ̃kaaũa sɛa ń mákɛlɛo,
aalɛ zɛwɛɛlɛ wà gɛ̃aànɔ aa aà dilɛ Yesu aɛ. 19 Lá
aai gɛ̃kĩi eo dasi yã́i, ɔ̃ aa dɛ̀dɛaànɔ kpɛ́ musu. Aa
kpɛ́pi fɔ̃̀, ɔ̃ aa aà pĩla ń a mákɛlɛo zã guu Yesu aɛ.
20 Kɛ́ Yesu è aalɛ a náaikɛ, à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, n duuna
kɛ̃̀ma. 21 Yãdanɛdepiɔ ń Falisipiɔ an làasoo guu aa
mɛ̀: Dén gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ dɔ́ɛ ń Luao bee ũi? Démɛ a fɔ̃
duunakɛ̃mái, Lua ado bàasioi? 22 Yesu ń làasoo dɔ̃̀,
ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ làasoo bee taa kɛ á sɔ̃ guui?
23 Tó má ò aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó má ò aà fɛlɛ táa'o,
a kpele mɛ́ àai? 24 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́
duunakɛ̃ama iko vĩ dṹniau la. Ɔ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ:
Má ònɛ, fɛlɛ ǹ ń mákɛlɛ sɛ́ tá n bɛ. 25 Wegɔ̃ɔ à fɛ̀lɛ zɛ̀
ń wáa, à a wúlɛbɔpi sɛ̀ à tà a bɛ, àlɛ Lua sáaukpa.
26 Baade píi lɛ́ gɔ̃̀ ɛlɛa, ɔ̃ aa Lua sáaukpà. Vĩa guu aa
mɛ̀: Wa dabu è gbã.

Levii sĩsia
(Mat 9.9-17, Maa 2.13-22)

27 Bee gbɛa Yesu bɔ̀, ɔ̃ à ɔsina pɔ́ wĩ mɛ Levii è zɔ̃lɛa
ɔsikpɛu. Yesu òɛ̀: Mɔ tɛmazi. 28 Ɔ à fɛ̀lɛ à pɔ́pii tò we
à tɛ̀aàzi.
29 Ɔ à pɔnablɛ zɔ̃ɔ kɛ̀ a bɛ, à Yesu sĩsiwà ń ɔsinaɔ
ń gbɛ̃pãleɔ dasi, aalɛ pɔble. 30 Ɔ Falisiɔ ń ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ yã́kũtɛ̃kà aà ĩwaɔzi aa mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ
pɔble álɛ imi ń ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔi? 31 Ɔ Yesu a
zãsĩmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ gbãa bàa kú ń lòotoooo, sema

gyãe. 32 Mi mɔ gbɛ̃maaɔ sísii aa nɔ̀sɛlilɛo, sema
duunkɛnaɔ.
33 Ɔ wa òɛ̀: Zãa ɨ̀waɔ ɨ̀ɔ lɛye, aaɔ wabikɛ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃.
Màaɛ ń Falisiɔ ɨ̀waɔ lɔ. Ǻma n gbɛ̃́ɔ ɨ̀ɔ pɔble aaɔ imiɛ.
34 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: Ǻ we to nɔsɛna gbɛ̃́ɔ lɛye gɔɔ
pɔ́ nɔsɛnapi kúńnɔe? 35 A gɔɔ a mɔ́ kɛ́ wa nɔsɛnapi
bɔ ń guu. Gɔɔ bee ɔ̃ aa lɛye sa. 36 Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ lɔ à
mɛ̀: Wɨ̀li pɔkasa dafu lí wa dɨ̀ a zi guuo. Tó wa kɛ̀
màa lé, pɔkasa dafu a yaaɛ, mɛ́ a zi a kɔ̃sɛ ń a dafu pɔ́
wa dɨ̀upioo. 37 Wɨ̀li vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi guuo. Tó
wa kɛ̀ màa, vɛ̃ɛ dafu a tùu pũnaɛ, i kɔ́lɛ, tùu i ɔ̃̀ɔkpa.
38 Wɨ̀ vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ́ɛkɛ̀
ń vɛ̃ɛ zio lí a dafu sáaukpao, ɨ̀ mɛ a zi mɛ́ na.

6

Kɑ̃́mabogɔɔzɨ̃́
(Mat 12.1-14, Maa 2.23-3.6)

1 Kɑ̃́mabogɔɔe zɨ̃́ Yesu lɛ́ pã blɛ bua, ɔ̃ aà ɨ̀waɔ
pɔ́wɛna wòlo aa a suumpà ń ɔu, aalɛ só.* 2 Ɔ
Falisieɔ ònɛ́: Bɔ́yãi álɛ yɑ̃́ pɔ́ dɛ wà kɛ kɑ̃́mabogɔɔzɨ̃o
kɛi? 3 Yesu wèmá à mɛ̀: Lá Davidi ń a gbɛ̃́ɔ kɛ̀ gɔɔ pɔ́
nɔana lɛ́ ń dɛ, i a kyokɛo lé? 4 A gɛ̀ Lua ua, à pɛ̃ɛ pɔ́
wa kàlɛ Luaɛ sɛ sò, a kpà a gbɛ̃́ɔwa,† pɛ̃ɛ pɔ́ gbɛ̃e lí
sóo, sema sa'onaɔ bàasio.‡ 5 Ɔ Yesu ònɛ́: Gbɛ̃nazɨ̃n
Nɛ́ mɛ́ iko vɨ̃ kɑ̃́mabogɔɔwa.
6 Kɑ̃́mabogɔɔ pãle zɨ̃́ lɔ Yesu gɛ̀ lousisikpɛu, àlɛ
yãdanɛ́. Gɔ̃ɛe ku we, aà ɔplaa imia. 7 Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ lɛ́ Yesu kpakpa, tó a gbɛ̃́pi
gbɑ̃́gbã kɑ̃́mabogɔɔzɨ̃, wi e yãdaaàla. 8 A ń làasoo

* 6:1 Iko 23.25 † 6:4 1Sam 21.1-6 ‡ 6:4 Lev 24.9

dɔ̃̀, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ imiapiɛ: Fɛlɛ zɛ zã guu. Kɛ́ à fɛ̀lɛ
zɛ̀ we, 9 ɔ̃ Yesu ònɛ́: Málɛ á láɛ. A zɛvɨ̃ wà yãmaakɛ
kã́mabogɔɔzɨ̃ yã̀, ge yãvãiɛ? Wà gbɛ̃́ misi yã̀, ge
wà aà dɛɛ? 10 Yesu wɛpã̀ńla ḿpii, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ
imiapiɛ: Ǹ n ɔpi poo. Kɛ́ a pòo, ɔ̃ aà ɔ sù a gbɛu.
11 Falisiɔ pɔ fɛ̃̀ maamaa, ɔ̃ aa lɛkpàaɨ̃ Yesuzi lá aa kɛɛ̀
yã́ musu.

Iwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɛa
(Mat 5.1-12, 10.1-4, Maa 3.13-19)

12 Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ gɛ̀ wabikɛi sɨ̃̀sɨ̃ musu, ɔ̃ a kú
ń wabikɛa Luawao e gu gɛ̀ dɔ̀ò. 13 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ à
a ɨ̃waɔ kã̀aa, à gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɛ̀ ń guu à ń dílɛ
zɨ̃naɔ ũ. 14 Gbɛ̃́piɔ tɔ́n kɛ: Simɔɔ pɔ́ à tɔkpàɛ̀ Piɛɛ,
aà dãuna Ãndelee, Zaaki, Zãa, Filipi, Batelemii,
15 Matiee, Tomaa, Alafe nɛ́ Zaaki, Simɔɔ pɔ́ wɨ̃ oɛ̀
Gínzɨ̃ao, 16 Zaaki nɛ́ Yudasi ń Yudasi Isaliɔti pɔ́ gɛ̃̀
Yesu bɔnkpɛde ũo.

17 Yesu pɨ̃lańnɔ à zɛ̀ gusalalaa, gu pɔ́ aà ɨ̃wa kɨ̃niɔ
ń bílao kuu. Aa bɔ̀ Yelusalɛũɛ ń Yude bùsuo píi
ń ísialɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Tii ń Sidɔ̃o saɛɔ. 18 Aa mɔ̀ aà
yãmai, mɛ́ kɛ́ aà ń gbã́gbã ń ń gyãɔ yãi. Gbɛ̃́ pɔ́ tã́a
lɛ́ ɨ̃adamáɔ gbã̀gbã lɔ. 19 Gbɛ̃́pii lɛ́ wɛɛlɛ ɔkãwà, asa
gbãa lɛ́ bɔ aà guu, àlɛ gbɛ̃́pii gbãgbãɛ.

20 Ɔ à wɛsɛ̀ a ɨ̃waɔ gwà à mɛ̀:

Báaadeɔn á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ taasikɛɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛ á pɔ́ ũɛ.
21 Báaadeɔn á gbɛ̃́ pɔ́ nɔana lɛ́ á dɛ gbãɔ ũ,
asa á kã́.
Báaadeɔn á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ ɔ́ɔlɔ gbãɔ ũ,
asa á yáalɔ.

22 Báaadeɔn á ũ, tó wà zàágu mɛ́ wà g̀ìázi,
mɛ́ wà á sɔ̃sɔ̃ mɛ́ wà á tɔbɛ̃ɛsì Gbɛ̃nazìn Nɛ́ yã́i.
23 Gɔɔ pɔ́ yã́ beeɔ á lé, àɔ vìvì ń pɔnao, asa á asea zɔ̃ɔ
luabɛ. Beewa an deziɔ kɛ̀ ãnabiɔnɛ.
24 Waiyoo á ɔdeɔ,
a mɛ nama è kɔ̀.
25 Waiyoo á gbɛ̃́ pɔ́ á kãa gbãɔ,
nɔana a á dɛ.
Waiyoo á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ yáalɔ gbãɔ,
á wɛ̃nakɛ, á ɔ́ɔlɔ.
26 Waiyoo ápiɔ, tó gbɛ̃́pii lɛ́ á tɔnasi,
asa beewa an deziɔ kɛ̀ ãnabi ɛgɛnaɔnɛ.

Yea ibɛɛzi
(Mat 5.38-48)

27 Málɛ o á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ ma yãmaɔnɛɛ, àɔ ye á ibɛɛɔzi,
à maakɛ gbɛ̃́ pɔ́ zaáguɔnɛ. 28 À samaa'o gbɛ̃́ pɔ́ aaì
savãi'oɛ́ɔnɛ. À wabikɛ gbɛ̃́ pɔ́ aaì ìadawáɔnɛ. 29 Tó
gbɛ̃́ n sãnkɛ n gɛɛ dowa, ǹ ado dɔɛ̀ lɔ. Tó gbɛ̃́ n ulada
sìma, ńsu giɛ̀ ń n danziioo. 30 Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ gbɛ̀ama píi
kpawà. Tó gbɛ̃́ n pɔ́ sìma, ńsu gbɛawào. 31 Lá á ye
wà kɛɛ́, à kɛnɛ́ màa sɔ̃. 32 Tó gbɛ̃́ pɔ́ aa yeáziɔ ɔ̃ áliɔ
yeńzi, bɔ́ sáau bee vìi? Baa luayãdansaiɔ ìɔ ye gbɛ̃́
pɔ́ yeńziɔziɛ. 33 Tó gbɛ̃́ pɔ́ aaì maakɛɛ́ɔ ɔ̃ áli maakɛnɛ́,
bɔ́ sáau bee vìi? Baa luayãdansaiɔ ì kɛ màaɛ. 34 Tó
gbɛ̃́ pɔ́ á wɛ́ dɔi à pɔ́ emáɔ ɔ̃ áli pɔ́ sɛ̃anɛ́, bɔ́ sáau bee
vìi? Asa luayãdansaiɔ ì pɔ́ sɛ̃akɔ̃ɛ a ea a lɛ́ gbɛu yã́iɛ.
35 Aɔ ye á ibɛɛɔzi à maakɛnɛ́, à pɔ́ sɛ̃anɛ́ wɛdɔisai, í
asea zɔ̃ɔ e, íɔ dɛ Musude nɛ́ɔ ũ, asa ì maakɛ guluɔnɛ
ń gbɛ̃vãiɔɛ. 36 Aɔ sósobi vì lá á Mae sósobi vìwa.

Kɔ̃ tàae'ea
(Mat 7.1-6)

37 Ɂsuli gbɛ̃́ tàae eo, Lua a á tàae e sɔ̃o. Ɂsuli
yãda gbɛ̃́ao, Lua a yãdaálao. Ɂ sùuukɛ ń gbɛ̃́ɔ, Lua i
sùuukɛánɔ. 38 Ɂ gbɛ̃́ gba pɔ́, Lua i á gba. A zaa maa
pɔ́ á gbɛ̃̀gbɛ̃ à wɛ̃̀ à pà yɛlɛlɛ káɛ́ á ula lɛ́u. Asa zaa pɔ́
ń yɔ̃̀u gbɛ̃́ɛ ɔ̃ Lua a yɔ̃unɛ sɔ̃.

39 Ɔ̃ à yãtaa ònɛ́ à mɛ̀: Vı̃̀a a fɔ̃ dɔaa vı̃̀aɛe? An
pla ḿpii aa zu ɛuo lé? 40 Iwa líɔ dɛ a diilao. Gbɛ̃́
pɔ́ yãdàda a làa dɛ lá a diiwaɛ. 41 Bɔ́yãi ńlɛ sɛ̃̀kɔna
pɔ́ da n gbɛ̃́dee wɛ́u e, mɛ́ ńlɛ lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u
yãdao ni? 42 N gbɛ̃́ pɔ́ ńlɛ lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u eo,
kpelewa ńyɔ̃ e o n gbɛ̃́deeɛ aà to ǹ sɛ̃̀kɔna pɔ́ da aà
wɛ́u bɔɛ̀i? Mɔafilide! Limiɔna pɔ́ da n wɛ́u bɔ gı̃́a, ní
gu'e wásawasa kɛ́ ǹ sɛ̃̀kɔna pɔ́ kú n gbɛ̃́dee wɛ́u bɔɛ̀.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa
(Mat 7.15-27, 12.33-37)

43 Lí maa lí nɛ́ vãi io, lí vãi lí nɛ́ maa io. 44 Wı̃
lí píi dɔ̃ a bɛwaɛ. Wı̃li kpa bo lɛ̀ líwao, wı̃li kukɛ
kàelɛwao. 45 Gbɛ̃maa ı̃̀ maa bɔ a sɔ̃̀ làasoo maaɔ
guuɛ. Gbɛ̃vãi sɔ̃ ı̃̀ vãi bɔ a sɔ̃̀ làasoo vãiɔ guuɛ. Asa
yã́ pɔ́ kɔ̃̀ sɔ̃ guu ɔ̃ lɛ́ ı̃̀ o.

46 Bɔ́yãi iɔ ma sisi Dii, Dii, mɛ́ ili yã́ pɔ́ má ò kɛo
ni? 47 Gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ma kı̃́i à ma yãmà mɛ́ a kɛ̀, má ɔlɔ́ɛ
lá ade dɛ. 48 A dɛ lán ɛ̃bona pɔ́ ɛyɔ̃̀ zɑ̃̀zɑ̃ à kpɛ́ kpàlɛ
gbɛwawaɛ. Kɛ́ swa pà, í dàgua à kà kpɛ́pizi, i deeo,
kɛ́ wa bò maa yã́i. 49 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma yãma mɛ́ àlɛ kɛo
dɛ lán ɛ̃bona pɔ́ kpɛ́ kpàlɛ tɔɔlɛa pã ɛ̃yɔ̃saiwaɛ. Kɛ́
swa'i kài, ɔ̃ à kwɛ̀ gɔ̃̀ɔ. Kpɛ́pi ɔ̃̀ɔkpaa kɛ̀ zɔ̃ɔ.

7

Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zi̋kɛna gbấgbãa
(Mat 8.5-13)

1 Kɛ́ Yesu yấ beeɔ ò gbɛ̃́ɔnɛ píi a làa, ɔ̃ à gɛ̀
Kapɛnaũ̀. 2 Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔe ku we, a zi̋kɛna vi̋, a
yeaàziɛ maamaa, ɔ̃ àlɛ gyãkɛ à kà gaa. 3 Kɛ́ aà diipi
Yesu bao mà, à Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ zi̋ wabikɛiwà aà mɔ
a zi̋kɛnapi misiɛ. 4 Kɛ́ aa kà Yesu kɛ̋i, aa wabikɛ̀wà
kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃ aa mɛ̀: Gbɛ̃́pi kà ǹ dɔaàlɛ. 5 A ye wá buizi,
ɔ̃mɛ lousisikpɛ dɔ̀wɛ̃ɛ. 6 Ɔ Yesu gɛ̀ńnɔ. Kɛ́ à kà kãi ń
aà bɛo, ɔ̃ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi a gbɛ̃naɔ zi̋ a ònɛ́: Ȁ oɛ̀ asu
i̋ada azi̋awao, mi ka kɛ́ aà gɛ̃ ma kpɛ́uo. 7 Ayãmɛto
má di̋lɛ mi ka mà mɔ aà kɛ̋i mazi̋ao. Ȁ oɛ̀ aà yã'o,
ma zi̋kɛna i gbấgbã. 8 Asa mapi sɔ̃, wa iko vi̋aɛ, mɛ́
má iko vi̋ sosaɔwa. Mi o an gbɛ̃doɛ aà gɛ́, ɔ̃ i̋ gɛ́. Mi
o a pãleɛ aà mɔ́, ɔ̃ i̋ mɔ́. Mi o ma zi̋kɛnaɛ aà kɛ́ bee
kɛ, ɔ̃ i̋ kɛ. 9 Kɛ́ Yesu yấpi mà, à bɔ̀ aà saɛ. Ɔ à li̋li a ò
bíla pɔ́ tɛaziɛ: Málɛ oɛ́, mi e gbɛ̃e ma náaikɛ̀ kɛ́wao,
baa Isailiɔ guu. 10 Kɛ́ zi̋napiɔ ɛ̀a sù, aa è zi̋kɛnapi
gbầgbã.

Gyaa nɛ́ mɛ̀ndona vua

11 Bee gbɛa Yesu gɛ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ wi̋ mɛ Naini. Aà i̋waɔ
ń gbɛ̃pãleɔ gɛ̀aànɔ dasidasi. 12 Kɛ́ à kà kãi ń wɛ̃́lɛpi
bi̋ibɔlɛo, a è wa gɛ sɛa wà bɔ̀ò. Gyaa nɛ́ mɛ̀ndonaɛ.
Wɛ̃́lɛpideɔ kú ń nɔɛpio dasi. 13 Kɛ́ Dii aà è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀
wɛ̃naũ a òɛ̀: Nsu ɔ́ɔlɔo. 14 Ɔ à sɔ̃̀ gɛpizi à ɔkầ aà pɛwa.
Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ sɛaɔ zɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Ɛwaaso, má ònɛ vu. 15 Ɔ
gɛpi fɛ̀lɛ zɔ̃̀lɛ à nà yã'oawa. Ɔ Yesu aà kpà aà dawa.
16 Vi̋a gbɛ̃́pii kũ̀, aa Lua sáaukpà aa mɛ̀: Wa ãnabi

zɔ̃ɔ è wá guu. Aa mɛ̀ lɔ: Lua mɔ̀ a gbɛ̃́ɔ gwai. 17 Ɔ
Yesu bao lȉ Yude bùsua ń bùsu pɔ́ liaaiɔ píi.

Zãa Da'ilɛna zȉnaɔ (Mat 11.1-19)

18 Zãa ȉwaɔ yá̃ bee dàu aa sȉuɛ̀ píi. Ɔ Zãa ń gbɛ̃ɔn
plaɔ sȉsi, 19 à ń zȉ́ Diiwa aa aà la, aàpi mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ
ũa, ge wàɔ wɛdɔ gbɛ̃pãleziɛ? 20 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ kà Yesu
kȉ́i, aa ò̀ɛ̀: Zãa Da'ilɛna mɛ́ wá zȉ́ wà n la, ḿmɛ ń gbɛ̃́
pɔ́ a mɔ ũa, ge wàɔ wɛdɔ gbɛ̃pãleziɛ? 21 Wegɔ̃ɔ Yesu
gbɛ̃́ɔ gbà̃gbã dasi ń ń gyãɔ ń ń wãwãɔ ń ń tá̃aɔ. A tò
vȉ̀aɔ gu'è dasi lɔ. 22 Ɔ a ò Zãa zȉnaɔnɛ: A gɛ yá̃ pɔ́ á
è mɛ́ á màɔ dau siuɛ̀. A oɛ̀ vȉ̀aɔ lɛ́ gu'e, ɛɛɔ lɛ́ táa'o,
málɛ gbãbɔ kusudeɔnɛ, swãdoɔ lɛ́ yãma, gɛɔ lɛ́ vu,
taasideɔ lɛ́ baona waaso ma.* 23 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lí
fuao ũ.

24 Kɛ́ Zãa zȉnaɔ tà, Yesu nà aà yã'oa bílaɛwa à
mɛ̀: Bɔ́ a gɛ gwai gbáaui? Fee pɔ́ ȉ́ana lɛ́ deedee yà̃?
25 Bɔ́ a gɛ gwai wei? Gbɛ̃́ pɔ́ pɔkasa zãɛ naaàzi yà̃?
Namablena pɔ́ aaȉ pɔkasa maa daɔ ȉɔ ku kibɛɛ. 26 Bɔ́
a gɛ gwai wei? Ãnabi yà̃? Ao! Málɛ oɛ́ a dɛ ãnabia
se. 27 Asa Zãapi wà aà yá̃ kɛ̃̀ láu wà mɛ̀:

Má a zȉna gbaɛ aà dɔaa zɛkɛkɛnɛ.†

28 Málɛ oɛ́, nɔɛ nɛ'ia guu wi nɛ́e i à kà Zãawao.
N beeo gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i
guu dɛaàla. 29 Kɛ́ gbɛ̃́pii aà yãmà, baa ɔsinaɔ, ɔ̃ aa
yãnakpà Luawa, ɔ̃ Zãa ń da'ilɛkɛ̀.‡ 30 Falisiɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ sɔ̃ aa gȉ yá̃ pɔ́ Lua dȉlɛ à kɛnɛ́i, ɔ̃ aai
wei Zãa ń da'ilɛkɛ̀o.

* **7:22** Isa 35.5-6, 61.1 † **7:27** Mal 3.1 ‡ **7:29** Luk 3.12

31 Bɔ́ má gbãgbɛ̃ɔ lɛɛũòi? Bɔ́ aa bɔ̀wài? 32 Aa bɔ̀ nɛ́
pɔ́ kú gãaɛ aalɛ lɛzukɔ̃iɔwaɛ aalɛ mɛ:
Wa kulɛ pɛ̀ɛ́, i ɔ̃wão.
Wa wɛ̃nalɛ sȉɛ́, i ɔ́ɔlɔo.
33 Asa Zãa Da'ilɛna mɔ̀, i pɛ̃ɛ soo, i vɛ̃ɛmio, ɔ̃ a
mɛ̀ tã́adeɛ. 34 Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ mɔ̀, ȉ pɔble, ȉ imi, ɔ̃ a
mɛ̀ asiade wɛ̃minaɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ gbɛ̃naɛ.
35 Wȉ ɔ̃nɔ dɔ̃ ɔ̃nɔnaɔ yã́kɛawaɛ.

Tulalekaa Yesu gbáwa

36 Falisie Yesu gbɛ̀a aà mɔ pɔbleanɔ. Yesu gɛ̀ aà
bɛ, ɔ̃ àlɛ pɔble gɛngɛsɛkɛa. 37 Nɔɛ dɔ́ɛ'ȉidee ku wɛ̃́lɛpi
guu. Kɛ́ a mà Yesu lɛ́ pɔble Falisipi bɛ, ɔ̃ à gɛ̀ we
tulale loona kũa. 38 A zɛ̀ aà kpɛ aà gbázȉ, àlɛ ɔ́ɔlɔ.
Aà wɛ́'i lɛ́ ká aà gbakpɛaa, ɔ̃ a wàa ń a mikão, à
lɛpɛ̀pɛ aà gbáwa, ɔ̃ à tulalepi kàwà. 39 Kɛ́ Falisi pɔ́
aà sȉsipi è màa, ɔ̃ a ò a sɔ̃ guu: Tó gbɛ̃́piá ã́nabiɛ, dɔ̃
à nɔɛ pɔ́ lɛ́ ɔkã́wapi taa dɔ̃̀, kɛ́ dɔ́ɛ'ȉideɛ. 40 Ɔ Yesu ò
Falisipiɛ: Simɔɔ, má yãe vȉ mà onɛ. Simɔɔ mɛ̀: O,
Mɛtulu. 41 Yesu mɛ̀: Dakɛnae mɛ́ kú, gbɛ̃ɔn plaɔ aà
ȉia kũa, gbɛ̃do ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa pla ń basɔoo, gbɛ̃do
sɔ̃ ã́nusu ɔwatɛ̃ blakwi. 42 Lá aa pɔe vȉ aa ȉiaboòo,
ɔ̃ à ń kɛ̃́ an pla ḿpii. An guu, démɛ aɔ yeaàzi dɛ a
deelai? 43 Simɔɔ wèwà à mɛ̀: Málɛ e gbɛ̃́ pɔ́ wà aà
kɛ̃̀ ń ɔ zɔ̃ɔoɛ. Yesu òɛ̀: N wè maaɛ. 44 Ɔ Yesu aɛdɔ̀
nɔɛpiwa, a ò Simɔɔɛ: N nɔɛpi èa? Kɛ́ ma gɛ̃ n bɛ,
ni í kpaa n ma gbá pȉpio, ɔ̃ nɔɛpi ma gbá pȉpi ń a
wɛ́'io, a wàa ń a mikão. 45 Ni lɛ́pɛao. Nɔɛpi sɔ̃, za
gɔɔ pɔ́ ma gɛ̃ la, i kã́mabo ń lɛ́pɛa ma gbáwaoo. 46 Ni
nísidɔɔ ma miwao. Nɔɛpi sɔ̃ à tulale kà ma gbáɔwa.
47 Ayã̃mɛto málɛ onɛ, a yemazi maamaa kɛ́ aà duun
zɔ̃ɔ kɛ̃̀wà yã́iɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wà aà kɛ̃̀ ń a yɔɔnao sɔ̃, aɔ

ye adei yɔɔnnɔ sɔ̃ɛ. 48 Ɔ a ò nɔɛpiɛ: N duuna kɛ̀ma.
49 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ pɔble sãnuɔ òkɔ̃ɛ: Dén gbɛ̃́pi ũ kɛ́ àlɛ
duunakɛ̃mái? 50 Ɔ Yesu ò nɔɛpiɛ: Ma náai pɔ́ ŕlɛ kɛ
n suabà. Ta bɛ aafia.

8

Nɔɛ pɔ́ tɛ́ Yesuziɔ

1 Bee gbɛa Yesu bɛ̀bɛ wɛ̃́lɛ ŕ wɛ̃́lɛo, mɛɛwiaɔ ŕ
zɔ̃ɛwiaɔ píi, àlɛ waasokɛ, àlɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
baokpanɛ́. Aà ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ gɛ̀aànɔ 2 ŕ nɔɛ pɔ́
à tã́agònɛ́ à ŕ gbãgbã ŕ ŕ gyãɔɔ. Maliama pɔ́ wȉ mɛ
lɔ Maliama Madelɛni, Yesu tã́a mɛ̀n soplaɔ gòɛ̀ kú ŕ
guu 3 ŕ Elodi ziia Kuza na Yoanao ŕ Suzãnao ŕ nɔɛ
pãleɔ dasi. Aaȉɔ Yesu ŕ a ȉwaɔ gwa ŕ pɔ́ pɔ́ aa vȉo.

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa
(Mat 13.1-23, Maa 4.1-25)

4 Wà bɔ̀ wɛ̃́lɛ ŕ wɛ̃́lɛo wà kã̀aa Yesuzi, ɔ̃ à yãlɛ̀ɛũnɛ́
à mɛ̀: 5 Zɔ̃ɛe mɛ́ bɔ̀ gɛ̀ pɔ́wɛnakɛɛlɛi. Kɛ́ àlɛ kɛɛlɛ, a
keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu, wà táa'òwà, ɔ̃ bãɔ mɔ blè. 6 A keeɔ
lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu. Kɛ́ aa bɔ̀lɛ, ɔ̃ aa giigàga, kɛ́ aai
mɔ̀sɛ eo yã́i. 7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛɔ guu, ɔ̃ lɛpiɔ fɛ̀lɛŕnɔ sãnu,
aa kũ̀aamá. 8 A keeɔ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maawa, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ aa
nɛ'ȉ lɛɛ basɔo. Kɛ́ a ò mà̀a, à pũ̀na à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ
vȉ aà yã́pi ma.

9 Aà ȉwaɔ aà là yã́pi bɔɔlɛi. 10 Ɔ à mɛ̀: Lua á gbá zɛ́
à kpala pɔ́ bɔ̀ a kĩ́i asiiɔ dɔ̃, ãma mi o gbɛ̃́ kȉniɔnɛ ŕ
yãlɛɛũanɛoɛ, kɛ́ aa gugwa pɔe'esai, aa yãma dɔ̃sai.*
11 Yã́pi bɔɔlɛn kɛ: Pɔ́wɛnapiá Lua yã́ɛ. 12 Zɛ́ guu pɔ́ɔ
dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmàɔ ũ, ɔ̃ Ibiisi mɔ̀ yã́pi bɔ̀ ŕ sɔ̃

* **8:10** Isa 6.9

guu, kɛ́ aasu Lua náaikɛ, i ń suabao yãi̋. 13 Gbɛsɛɛna
pɔ́ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmà aa sȉ ń pɔnaoɔ ũ, ãma
yãpi líɔ zȉ̃na vȉ ń guuo. Aaȉ Lua náaikɛ gȉa, ãma
tó wà ń yɔ̃́, aaȉ pɔ̀ɔbɔzãkɛɛ. 14 Lɛ guu pɔ́ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́
aa Lua yãmàɔ ũ, ɔ̃ yãkãakɛa ń àizɛɛ yão ń dũ̋nia
pɔnakɛao ȉ kũaamá, aali fɔ̃ nɛ'ȉ à mào. 15 Tɔɔlɛ maa
pɔ́ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmà ń nɔ̀sɛpuao ɔ̃ aa kũa ń
nɔ̀sɛmaaoɔ ũ. Aaȉ mɛnafɔ̃ e aa gɛ kãfȉakɛò.

16 Wȉli filia na wà ta kúlɛwào ge wà dilɛ lii zíɛo.
Wȉ di bábanawaɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ɔ gupua e yãi̋. 17 Pɔe
ku ulɛa kɛ́ à gí bɔi gupuauo. Asiiyãe ku kɛ́ wà gí mai
wà o balu guuo. 18 Bee yãi̋ à yãma ń laaio. Gbɛ̃́ pɔ́
pɔ́ vȉ ɔ̃ Lua a kãfȉè. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vȉ sɔ̃o, pɔ́ pɔ́ àlɛ e á vȉ
Lua a siwàɛ.

Yesu daɛɔ
(Mat 12.46-50, Maa 3.31-35)

19 Yesu da ń aà dãunaɔ mɔ̀ aà kȉ̃i, ɔ̃ aai e sɔ̃̀aàzio
dasi yãi̋. 20 Ɔ wa ò Yesuɛ: N da ń n dãunaɔ ku bàasi,
aa ye n kɔ̃'eai. 21 Ɔ a ònɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ aaȉ Lua yãma aa
zȉkɛwàɔ mɛ́ ma da ń ma dãunaɔ ũ.

Yesu zàa'ȉana zɛa
(Mat 8.23-27, Maa 4.35-41)

22 Zȉewa Yesu gɛ̃̀ gó'ilɛna guu ń a ȉwaɔ, ɔ̃ a ònɛ́:
Wà bua ísida baale. Ɔ aa dàzɛu. 23 Gɔɔ pɔ́ aalɛ
gɛ́, Yesu gɛ̃̀ ń io. Ɔ zàa'ȉana fɛ̀lɛ ísidaa, í lɛ́ ká gó
guu, aa ku kai guu. 24 Ɔ aa sɔ̃̀aàzi aa aà vù aa mɛ̀:
Mae! Mae! Wálɛ kaalɛ! Ɔ à fɛ̀lɛ gȉ ȉ̃anaɛ ń í pɔ́ lɛ́
ń gó zãampapao, ɔ̃ à zɛ̀, gu kɛ̀ kílikili. 25 Ɔ a ònɛ́:
Á ma náai vȉoa? Ɔ yãpi dȉmá, vȉa ń kű, ɔ̃ aa ɔ̀kɔ̃ɛ:

Dén gbɛ̃́pi ũi mɔ́ɔ? Baa ı̃́ana ń ío, ı̃̀ yãdilɛnɛ́, aaı̃̀ aà yãmaɛ.

Tɑ̃́aɔ dia sàwaɔnɛ
(Mat 8.28-34, Maa 5.1-20)

26 Ɔ aa kà Gadala bùsuu ísida baale, Galile bùsu
gukpɛ oi. 27 Kɛ́ Yesu bùa sı̃̀sı̃a, à kpàaũ ń wɛ̃́lɛpi gbɛ̃́
pɔ́ tɑ̃́aɔ vı̃o. A gɔɔplakɛ̀ ń pɔnaaazio, mɛ́ ı̃̀liɔ ku bɛo,
sema miagbɛ'ɛɔ guu. 28-29 Wı̃̀ aà yeye ń mɔdaonaɔ,
wı̃̀ aà daliu aà zùukɛa yɑ̃́i, kási ı̃̀ mɔdaonapiɔ kɛ̃́kɛ̃ɛ,
tɑ̃́api i aà zu sɛ̃u. Kɛ́ à Yesu è, ɔ̃ à wiilɛ̀ à kùlɛ aà aɛ, ɔ̃
à pũ̀na à mɛ̀: Lua Musude Nɛ́ Yesu, bɔ́mɛ wá daaai?
N yɑ̃́ na! Nsu ı̃adaao. A bee ò kɛ́ Yesu lɛ́ o tɑ̃́api
gowà yɑ̃́iɛ. 30 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? Ɔ
à mɛ̀: Ma tɔ́n Dasi. Asa tɑ̃́aɔ kuwà dasiɛ. 31 Ɔ tɑ̃́apiɔ
wabikɛ̀ Yesuwa asu onɛ́ wà si gbɑ̃́o guuo.

32 Sàwakusan waiɔ ku we, aa kpɛ̀ɛsɛ, aalɛ pɔble
sı̃̀sı̃pɔlɛu. Ɔ tɑ̃́apiɔ wabikɛ̀ Yesuwa aà ń gba zɛ́ wà
dinɛ́. Ɔ Yesu ń gbá zɛ́. 33 Ɔ tɑ̃́aɔ gò gbɛ̃́piwa aa dı̃̀
sàwaɔnɛ. Ɔ sàwapiɔ wı̃̀ ń bao aa sı̃̀ sòonau, aa kà
ísiu aa kpàlɛ. 34 Kɛ́ an dãnaɔ è màa, aa bàalɛ̀ gɛ̀ yɑ̃́pi
oinɛ́ wɛ̃́lɛ guu ń bualoũɔ. 35 Ɔ wà bɔ̀lɛ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀pi
gwai. Kɛ́ aa kà Yesu kı̃́i, aa gbɛ̃́ pɔ́ tɑ̃́aɔ gòwàpi è
zɔ̃lɛa Yesu gbázı̃̀. A pɔkasa naaazi, à gɔ̃̀ a laaiwa.
Ɔ vı̃a ń kṹ. 36 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi kɛ̀ ń wáaɔ ònɛ́ lá wà
tɑ̃́adepi gbɑ̃̀gbã, 37 ɔ̃ Gadala bùsu gbɛ̃́pii awakpà
Yesuɛ aà gońla, asa vı̃a ń kṹ maamaaɛ. Ɔ à gɛ̃̀ gó
guu, a ye tá. 38 Gbɛ̃́ pɔ́ à tɑ̃́aɔ gòɛ̀ awakpàɛ̀ à e àɔ
kuaànɔ. Yesu gı̃̀ɛ̀ à mɛ̀: 39 Ɛa ta n bɛ, ní yɑ̃́ pɔ́ Lua

kɛ̀nɛ dau ǹ siunɛ́ píi. Ɔ à tà à yã́ pɔ́ Yesu kɛ̀ɛ kpàwakɛ̀
wɛ̃́lɛpi guu píi.

Zailu nɛ́ vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkã̀ Yesu ulawao (Mat 9.18-26, Maa 5.21-43)

40 Kɛ́ Yesu ɛ̀a sù, ɔ̃ bíla gbãakpàaàzi, asa gbɛ̃́pii
lɛ́ aà dãɛ. 41 Ɔ gɔ̃ɛ pɔ́ dɛ lousisikpɛ dɔaana ũ, wì mɛ
Zailu, mɔ̀ wùlɛ a gbɛɛu Yesu gbázì, à awakpàɛ̀ aà gɛ́
a bɛ, 42 kɛ́ aà nɛ́ mɛ̀ndona lɛ́ ga yã́i. Nɛnɔɛpi kà wɛ̃̀
kuɛpla. Kɛ́ àlɛ gɛ́, ɔ̃ bíla lɛ́ aà gɛ̃soomble.

43 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀ kuɛpla. Pɔ́ pɔ́
nɔɛpi vì píi a dɛ̀ ɛsɛdeɔ kĩ́i, ãma gbɛ̃e i fɔ̃ aà gbã̀gbão.
44 Kɛ́ à sɔ̃̀ Yesuzi aà kpɛ, ɔ̃ à ɔkã̀ aà ula lɛ́wa. Wegɔ̃ɔ
aà aubɔlɛa zɛ̀. 45 Ɔ Yesu mɛ̀: Démɛ ɔkã̀ai? Ɔ gbɛ̃́pii
mɛ̀ á a yã́ dɔ̃o. Ɔ Piɛɛ mɛ̀: Mae, bíla liaanzi, aalɛ
naɛma. 46 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃e ɔkã̀a, asa má dɔ̃ kɛ́ gbãa
bɔ̀maguɛ. 47 Kɛ́ nɔɛpi è wà a yã́ dɔ̃̀, ɔ̃ à mɔ̀ ń lualuaao,
à wùlɛ a gbɛɛu aà gbázì, ɔ̃ à yã́ pɔ́ tò a ɔkã̀wà ò gbɛ̃́pii
wáa ń lá pɔ́ à aafia'è gɔ̃̀ɔ. 48 Yesu òɛ̀: Nɔɛ, ma náai
pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã. Ta bɛ aafia.

49 Kɛ́ Yesu lɛ́ o màa, gbɛ̃e bɔ̀ lousisikpɛ dɔaanapi
bɛ, à mɔ̀ a òɛ̀: N nɛ́pi kɛ̀sai. Nsu tákpa mɛtuluzi
pão. 50 Yesu yã́pi mà, ɔ̃ a ò Zailuɛ: Nsu to n sɔ̃ vìo.
Ma náaikɛ lé, a gbã́gbã. 51 Kɛ́ à kà aà bɛ, i wei gbɛ̃e
gɛ̀anɔo, sema Piɛɛ ń Zãao ń Zaakio ń nɛ́pi deo ń aà
dao. 52 Gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ píi, aalɛ ńzìa gbɛ̃gbɛ̃.
Ɔ Yesu mɛ̀: Ásu ɔ́ɔlɔo. I gao, àlɛ i'oɛ. 53 Ɔ aa aà kɛ̀
pɔ́ɔpɔɔ, asa aa dɔ̃̀ à gàɛ. 54 Yesu aà kũ̀ a ɔwa, ɔ̃ à pũ̀na
à mɛ̀: Nɛnɔɛna, fɛlɛ! 55 Ɔ aà wɛ̃ni sù, à fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ. Yesu

mɛ̀ wà pɔblea kpawà. 56 Yã́pi dì nɛ́pi de ń aà daowa,
ɔ̃ Yesu òné aasu yã́pi o gbɛ̃e mao.

9

Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zìa
(Mat 10.5-15, Maa 6.7-13)

1 Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ kà̀aaazi, ɔ̃ à ń gbá
zɛ́ aaɔ iko vì tã́a bui píiwa, aa gyãeɔ gbã́gbã. 2 Ɔ
à ń zí̀ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kí̀i yã́ waasokɛi, aaɔ gyãeɔ
gba aafia. 3 A òné: Ásu pɔe sɛ gɛò, gopana ge
babalabɔɔ ge kù̀sũa ge ɔ̃a ge ula plaade. 4 Ua
pɔ́ a pilau àɔ ku we e à gɛ gɛ̃ò zɛ́a. 5 Wɛ́̃lɛ pɔ́
wi gbãakpauázio à bɔu, í kɔɔlɛmá an toa ń Luao
seela ũ. 6 Ɔ aa dàzɛu aa bɛ̀bɛ wɛ́̃lɛ ń wɛ́̃lɛo, aa
baonakpànɛ́, aa gyãeɔ gbà̀gbã gupiiu.

7 Kɛ́ kí Elodi yã́ beeɔ mà píi, ɔ̃ à bílikɛ̀, asa gbɛ̃eɔ
mɛ̀ Zãa Da'ilɛna mɛ́ bɔ̀ gau, 8 gbɛ̃eɔ mɛ̀ Ɛlia mɛ́ bɔ̀
mɔ̀má, gbɛ̃eɔ mɛ̀ lɔ ãnabi yãaɔ do mɛ́ vù. 9 Elodi mɛ̀:
Ma Zãa mi zɔ̀. Dén gbɛ́̃ pɔ́ ma aà bao màɛ bee ũi
mɔ́ɔ? Ɔ àlɛ wɛɛlɛ wɛsiaàlɛ.

Yesu blɛkpaa bìlawa
(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Zãa 6.1-15)

10 Kɛ́ zìnapiɔ sù, ɔ̃ aa yã́ pɔ́ aa kɛ̀ɔ dàu a sìu Yesuɛ.
Ɔ à ń sɛ́ ńtɛ̃ɛ à gɛ̀ńnɔ wɛ́lɛ pɔ́ wì mɛ Bɛsaida. 11 Bíla
dɔ̀, ɔ̃ aa pɛ̀lɛaàzi. A gbãakpàńzi à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kí̀i yã'òné, ɔ̃ à gbɛ́̃ pɔ́ aa ye aafiaiɔ gbà̀gbã.

12 Ìatɛ̃ busaa ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɔ̀aàzi aa òɛ̀: Gbɛ́̃ɔ
gbaɛ aa ta pilakí̀i ń pɔbleao wɛɛlɛi zɔ̃ɛwiaɔ ń bualoũ
pɔ́ kú kãiɔ guu, asa sɛ̃gbã wá kúu la. 13 A òné: Ápiɔ à
pɔblea kpámá. Aa mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀ mɛ̀n plao

ɔ̃ wá vɪ̃. Sema wà gɛ́ blɛ lúi bílaɛ bàasio. 14 Gɔ̃ɛ pɔ́
kú weɔ kà lán gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo taawa (5.000).
Ɔ a ò a ɪ̃waɔnɛ: A to aa zɔ̃lɛ gãgã gbɛ̃ɔn blakwikwi.
15 Ɔ aa kɛ̀ màa aa ń zɔ̃́lɛzɔ̃lɛ píi. 16 Ɔ à pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń
kpɔ̀ mɛ̀n plapio sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à báaadàu. Ɔ a ɛ̀'ɛ
kpà a ɪ̃waɔwa, aa bɪ̃ilɛ bílaɛ. 17 Ampii aa pɔblè kã̀, ɔ̃
wà a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí kuɛpla.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa
(Mat 16.13-23, Maa 8.27-33)

18 Zɪ̃ewa kɛ́ Yesu lɛ́ wabikɛ ado, aà ɪ̃waɔ mɔ̀ aà lè,
ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé dasilɛ o má dɛ a ũi? 19 Aa wèwà
aa mɛ̀: Zãa Da'ilɛnaɛ. Gbɛ̃eɔ ɪ̃ mɛ Ɛliaɛ. Gbɛ̃eɔ ɪ̃ mɛ
ãnabi yãaɔ do mɛ́ vù.* 20 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Ápiɔ sɔ̃, dé
álɛ o má dɛ a ũi? Piɛɛ wèwà à mɛ̀: Lua gbɛ̃́ pɔ́ wɪ̃ mɛ
Mɛsiiɛ. 21 Ɔ à gɪ̃nɛ́ aa yã́pi o gbɛ̃ɛɛ. 22 Ɔ à mɛ̀: Sema
Gbɛ̃nazɪ̃n Nɛ́ taasikɛ maamaa. Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ giaàzi, aai aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de
zɪ̃́ i vu.

Yesu lia
(Mat 16.24-17.13, Maa 8.34-9.13)

23 Ɔ a ò gbɛ̃́piiɛ: Tó gbɛ̃́ ye kɛ ma ɪ̃wa ũ, aà gi azɪ̃a
wɛ̃nizi, iɔ a lipãakɔ̃a sɛ lá gu lɛ́ dɔ, i tɛmazi. 24 Gbɛ̃́
pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gɪ̃
a wɛ̃nii ma yã́i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vɪ̃. 25 Tó gbɛ̃́ gɔ̃̀
dṹnia bṹu vɪ̃, mɛ́ a kpà azɪ̃ai à kùa ziawa, bɔ́ ài a
èi? 26 Tó gbɛ̃́ zɛamanɔ widɛ̀ ge ma yã́, Gbɛ̃nazɪ̃n Nɛ́
a zɛaaànɔ widɛ sɔ̃, gɔɔ pɔ́ a mɔ a gawi guu ń a Mae
gawio ń a malaikaɔ gawio. 27 Sɪ̃ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́
aa ku laeɔ ga kía pɔ́ Lua kpà esaio.

* **9:19** Luk 9.7-8

28 Yá̃ bee oa gbɛa, a gɔɔ la taawa ɔ̃ à Piɛɛ ń Zãao
ń Zaakio sɛ̀ dɛ̀dɛńnɔ gbɛ̀sɪ̃sɪ̃ musu wabikɛi. 29 Kɛ́ àlɛ
wabikɛ, aà oa lɪ̃lɛ, aà ulaɔ lɛ́ tɛkɛ púntaitai. 30 Ká̃ndo
gbɛ̃ɔn plaɔ ku we, Mɔizi ń Ɛliaoɛ, aalɛ yã'oaànɔ.
31 Aa bɔ̀ mɔ̀wà gawi guu, aalɛ á̃nua pɔ́ a to Yelusalɛũ
yã'o. 32 Piɛɛ ń a gbɛ́ɔ gɛ̃̀ ń io. Kɛ́ aa vù, aa Yesu gawi
è ń gbɛ̃ɔn pla pɔ́ zɛ aà saɛɔ. 33 Kɛ́ gbɛ̃ɔn plapiɔ lɛ́
kɛ́̃kɔ̃wa ń Yesuo, Piɛɛ ò̀ɛ: Mae, a maa wàɔ ku laɛ.
Wà lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́
do. A dɔ̃ lá álɛ oo. 34 Kɛ́ àlɛ o mɛ̀a, luabɛpuana
kũ̀aamá. Kɛ́ aa gɔ̃̀ ka a guu, vɪ̃a ń kṹ. 35 Ɔ lɔɔe bɔ̀
luabɛpuanapi guu à mɛ̀: Gbɛ́̃ɛ beeá ma Nɛ́ɛ. Ma aà
dɪ̃lɛ, à aà yãma.† 36 Lɔɔpi maa gbɛa aa è Yesu mɛ́
gɔ̃̀ we ado. Iwapiɔ ń lɛ́ fɔ̃̀, aai yá̃ pɔ́ aa è o gbɛ̃ɛɛ gɔɔ
beeo.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tá̃ade gbá̃gbãa (Mat 17.14-23, Maa 9.14-32)

37 Kɛ́ gu dɔ̀, aa pɪ̃la sɪ̃̀sɪ̃pi musu, ɔ̃ bíla mɔ̀ dai
Yesulɛ. 38 Bíla guu gɔ̃ɛe pũ̀na à mɛ̀: Mɛtulu, n
yá̃ na! Ma nɛ́ gwaa, asa ma nɛ́ pɔ́ má vɪ̃n we.
39 Tá̃a ɪ̃ fɛlɛwà, ɔ̃ ɪ̃ wiilɛ ká̃ndo. I aà zɪ̃azɪ̃a e aà lɛ́'i
fùlabɔlɛ, ɪ̃ ɪ̃adawà, ɪ̃li gowà kpaao. 40 Ma wabikɛ̀ n
ɪ̃waɔwa aa tá̃api go, ɔ̃ aa fùa. 41 Yesu mɛ̀: Gbã̃gbɛ̃
kolea luanaaikɛnsaiɔ! Máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ
mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? Mɔ́ ń n nɛ́pio la. 42 E nɛ́pi àɔ
gɛ́ sɔ̃iaàzi, ɔ̃ tá̃api aà nɛ̀ à aà zɪ̃̀azɪ̃a. Ɔ Yesu gɪ̃ tá̃apiɛ
à nɛ́pi gbã̀gbã, ɔ̃ à aà kpà aà maewa. 43 Lua iko zɔ̃ɔ
yá̃pi gbɛ́̃pii kũ gbãa.

† **9:35** Isa 42.1, Soũ 2.7, Luk 3.22

Gbɛ̃́ɔ lɛ́ ɛlɛa Yesu yãkɛawa píi, ɔ̃ a ò a ȉwaɔnɛ: 44 Aɔ
yã́ɛ bee kũa á nɔ̀sɛ guu. Wa Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ na gbɛ̃́ɔnɛ
ń ɔzȉ tia. 45 Aai yã́pi dɔ̃o, a mi ulɛanɛ́, ɔ̃ aai mao, mɛ́
aa yã́pi laawà vȉakɛ̀.

Tɛa Yesuzi
(Mat 8.19-22, 18.1-5, Maa 9.33-40)

46 Ɔ aa fɛ̀lɛ ń lɛkpaao dɛakɔ̃a yã́ musu. 47 Yesu
làasoo pɔ́ kú ń nɔ̀sɛ guu dɔ̃, ɔ̃ à nɛ́ sɛ zɛ̀ a saɛ. 48 A
ònɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ɛ bee taa dȉlɛ ma ȉwakɛ yã́i, ade ma
dilɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ma dilɛ sɔ̃, ade gbɛ̃́ pɔ́ ma zȉ dȉlɛɛ. Á gbɛ̃́
pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ á guu mɛ́ zɔ̃ɔ.
49 Ɔ Zãa yãsɛ̀ à mɛ̀: Mae, wa gbɛ̃e è àlɛ tã́ago ń n
tɔ́o, ɔ̃ wá ye giɛ̀, kɛ́ ȉliɔ tɛ́wázio yã́i. 50 Ɔ Yesu òɛ̀: Ásu
giɛ̀o, asa gbɛ̃́ pɔ́ i íbɛlɛsɛánɔoá bàakpɛɛɛ.
51 Kɛ́ Yesu fɛlɛ taa luabɛ gɔɔ kà kãi, à mipɛ̀
Yelusalɛũwa. 52 Ɔ à gbɛ̃́ɔ gbàɛ aa dɔaaɛ. Aa gɛ̀ gɛ̃̀
Samali bùsu zɔ̃ɛwiae guu sɔukɛiɛ̀. 53 Ɔ wɛ̃́lɛpideɔ i
aà dilɛo, kɛ́ à mipɛ̀ Yelusalɛũwa yã́i. 54 Kɛ́ aà ȉwaeɔ
Zaaki ń Zãao è màa, aa mɛ̀: Dii, ń ye wà o tɛ́ bɔ luabɛ
à mɔ kṹmá yã̀?‡ 55 Ɔ Yesu lȉli à gȉnɛ́. 56 Ɔ aalɛ gɛ́ wɛ̃́lɛ
pãleu.
57 Kɛ́ aa bɛ zɛ́u, gbɛ̃e mɔ ò Yesuɛ: Gu pɔ́ ńlɛ gɛ́u píi,
máɔ tɛnziɛ. 58 Yesu òɛ̀: Gbɛ̃gbonaɔ ń tòo vȉ, bã̀ɔ ń
sakpɛ vȉ. Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ sɔ̃ a ȉampakȉi vȉo. 59 Yesu
ò gbɛ̃pãleɛ: Mɔ tɛmazi. Ɔ gbɛ̃́pi mɛ̀: Dii, to e ma
de'ia kpagui gȉa. 60 Yesu òɛ̀: Tó gɛɔ ń gɛɔ vȉ. Mpi
sɔ̃ gɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉi yã́ waasokɛ. 61 Gbɛ̃pãle ò
lɔ: Máɔ tɛnzi Dii, ãma to mà gɛ́ lɛzai ma bɛdeɔwa
gȉa.§ 62 Yesu òɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ soona na a ɔzȉ mɛ́ àlɛ a kpɛ

‡ **9:54** 2Kia 1.9-16 § **9:61** 1Kia 19.20

gwa, ade i kɔ̃si ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̋ioo.

10

Gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń plao zɨ̓a
(Mat 11.20-27, 13.16-17)

1 Bee gbɛa Dii gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń plao pãleɔ dɨ̀lɛ, ɔ̃
à ń zɨ̋ gbɛ̃ɔn plapla aaɔ dɔaaɛ wɛ̃́lɛɔ guu ń gu pɔ́ á
ye gɛ́uɔ píi. 2 A ònɛ́: Pɔkɛkɛa zɔ̃ɔ, a kɛ̀kɛnaɔ bílao. A̋
wabikɛ Budewa aà zɨ̓kɛnaɔ gbaɛ pɔkɛkɛi. 3 A dazɛu.
Málɛ á zɨ̓ sãɔ ũ àwalɛwanaɔ guuɛaɔ! 4 A̋su mɔkpɛ
sɛo ge babalabɔɔ ge kyaleɔ. A̋su zɛ zɛ́u à fɔkpa
gbɛ̃ewao. 5 Ua pɔ́ a gɛ̃u píi, à o gɨ̓a Lua uapi gba
aafia. 6 Tó aafiade ku we, á fɔ̀ aafiade a gɔ̃ɛ̀. Tó a
ku we sɔ̃o, a ɛa suwáɛ. 7 A̋ɔ ku uapiu, à pɔ́ pɔ́ wa
kpàwá ble ge pɔmia, asa zɨ̓kɛna kà à a asea eɛ. A̋su
àɔ sɔ̃kɨ̋ikpakpao. 8 Wɛ̃́lɛ pɔ́ a gɛ̃u mɛ́ wà á dílɛ, à pɔ́
pɔ́ wà mɔ̀oɛ́ ble. 9 A wɛ̃́lɛpi gyãeɔ gbã́gbã, ì o gbɛ̃́ɔnɛ
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̋i kàńnɔ kãi. 10 Tó a gɛ̃ wɛ̃́lɛu mɛ́ wɨ̀
á dilɛo sɔ̃, à bɔlɛ gãaɛ, ì mɛ: 11 Baa á wɛ̃́lɛ luutɛ̃ pɔ́ kpà
wá gbáwa, wá kɔɔlɛowáɛ.* A̋ɔ dɔ̃ sã́asã kɛ́ kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kɨ̋i kà kãi. 12 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzɨ̓ ɨ̓a pɔ́
Lua a da Sɔdɔũdeɔwa a ka wɛ̃́lɛpideɔ pɔ́wao.†
13 Waiyoo Kɔlazɛnideɔ! Waiyoo Bɛsaidadeɔ!
Dabudabu pɔ́ má kɛ̀ á wɛ̃́lɛɔ guu, tó má kɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o
yãa, dɔ̃ wɛ̃́lɛpideɔ zwã̀nkasaɔ kàkańla, aa zɔ̃̀lɛ tufua
à gɛ̃̀gɛ̃ nɔ̀sɛlilɛa seela ũ. 14 Yã́kpalɛkɛgɔɔzɨ̓ á ɨ̓adama
aɔ dɛ Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔ pɔ́a.‡ 15 Kapɛnaũdeɔ sɔ̃, á gbã
zɔ̃ luawa yã̀? Wa ɔzɔ̃ázie e bɛdau.§

* **10:11** Luk 9.5 † **10:12** Daa 19.24-28 ‡ **10:14** Isa 23.1-18, Yoɛ 4.1-4 § **10:15** Isa 14.13-15

16 Ɔ Yesu ò a i̍wapiɔnɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ á yãmà, ade ma
yãmàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gi̍ázi, ade gi̍mazіɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gi̍mazi sɔ̃,
ade gi̍ gbɛ̃́ pɔ́ ma zi̍ziɛ.*
17 Gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń plaopiɔ gɛ̀, ɔ̃ aa ɛ̀a sù ń pɔnao
aa mɛ̀: Dii, baa tã́aɔ misi̍ilɛwɛ̃ɛ n tɔ́ yã́i. 18 Yesu
ònɛ́: Málɛ gugwa, ma Setãu è à bã̀ɛ luabɛ lán
loupilɛawa. 19 Ma iko kpàwá à táa'o mlɛ̃ɔ ń sóiɔ ń
á ibɛɛ gbãa píiowaɛ, pɔe a fɔ̃ à á kɛi̍ao.† 20 N̍ beeo
ásu pɔnakɛ ń mi pɔ́ tã́aɔ i̍ siilɛɛ́oo. A̍ pɔnakɛ á tɔ́ pɔ́
kú taalau luabɛ yã́i.
21 Zi̍beezi̍ Lua Nisi̍na Yesu pɔ kɛ̀na maamaa
à mɛ̀: Baa, zi̍́lɛ ń musuo Dii, lá n yã́ beeɔ ùlɛ
yãdɔ̃naɔnɛ ń ɔ̃nɔnaɔ, mɛ́ n bɔò ladɔ̃nsaiɔnɛ, ma n
sáaukɛ̀. Ao, Baa, bee kàngu màa. 22 Ma Mae pɔ́pii
nàmɛɛ ma ɔzi̍ɛ. Gbɛ̃e Lua Nɛ́ dɔ̃o, mɛ́ i kɛ Mae Lua
bàasio, mɛ́ gbɛ̃e Mae Lua dɔ̃o, mɛ́ i kɛ aà Nɛ́ ń gbɛ̃́ pɔ́
Nɛ́pi yei aà ɔlɔnɛ́ɔ bàasio.
23 Ɔ Yesu aɛdɔ̀ a i̍waɔwa a ònɛ́ ńtɛ̃ɛ: Báaadeɔn á ũ
yã́ pɔ́ álɛ e ń wɛ́o yã́i. 24 Málɛ oɛ́, ãnabiɔ ń kíaɔ ku
yãa dasi, aa ye yã́ pɔ́ álɛ eɔ e, aai eo. Aa ye yã́ pɔ́ álɛ
maɔ ma, aai mao.

Samali gbɛ̃maa

25 Ikoyãdɔ̃nae mɛ́ fɛ̀lɛ lɛ́ líkpalɛ Yesuwa à mɛ̀:
Mɛtulu, kpelewa má kɛ mà àizãna ei? 26 Yesu òɛ̀:
Kpelewa a ku Mɔizi ikoyã guui? Ni a kyokɛ ǹ ma
kpelewa ni? 27 Gbɛ̃́pi wèwà à mɛ̀: N̍yɔ̃ ye Dii n
Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai n gbãa pua lɛ́u, n sɔ̃ iɔ
kuwà,‡ níɔ ye n gbɛ̃́deezi lán nzi̍a wɛ̃niwa.§ 28 Yesu

* **10:16** Luk 9.48 † **10:19** Soũ 91.13 ‡ **10:27** Iko 6.5 § **10:27** Lev 19.18

ɔ̀ɛ̀: Ǹ wè maaɛ. Nyɔ̃ kɛ màa, ńyɔ̃ɔ ku.* 29 Ɔ gbɛ̃́pi ye
yãnakpa azi̋awa, ɔ̃ à Yesu là à mɛ̀: Démɛ ma gbɛ̃́dee
ṹi?

30 Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ bɔ̀ Yelusalɛũ̀ àlɛ gɛ́ Yeliko, ɔ̃
kpa̋iwɛliwɛɔ kpàaũaànɔ. Aa aà pɔ́ɔ si̋wà, aa aà gbɛ̃̀
dúuduu e à kà gaa. Ɔ aa aà tò we, aa gɛ̃̀zɛa. 31 A̋ mɔ
lè sa'onae zɛ́ doũpi sɛ̀. Kɛ́ à aà è, ɔ̃ à dɔ̀aàzi. 32 Màaɛ
lɔ kɛ́ Levii buie kà gupiu, à aà è, ɔ̃ à dɔ̀aàzi. 33 Samali
bùsu gbɛ̃e bɛ zɛ́piu. Kɛ́ à mɔ̀ aà è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ. 34 A̋
sɔ̃̀aàzi, à ɛsɛ mà aà gu pɔ́ kɛ̀'i̋aɔwa ń nísio ń vɛ̃ɛo, à
pɔ́ yèyewà. Ɔ à aà sɛ di̋ a zàa'i̋na kpɛ, à gɛ̀aànɔ nibɔɔ
pilaki̋i. Ɔ à aà gwà we. 35 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ à a̋nusu ɔwatɛ̃
bɔ̀ mɛ̀n pla a kpà pilaki̋idewa à mɛ̀: Ǹ aà gwamɛɛ.
Tó n ɛa n ɔ̃ablè dɛ beea aà yã́ musu, má a fi̋abonɛ,
tó ma su.

36 Tɔ̀ɔ, gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guu, an démɛ gbɛ̃kɛkɛ̀ gbɛ̃́
pɔ́ kpa̋iɔ kpàaũaànɔpiɛi? 37 A wɛ̀wà à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́
wɛ̃nadɔ̃̀ɛɛ. Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: Gɛ ǹ kɛ màa sɔ̃.

Yesu kua Maata ń Maliamao bɛ

38 Gɔɔ pɔ́ aa bɛ zɛ́u, aa kà wɛ̃́lɛu, ɔ̃ nɔɛ pɔ́ wi̋ mɛ
Maata Yesu di̋lɛ. 39 A dãuna vi̋, wi̋ mɛ Maliama, à
zɔ̃̀lɛ Dii gbázi̋, àlɛ aà yãma. 40 Ki̋na zi̋ dà Maatala,
ɔ̃ à mɔ̀ Yesu ki̋i à mɛ̀: Dii, kɛ́ ma dãuna ma to zi̋piɛ
mado, i kɛnɛ yãe ũo lé? Oɛ̀ aà dɔmalɛ. 41 Ɔ Dii wɛ̀wà
à mɛ̀: Maata, Maata, ńlɛ yãe ka̋akɛ, ńlɛ i̋ada nzi̋awa
ń yã́ɔ dasi. 42 A mɛ̀ndo mɛ́ zɛvi̋. Maliama baa maa
sɛ̀ mɛ́ wa siwàɔ.

* **10:28** Lev 18.5

11

Wabikɛa
(Mat 6.9-15, 7.7-11)

1 Zi̍ewa Yesu lɛ́ wabikɛ guei. Kɛ́ a lȁa, aȁ i̍wae ɔ̀ɛ̀:
Dii, wabikɛa dawɛ̃ɛ lá Zãa dȁ a i̍waɔnɛwa. 2 Ɔ a ɔ̀nɛ́:
Tó ȁlɛ wabikɛ, ȁli mɛ:
Baa, to wȁ dɔ̃ kɛ́ n kua adoa.
To kpala pɔ́ bɔ̀ n kɨ̍́i bɔ gupuau.
3 Wá gba ú pɔ́ wáɔ ble lá gu lɛ́ dɔ.
4 Wá duuna kɛ̃́wá,
asa wi gbɛ̃́ pɔ́ tȁaekɛ̀wɛ̃ɛɔ kɛ̃ píiɛ.
Nsu to wȁ fu yɔ̃awao.
5 Ɔ a ɔ̀nɛ́: Gbɛ̃e mɛ́ gbɛ̃na vi̍, ɔ̃ ȁ gɛ̀ aȁ kɨ̍́i wɛɛdo a ɔ̀ɛ̀:
Ma mɔ n kɨ̍́iɛ, pɛ̃ɛ sɛ̃amɛɛ mɛ̀n ȁaɔ̃. 6 Nibɔe pi̍laa tiaɛ,
má pɔe vi̍ mȁ kpawȁo. 7 Ɔ aȁ gbɛ̃napi wɛ̀wȁ za kpɛa
ȁ mɛ̀: Nsu i̍adaao, ma zɛtȁ kɔ̀. Ma ta kpɛ́u ń ma nɛ́ɔ,
má fɔ̃ fɛlɛ mȁ kpamao. 8 Málɛ oɛ́, baa tó i fɛlɛ kpȁwȁ
gbɛ̃nakɛ yȁ́io, a fɛlɛ pɔ́ pɔ́ a yei kpawȁ kɛ́ a zɛazi yȁ́i.
9 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, ȁ wabikɛ, Lua i kpáwá. A̍ wɛɛlɛ,
i̍ e. A̍ gbalɛ, Lua i wɛ̃ɛ́. 10 Asa gbɛ̃́ pɔ́ wabikɛ̀, wi̍ aȁ
gbaɛ, gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ wɛ̀ɛlɛ i̍ eɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ gbalɛ̀, wa wɛ̃ɛ̀.
11 A̍ gbɛ̃́ pɔ́ á nɛ́ɔ vi̍, tó á nɛ́ kpɔ wabikɛ̀wá, á démɛ
a píligona kpawȁi? 12 Ge tó ȁ kogbe wabikɛ̀wá, á
démɛ a sói kpawȁi? 13 Baa ń á vãikɛo, lá á pɔmaa
kpaa á nɛ́ɔwa dɔ̃, á Mae pɔ́ kú musu a a Nisi̍na kpa
gbɛ̃́ pɔ́ a wabikɛ̀wawao lé?

Tȁ́agoa
(Mat 12.22-30,43-45, Maa 3.20-27)

14 Yesu lɛ́ tȁ́a swȁ̃do go gbɛ̃́wa. Kɛ́ ȁ tȁ́api gɔ̀,
swȁ̃dopi nȁ yȁ̃'oawa, ɔ̃ yȁ́pi bɔ̀ bíla saɛ. 15 Ɔ an

gbɛ̃eɔ mɛ̀: I tã́agonɛ́ ń tã́aɔ kí Beezebu tɔ́oɛ. 16 Ɔ
gbɛ̃pãleɔ lɛ́ líkpalɛwà, aa gbɛ̀awa aà seelae kɛnɛ́ ń
Lua gbãao. 17 Lá Yesu ń làasoo dɔ̃, ɔ̃ a ònɛ́: Kpala pɔ́
a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o a midɛ. Ua pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o
a gɔ̃ bɛzı̀ ũɛ. 18 Tó Setã̂u íbɛlɛsɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔ, kpelewa
aà kpala aɔ zɛai? Má ò màa kɛ́ i mɛ mi tã́agonɛ́ ń
Beezebu tɔ́o yã́iɛ. 19 Tó Beezebu tɔ́ mi tã́agoò, á gbɛ̃́ɔ
ì go ń dé tɔ́o ni? Beewa ázı̀a gbɛ̃́ɔ yã́ı̀ikpàwá. 20 Lá
ma tã́agoamaá Lua ɔgbɛɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ kía pɔ́ Lua kpà
kpalau á kı̃́i lèn we. 21 Tó gɔ̃sa gbãa gɔ̃kɛbɔɔ kũa,
àlɛ a ua dɔ̃́aò, aà àizɛɛɔ ì̀ɔ aafiaɛ. 22 Ãma tó gbɛ̃́ pɔ́ a
gbãa dɛaàla mɔ̀ gɛ̃̀ à aà gbɛ̃̀, a aà gɔ̃kɛbɔ pɔ́ a a náai
vı̀ɔ sɛ́lɛ, i aà àizɛɛɔ biilɛnɛ́. 23 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ ũo,
ma ibɛɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ lí pɔ́ kãaamanɔo, àlɛ fãaaɛ.

24 Tó wà tã́a gò gbɛ̃́ɛ, ì̀ɔ liaaliaa gugiiu àɔ gbɛ̃́ wɛɛlɛ
à diɛ̀ɛ. Tó i eo, ì mɛ: Má ɛa ta ma sɔ̃́ ziwaɛ. 25 Tó à tà
we, ì e a bɛ ado, à zu'ò, à azı̀a kɛ̀kɛ wásawasa, 26 ɔ̃ ì
ɛa gɛ tã́a pɔ́ an vãi dɛalaɔ sɛ́lɛ suńnɔ mɛ̀n sopla, aaì
diɛ̀. Beewa gbɛ̃́pi gwea gbɛzã vãi ì dɛ a káaua.

27 Kɛ́ Yesu lɛ́ o màa, wà nɔɛe mà, à pũ̀na zã guu à
mɛ̀: Báaaden nɔɛ pɔ́ n i à yɔ̃́ kpàma ũ. 28 Ɔ Yesu mɛ̀:
Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmà aa kũaɔ ũ dɛ beea.

Seela gbɛaa Yesuwa
(Mat 6.22-23, 12.38-42)

29 Gbɛ̃́ɔ nɔ̀nɔaa, ɔ̃ Yesu mɛ̀: Gbãgbɛ̃ɔ vãi. Aaì seela
gbɛaa, ãma má seelae kɛnɛ́o, sema Yonasi pɔ́. 30 Lá
Yonasi dɛ seela ũ Ninivadeɔnɛ,* màa Gbɛ̃nazı̀n
Nɛ́ aɔ dɛ seela ũ gbãgbɛ̃ɔnɛ. 31 Yã́kpalɛkɛgɔɔzı̀

* **11:30** Yon 3.4

gɛɔmidɔkȉi oi nɔɛ kía a fɛlɛ yãda gbãgbɛ̃ɔlaɛ, asa
à bɔ̀ za tɔɔlɛ lɛ́wa à mɔ̀ Salomɔɔ ɔ̃nɔyã maiɛ,† mɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Salomɔɔa ku la. 32 Yã́kpalɛkɛgɔɔzȉ
Ninivadeɔ fɛlɛ yãda gbãgbɛ̃ɔlaɛ, asa kɛ́ Ninivadeɔ
Yonasi waaso mà, aa nɔ̀sɛlȉlɛɛ,‡ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ
Yonasia ku la.
33 Wȉli filia na wà dilɛ gusɔɔnauo ge wà pɛ̃na
kúlɛwào. Wȉ di bábanawaɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ɔ
gupua e.§ 34 N wɛ́ mɛ́ n mɛ filia ũ. Tó n wɛ́ kú gudoũ,
n mɛ̀ píi aɔ gupua vȉɛ. Tó n wɛ́ kú plapla sɔ̃, n mɛ̀ píi
aɔ gusia vȉɛ. 35 Ayãmɛto laaika kɛ́ gupua pɔ́ ńlɛ e
ń vȉ su àɔ dɛ gusia ũo. 36 Tó n mɛ̀ píi gupua vȉ mɛ́
a kee ku gusiauo, aɔ gupu wásawasa lándɔ̃ filia í
dɔmawaɛ.

Zɔadɔa Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔwa (Mat 23.1-36, Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

37 Kɛ́ Yesu yã'ò a làa, ɔ̃ Falisie wabikɛ̀wà aà mɔ
pɔbleanɔ, ɔ̃ à gɛ̏ zɔ̏lɛ. 38 Kɛ́ Falisipi è i ɔpipi lá aaȉ
kɛwa à gbàsa lɛ́ pɔbleo, à bɔ̀ aà saɛ. 39 Ɔ̃ Dii ò̀ɛ̀: Á
Falisiɔ i gbãbɔ bisaɔ kpɛɛ ń taɔ, kási bȉi ń yãvãikɛao
mɛ́ á nɔ̀sɛ pà. 40 Sɔũɔ! Lua pɔ́ a kpɛ kɛ̀ i a guu kɛo lé?
41 A pɔ́ pɔ́ kú á taɔ guu dã wɛ̃nadeɔnɛ, á tapiɔ i gɔ̃ɛ́
gbãlɛsai.
42 Waiyoo á Falisiɔ! I toeɔ dosina ń kpɛaanao
ń dopɔɔ píi kwide kpa Luawa,* ɔ̃ i pãkpa yã́gɔ̃gɔ̃a
a zɛ́wai ń yea Luapizio. Yã́ beeɔ mɛ́ dɛ àɔ kũa
pãkpaa a kȉniɔzi sai. 43 Waiyoo á Falisiɔ! Iɔ ye zɔ̃lɛa
gumaaɔu lousisikpɛu, iɔ ye wàɔ fɔkpakpawá gãaɛ.

---

† **11:31** 1Kia 10.1-10 ‡ **11:32** Yon 3.5 § **11:33** Luk 8.16
* **11:42** Lev 27.30

44 Waiyoo ápiɔ! A̋ dɛ lán mia kpɛɛna pɔ́ wi̋ɔ táa'owà
dɔ̃saiwaɛ.
45 Ɔ ikoyãdɔ̃nae ɔ̀ɛ̀: Mɛtulu, tó ń ò màa, ńlɛ wá
sɔ̃sɔ̃ sɔ̃ɛ. 46 Yesu mɛ̀: Waiyoo á ikoyãdɔ̃naɔ sɔ̃! I
gbɛ̃́ɔ da asosɛa zi̋'ũu, mɛ́ ili ɔdamá ń a sɛaoo, baa
ɔton do. Waiyoo ápiɔ! 47 I pɔ́ bo ãnabi pɔ́ á deziɔ
ń dɛdɛɔ miaɔwa dɔngu yã́i. 48 Bee lɛ́ ɔlɔ gbɛ̃́ɔnɛ kɛ́
a zɛ ń á deziɔ yãkɛaɔɛ. Aa ãnabiɔ dɛ̀dɛ, ɔ̃ álɛ pɔ́ bo
ń miaɔwa. 49 Ayãmɛto Lua ɔ̃nɔ guu à mɛ̀ á ãnabiɔ
ń zi̋naɔ gbaɛwá, í ń gbɛ̃eɔ dɛdɛ, í i̋ada ń gbɛ̃eɔwa.
50 Lua a ãnabi pɔ́ wà ń dɛdɛ za dṹnia daalɛgɔɔ e
gbãɔ au tɔsi gbãgbɛ̃ɔpiɔwa. 51 Ao, málɛ oɛ́, za Abɛli
dɛa† e à gɛ̀ pɛ̀ Zakali pɔ́ wa dɛ̀ sa'oki̋i ń Lua kpɛ́o
zãnguowa,‡ Lua a ń au tɔsi gbãgbɛ̃ɔwaɛ. 52 Waiyoo
á ikoyãdɔ̃naɔ! A dɔ̃a zɛ́ kili wò. I gɛ̃uo, mɛ́ a gi gbɛ̃́ pɔ́
aa ye gɛ̃uɔnɛ. 53 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ
ń Falisiɔ aà lè pãsi̋pãsi̋, aalɛ yã́ dasi lalawà, 54 aalɛ
aà kpakpa kɛ́ aa e wà aà kũ yã́ pɔ́ àlɛ o guuɛ.

12

Zɛa ń Yesuo gbɛ̃́ɔ aɛ
(Mat 10.19-33)

1 Gɔɔ bee bíla nɔ̀nɔaaaàzi, wa ń lɛ́ dɔ̃o, e aalɛ
kɛ̀sɛpɛlɛpɛlɛkɔ̃wa, ɔ̃ à yã'ò a i̋waɔnɛ gi̋a à mɛ̀: A̋
laaika Falisiɔ mɔafilii, i̋ lińla lán pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛwaɛ. 2 Yã́
pɔ́ ulɛa a bɔ gupuau píi. Asiiyãe ku kɛ́ wa gí dɔ̃io.*
3 Beewa yã́ pɔ́ á ò gusiau, wa ma gupuau, mɛ́ asiiyã
pɔ́ á ò kɔ̃ swã́u làasiu, wa a kpàwakɛ gãaɛ.

---

† **11:51** Daa 4.8 ‡ **11:51** 2Lad 24.10-21 * **12:2** Luk 8.17

4 Ma gbɛ̃naɔ, málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a á dɛ mɛ́ a gbɛa a fɔ̃
yãe kɛɛ́ lɔo, ásu vỉakɛɛ̀o. 5 Má gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à vỉakɛɛ̀ oɛ́. Â
vỉakɛ Lua pɔ́ gbɛ̃́ zua tɛ́ guu aà ga gbɛa iko vỉɛ. Ao,
málɛ oɛ́, à vỉakɛ aàpiɛ. 6 Wỉ̀li gòlegolena mɛ̀n sɔo
yı́a daa plao lé? Kási baa a mɛ̀ndo yã́ lí sã́ Luaguo.
7 Baa á mikãɔ, a a lɛ́ dɔ̃. Ǎsu vỉakɛo, á dɛ gòlegolen
dasiɔla.
8 Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀manɔ gbɛ̃́ɔ aɛ, Gbɛ̃nazỉn Nɛ́ a
zɛaànɔ Lua malaikaɔ aɛ. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ lelekpàmazi gbɛ̃́ɔ
aɛ sɔ̃, má lelekpaaàzi Lua malaikaɔ aɛ. 10 Tó gbɛ̃́
Gbɛ̃nazỉn Nɛ́ bɛ̏ɛbò, Lua a aà kɛ̃́. Ǎma tó gbɛ̃́ Lua
Nisỉna tɔbɛ̃ɛsỉ, a kɛ̃a vỉo. 11 Tó wàlɛ gɛ́ánɔ yã́kpalɛu
lousisikpɛu ge kı́aɔ ń gbãadeɔ aɛ, ásu bílikɛ bɔkỉi
yã́wao ge yã́ pɔ́ á o, 12 asa Lua Nisỉna mɛ́ a yã́ pɔ́
dɛ à o daɛ́ zỉbeezỉ.

Âizɛɛ
(Mat 6.19-34)

13 Zã guu gbɛ̃e ò Yesuɛ: Mɛtulu, o ma vỉ̀iɛ aà ma
asea kpaa wá túbi guu. 14 Ɔ a wèwà à mɛ̀: Ma gbɛ̃́,
démɛ ma dilɛ á yã́kpalɛkɛna ũi ge á yãgɔ̃gɔ̃na? 15 Ɔ
a ò bílaɛ: Âɔ ázỉa kũa dɔ̃. Â laaika pɔ́pii bỉikɛai, asa
àizɛɛá gbɛ̃nazỉna wɛ̃ni no, baa tó a zɔ̃ɔ.
16 Ɔ à yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Ɔdee mɛ́ kú, aà bua blɛkɛ̀ɛ̀
maamaa, 17 ɔ̃ à làasookɛ̀ à mɛ̀: Má kɛ kpelewa ni?
Má blɛwɛkakỉi vỉo. 18 Ɔ à mɛ̀: Lá má kɛn kɛ: Má a
blɛwɛkakỉiɔ gbooɛ, mı́ a zɔ̃ɔɔ bobo, mı́ a pɔ́wɛna káu
pı́i ń ma àizɛɛɔ, 19 mı́ o mazỉaɛ: Ma gbɛ̃́, ń kũ̀sũa vỉ
zɔ̃ɔ, a kannɔ wɛ̃ ũma? Kã́ma bo, pɔble, imi, pɔnakɛ.
20 Ɔ Lua ò̀ɛ̀: Sɔũ, gwãasỉnaɛ bee má n wɛ̃ni gbɛama.
Sɔu pɔ́ ń kɛ̀ a gɔ̃ dé pɔ́ ũɛ? 21 Màa aɔ dɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
àizɛɛ kãaa azỉaɛ mɛ́ a dɛ ɔde ũ Luaɛoo.

22 Ɔ a ò a ȉwaɔnɛ: Ayãmɛto málɛ oɛ́, ásuli á wɛ̃ni
kȁakɛ pɔblea yá̃ musuo, ásuli á mɛ kȁakɛ pɔkasa
yá̃ musuo. 23 Wɛ̃ni dɛ pɔbleala, mɛ dɛ pɔkasala.
24 A̋ gbagbaaɔ gwa. Aali pɔ́tɔ̃o, aali pɔkɛkɛo, aa
dɔ̃ ge gbà zòolo vȉo, mɛ́ Lua ȉ ń gwa. A̋ dɛ bãɔla
zɔ̃ɔo lé? 25 A̋ guu démɛ a fɔ̃ à a wɛ̃ni gbȁa kấfĩ,
baa gɔɔ do, a yãkãakɛa guui? 26 Lá á yá̃ yɔɔnapi
fɔ̃o, bɔ́yãi álɛ yá̃ kȉniɔ kȁakɛi? 27 A̋ lá vudeɔ gwa
sɛ̃u lá aa dɛ. Aali zȉkɛo, aali bua tão. Málɛ oɛ́ baa
Salomɔɔ ń a ɔdekɛo,† i ula e dà a maa kà an keewao.
28 Luanaaifɛ̃nɛndeɔ! Sɛ̏a lá pɔ́ kú gbã mɛ́ a tɛ́kũ zia,
lá Lua ȉ pɔ́ nai màa, wa á pɔ́ o lɔe? 29 A̋su to pɔ́ pɔ́ á
ble ge pɔ́ pɔ́ á mi yá̃ dɔaaɛ́o. A̋su bílikɛo. 30 Pɔ́piɔ píi
yá̃ ȉ dɔaa dṹnia gbɛ̃́ɔnɛ, ãma á Mae dɔ̃ kɛ́ á ye pɔ́piɔi.
31 A̋ to kpala pɔ́ bɔ̀ aà kȉ́i yá̃ dɔaaɛ́, i pɔ́piɔ kaaɛ́. 32 Ma
kpàsa nɛ́na gbɛ̃́ɔ, ásu vȉakɛo, asa à kà á Maegu kɛ́ à
á kpá kpalapiu. 33 A̋ pɔ́ pɔ́ á vȉɔ yía, í wɛ̃nadeɔ gba
a ɔ̃a. A̋ mɔkpɛ pɔ́ lí zikũo zɔ̃, luabɛ àizɛɛ pɔ́ lí láao
kákȉi ũ. Kpấi a sɔ̃i weo, kɔ̀ɔ a pɔ́ ɔ̏ɔkpa weo. 34 Gu pɔ́
á àizɛɛ kúu, wekȉi ɔ̃ á laai ȉɔ kuu.

Zȉkɛn náaide laaide
(Mat 24.45-51)

35 Aɔ ku sɔu guu, à tó á filia àɔ naa, 36 íɔ dɛ lán gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ ń dii sua ń nɔsɛpɔnakɛao dãɔwa, kɛ́ gɔɔ pɔ́ à
kà mɛ́ à gbalɛ̀, aa e zɛwɛ̃ɛ̀ gɔ̏ɔ. 37 Báaadeɔn zȉkɛna
pɔ́ an dii a ń lé bɛ̃́ɛ a sugɔɔpiɔ ũ. Sȉana málɛ oɛ́, diipi
a a pɔ́ɔ kɛkɛ ye, i ń zɔ̃lɛ, i pɔblea kãaanɛ́. 38 Baa tó
à kà wɛɛdo ge gufɛ̃nɛ, tó à ń lé màa, báaadeɔn ń ũ.
39 Aɔ yấɛ bee dɔ̃. Tó uabele kpấi mɔ́gɔɔ dɔ̃, a wei aà

† **12:27** 1Kia 10.4-7

a kpɛ́ gbooo. 40 Ả́piɔ sɔ̃ àɔ kú ń sɔuo, asa Gbɛ̃nazỉn
Nɛ́ a mɔ gɔɔ pɔ́ á wɛ́ dɔiwao.
41 Piɛɛ mɛ̀: Dii, wá yả́i n yả́pi lɛ̀ɛɛũia, ge gbɛ̃́piiɛ?
42 Dii mɛ̀: Dén ziia náaide laaide pɔ́ aà dii a
a zỉkɛnaɔ naɛ̀ a ɔzỉ aàli blɛ kpámá a gɔɔwa ũi?
43 Báaaden zỉkɛna pɔ́ aà dii aà lè, àlɛ kɛ màa a sugɔɔ
ũ. 44 Sỉana málɛ oɛ́, a a àizɛɛ píi naɛ̀ a ɔzỉɛ. 45 Tó
zỉkɛnapi ò a sɔ̃u a dii sua lɛ́ gɛ̃gɛ̃ sɔ̃, i fɛlɛ na zɔnɔɛ ge
gɔ̃ɛɔ gbɛ̃gbɛ̃awa, iɔ ulatã́ble, iɔ wɛ̃dɛ kɛ, 46 aà dii a su
gɔɔ pɔ́ aà wɛ́ dɔiowaɛ, zaa pɔ́ a dɔ̃owa, i aà zɔ̃ɛzɔ̃ɛ, i
aà baa daaa ń luayã̀dansaiɔ. 47 Zỉkɛna pɔ́ a dii pɔeã
dɔ̃ mɛ́ i sɔukɛ à aà pɔeã kɛ̀o, wa aà gbɛ̃ dúuduuɛ.
48 Zỉkɛna pɔ́ a dii pɔeã dɔ̃o, mɛ́ à yả́ pɔ́ dɛ wà aà gbɛ̃
kɛ̀ sɔ̃, wa aà gbɛ̃ yɔɔɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà gbà zɔ̃ɔ ɔ̃ Lua a
wɛɛlɛwà zɔ̃ɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ Lua pɔ́ nàɛ a ɔzỉ zɔ̃ɔ, a gbɛawà
dɛńla.

Kɔ̃kpaalɛa Yesu yả́i
(Mat 5.25-26, 10.34-36, 16.2-3)

49 Tɛ́ ma mɔ sɔ̃i dṹniawa, mɛ́ málɛ wã maamaa kɛ́
tɛ́pi kũ sa. 50 Má ga vỉ mà siu. Má kú làasoo guu e à
gɛ kɛò. 51 Ả́lɛ e ma mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o dṹniau
yả̀? Aawo! Málɛ oɛ́, kɔ̃kpaalɛa yả́i ma mɔi. 52 Za
tia ua pɔ́ gbɛ̃ɔn sɔo kuu aa kɔ̃kpaalɛɛ. Gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ bɔ
gbɛ̃ɔn plaɔ kpɛ, gbɛ̃ɔn plaɔ bɔ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ kpɛ. 53 Mae
a bɔ a nɛgɔ̃ɛ kpɛ, nɛgɔ̃ɛ i bɔ a mae kpɛ. Da a bɔ a nɛnɔɛ
kpɛ, nɛnɔɛ i bɔ a da kpɛ. Zả́ da a bɔ nɔzãe kpɛ, nɔzãe
i bɔ a zã̀da kpɛ.‡
54 Yesu ɛ̀a ò bílaɛ: Tó á è lou lɛ́ sisi gukpɛ, i o gɔ̃̀ɔ
lou a ma, ɔ̃ ỉ̀ kɛ màa. 55 Tó á è ỉ́ana lɛ́ bɔ gɛɔmidɔkỉ̃i

‡ **12:53** Mis 7.6

oi, i o gu a wã, ɔ̃ ì wã. 56 Mɔafilideɔ! Á tɔɔlɛ ń luabɛo
wɛ́ dɔ̃, mɛ́ á gɔɔɛ bee yáasi dɔ̃ sɔ̃o bɛ?
57 Bɔ́yãi á yãkɛkɛa a zɛ́wa dɔ̃ ázĩao ni? 58 Tó
n ibɛɛ lɛ́ gɛnnɔ yãkpalɛu, kɔaikɛ aà n kɛ̃ za zɛ́u,
kɛ́ asu n gálɛ gɛnnɔ yãkpalɛkɛna kĩio yãi. Asa
yãkpalɛkɛnapi a n kpa dɔaiwaɛ, dɔaipi i n dakpɛu.
59 Málɛ onɛ, ńyɔ̃ bɔ weo e ǹ gɛ ǹ ĩapi bo píi. Baa
tãnga a gɔ̃ tɛnzio.

13

Nɔ̀sɛlilɛa

1 Gɔɔ bee gbɛ̃eɔ mɔ̀ Galile gbɛ̃ pɔ́ Pilati ń dɛdɛ à
ń au yãalɛ ń ń sa'obɔ auoɔ yã sĩu Yesuɛ. 2 Ɔ Yesu
ònɛ́: Kɛ́ Galile gbɛ̃piɔ gaa kɛ̀ màa, álɛ e an duuna dɛ
Galile gbɛ̃ kĩniɔla yã? 3 Aawo! Málɛ oɛ́, tó i nɔ̀sɛlilɛo,
ápii á kaalɛ láńwaɛ. 4 Gbɛ̃ɔn bao plasai pɔ́ Siloe
kalanga kwɛ̀má aa gàgaɔ sɔ̃, álɛ e an tàae dɛ gbɛ̃
kĩni pɔ́ kú Yelusalɛũɔla yã? 5 Aawo! Málɛ oɛ́, tó i
nɔ̀sɛlilɛo, ápii á kaalɛ láńwaɛ.
6 Ɔ à yãɛ bee lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ kaadɔɛnli
bà a swaluu, ɔ̃ à gɛ̀ a nɛ́ wɛɛlɛi, i eo. 7 Ɔ a ò a
zĩkɛnaɛ: Gwa, a wɛ̃ àaɔ̃n la, kɛ́ mi mɔ nɛ́ wɛɛlɛi
kaadɔɛnapiwa, mili eo. Zɔ̃. Wá tó à gusi pã yã? 8 Ɔ
zĩkɛnapi òɛ̀: Mae, to we wɛ̃a lɔ. Má gubi mà liaiɛ,
mí zùgbɔ̃ kau. 9 A gí nɛ'ii ziia? Tó i i sao, mí zɔ̃.

Nɔɛ kaaũa gbãgbãa

10 Kãmabogɔɔe zĩ Yesu lɛ́ yãdanɛ́ lousisikpɛu.
11 Nɔɛe ku we, tãa aà kɔ̃ɔkũ à kàaànɔ wɛ̃ bao plasai.
Iɔ kooaɛ, ĩli fɔ̃ pòo baa yɔɔo. 12 Kɛ́ Yesu aà è, ɔ̃ à aà

sɪ̀si à mɛ̀: Nɔɛ, n kɔ̃̀ɔkɛ gòma. 13 Ɔ à ɔnàwà. Wegɔ̃ɔ à
pòo, ɔ̃ à Lua sáaukpà.
14 Ɔ lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ pà, kɛ́ Yesu aà gbà̃gbã
kã́mabogɔɔzɪ̀ yã́i, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ò bílaɛ: Gɔɔ soolo mɛ́ kú
kɛ́ wɪ̀ zɪ̀kɛu.* Ali mɔ́ wà á gbã́gbã gɔɔ beeɔwa,
kã́mabogɔɔzɪ̀ bàasi. 15 Ɔ Dii a zãsɪ̀wà à mɛ̀:
Mɔafilideɔ! Kã́mabogɔɔzɪ̀ á baade lí a zu ge zàa'ɪ̀na
polo a dɔkɪ̃̀i à gɛ̀ í kpàwào lé? 16 Ablahaũ bui
nɔɛɛ bee sɔ̃, Setãu aà yè wɛ̃̀ bao plasaiɛ. Aà bapi
poloawà kã́mabogɔɔzɪ̀ zɛ́ vɪ̀o lé? 17 Kɛ́ a ò màa, ɔ̃
wí aà ibɛɛɔ kũ̀ píi, ɔ̃ bíla pɔ kɛ̀na dabudabu pɔ́ àlɛ
kɛɔwa píi.

Yã̀lɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɪ̃́io
(Mat 7.13-14, 21-23, 13.31-33, Maa 4.30-32)

18 Ɔ Yesu mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɪ̃́i bɔ̀ bɔ́wà ni? Bɔ́
má lɛɛũ̀ òi? 19 Doe ku a wɛ́na bɔ̀ lán ɛfɔ wɛ́nawa, ɔ̃
gbɛ̃e sɛ tɔ̃̀ a kaau. Kɛ́ à bɔ̀lɛ à kɛ̀ lí ũ, ɔ̃ bãɔ mɔ̀ pɛ̀pɛ a
gɔ̃naɔwa.
20 Ɔ a ò lɔ: Bɔ́ má kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɪ̃́i lɛɛũ̀ òi? 21 A bɔ̀
pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ pɔ́ nɔɛ sɛ kà pɛ̃ɛti zaa lɛ àaɔ̃ guu a lɪ̀a píiwaɛ.
22 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ gɛ́ Yelusalɛũ, àlɛ pã mɛɛwiaɔ ń
zɔ̃ɛwiaɔla, àlɛ yãdanɛ́, 23 ɔ̃ gbɛ̃e aà là à mɛ̀: Mae,
asi àizãna'enaɔ dasioa? Ɔ Yesu ò bɪ̀laɛ: 24 A ãiakɛ
à gɛ̃ zɛ́lɛ tuuuna guu. Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ dasideɔ wɛɛlɛ
gɛ̃u, kási aa eo. 25 Tó uabele fɛ̀lɛ zɛtà a làa, tó a gɔ̃
bàasi, mɛ́ álɛ gbalɛ, álɛ mɛ: Mae, gbawɛ̃wɛ̃ɛ, a oɛ́ á
á dɔ̃ gueio. 26 Bee gbɛa tó á ɔ̀ɛ̀ à pɔblɛ̀ à imɪ̀ánɔ, mɛ́
à yãdànɛ́ á bɛ gãaɛ, 27 a oɛ́ á á dɔ̃ gueio. A goala ápii
vãikɛnaɔ.†

---

* **13:14** Bɔa 20.9-10 † **13:27** Soũ 6.9

28 Tó a Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo ń ãnabiɔ è
píi kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu, mɛ́ wà á zú bàasi, we
á ɔ́ɔlɔu à ɔdi á musu. 29 Gbɛ̃́ɔ bɔ gukpɛ ń bɛ'aɛo ń
gugbãntooo ń gɛɔmidɔkĩ̀io, aa mɔ blɛblei kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i guu. 30 Gbɛ̃́ kpɛɛɔ gɔ̃ dɔaaa mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
dɔ̀aaɔ gɔ̃ kpɛɛ.

Yesu ɔ́ɔlɔa Yelusalɛũdeɔ yã́ musu (Mat 23.37-39)

31 Gɔɔ bee gɔ̃̀ɔ Falisieɔ mɔ̀ Yesu kĩ́i aa ɔ̀ɛ̀: Fɛlɛ
go lakĩ̀i, asa Elodi ye n dɛɛ. 32 Ɔ a ɔ̀nɛ́: A gɛ o
kífɛ̃nɛnapiɛ málɛ tã́agonɛ́, málɛ gyãeɔ gbãgbã gbã
ń ziao, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ má a zĩ̀ midɛ. 33 N beeo
sema mà gɛ́ aɛ gbã ń ziao ń zia bàasio, asa i kũ
ãnabi ga gueio, sema Yelusalɛũ. 34 Yelusalɛũdeɔ,
Yelusalɛũdeɔ, i ãnabiɔ dɛdɛ, i gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń zĩ́wáɔ
pápa ń gbɛɔ à ń dɛdɛ. Miɔ ye mà á kãaamazi
mɔ̀ɔmɔɔ, lá ko ì gã̀sĩ̀a kú a nɛ́ɔlawaɛ, kási ili weio.
35 Lua a á kpɛ́ tóɛ́ɛ sa. Málɛ oɛ́, á ma e lɔo e à omɛɛ,
báaade gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o.‡

14

Yesu kua Falisie bɛ

1 Kã́mabogɔɔe zĩ́ Yesu gɛ̀ pɔblei Falisiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ, ɔ̃
gbɛ̃́ pɔ́ aa ku weɔ lɛ́ aà kpakpa. 2 Kákagyãkɛnae ku
Yesu aɛ we. 3 Ɔ Yesu yãsɛ̀ a ò ikoyãdɔ̃naɔnɛ ń Falisiɔ:
Gbɛ̃́gbãgbãa kã́mabogɔɔzĩ̀ zɛvĩ̀a ge a zɛvĩ̀o? 4 Ɔ aa
nílɛ kílikili. Ɔ Yesu gyãepi kũ̀ à aà gbã̀gbã à aà gbàɛ.
5 Ɔ a ɔ̀nɛ́: A dé nɛ́ ge aà zu, tó à zù lɔ̀ɔu kã́mabogɔɔzĩ̀,
a aà bɔ gɔ̃̀ɔo ni? 6 Aai fɔ̃ yã́zãsĩ̀wào.

---

‡ **13:35** Soũ 118.26

7 Yesu è lá gbɛ̃́ pɔ́ wà ń sisiɔ lɛ́ zɔ̃lɛkɨ̃i maaɔ kũkũ, ɔ̃
à yɑ̃lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: 8 Tó wà n sisi nɔsɛpɔnablɛwa, ńsu
zɔ̃lɛ zɔ̃lɛkɨ̃i maauo. Tó wà gbɛ̃́ pɔ́ a gbia dɛnla sɨ̀si bɛ!
9 Tó á sɨ̀sina mɔ ònɛ: Fɛlɛ zɔ̃lɛkɨ̃i kpá deewa, ńyɔ̃ fɛlɛ
gɛ́ zɔ̃lɛkɨ̃i kpɛɛu ń wíoɛ. 10 Tó wà n sisi, nɨ̀li zɔ̃lɛkɨ̃i
kpɛɛ kṹ, kɛ́ tó n sɨ̀sina mɔ̀, a onɛ: Ma gbɛ̃na, mɔ aɛ
la. Bee a n kɛ gbia gbɛ̃́ pɔ́ á sɑ̃nuɔnɛ.* 11 Gbɛ̃́ pɔ́ ɨ̀ azɨ̃a
kɑ̃́fĩ, Lua a aà busaɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ɨ̀ azɨ̃a busa, Lua a aà
kɑ̃́fĩ.
12 Ɔ Yesu ò a sɨ̀sinapiɛ: Tó ńlɛ gbɛ̃́ɔ sisi blɛ fɑ̃anɛ
bleawa ge a oosi pɔ́, ńsu ǹ n gbɛ̃naɔ sísio ge ń vɨ̀iɔ
ń n dɑ̃unaɔ ge n daɛɔ ge n ɔde deeɔ. Tó ń kɛ̀ mɑ̀a,
aa ɛa n sísiwà sɔ̃ɛ, aai fĩabonɛ. 13 Tó ńlɛ gbɛ̃́ɔ sisi
pɔbleawa, taasideɔ sísi ń gbɛ̃kaaũaɔ ń ɛɛɔ ń vɨ̀aɔ,
14 ńyɔ̃ gɔ̃ báaade ũ, asa aa pɔe vɨ̃ aa gɨ̃a fĩabonɛo.
Lua mɛ́ a fĩabonɛ gbɛ̃maaɔ vugɔɔ.

Pɔnablɛblea
(Mat 22.1-14)

15 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa sɑ̃nuɔ do yɑ̃́pi mà, ɔ̃ a ò Yesuɛ:
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ a pɔble kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i guu
ũ. 16 Yesu òɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ ye pɔnablɛkɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ gbɛ̀a
dasidasi. 17 Blɛblezɨ̃ ɔ̃ à a zɨ̃kɛna zɨ̀ oi gbɛ̃́ pɔ́ à ń
gbɛaɔnɛ aa mɔ́, wa lɑ̀a sa. 18 Gbɛ̃́ sɛ̃́ia òɛ̀: Ma bú lùɛ,
sema mà gɛ́ gwai. N yɑ̃́ na, ma awakpɑ̀ɛ. 19 Gbɛ̃pɑ̃le
mɛ̀: Ma zu lù soon sɔo, má gɛ́ wɛsiɛi. N yɑ̃́ na, ma
awakpɑ̀ɛ. 20 Gbɛ̃pɑ̃le mɛ̀: Ma nɔsɛ̀ dafuɛ. Ayɑ̃mɛto
má e mɔo. 21 Ɔ zɨ̃kɛnapi ɛ̀a tà à ń lɛgbɛ dàu a sɨ̀u
a diiɛ. Ɔ uabelepi pɔ pà a ò a zɨ̃kɛnaɛ: Gɛ́ wɛ̃́lɛ
guu kpakpa gɑ̃aɛɔ ń zɛaɔ, ní taasideɔ ń gbɛ̃kaaũaɔ

* **14:10** Yaa 25.6-7

ń vȉaɔ ń εεɔ naaa suńnɔ la. 22 Bee gbεa zȉkεnapi
mɔ òὲ: Dii, ma yấ pɔ́ ń ò kὲ, mέ zɔ̃lεkȉi gi ku. 23 Ɔ
diipi ò zȉkεnapiε: Gέ zέɔ guu ń zέwεwεnaɔ píi, gãna
gbέ̃ɔwa aa gε̃, ma ua e pa. 24 Málε oέ, gbέ̃ pɔ́ ma ń
gbεapiɔ kee a e lεzɔ̃ ma blεpiwao.

Gɔ̃a Yesu ȉwa ũ
(Mat 10.37-38)

25 Wa bε zέu ń Yesuo dasidasi, ɔ̃ à lȉli ònέ: 26 Tó
gbέ̃ mɔ̀ ma kȉi mέ a ye a de ń a dao ń a nao ń a nέɔ
ń a vȉiɔ ń a dãunaɔ, baa azȉapizi dεmala, a fɔ̃ kε ma
ȉwa ũo. 27 Gbέ̃ pɔ́ aɔ a lipãakɔ̃a sεa àɔ tεomazio, a
fɔ̃ kε ma ȉwa ũo.† 28 Tó á gbε̃e ye kalanga dɔ, a zɔ̃lε
gȉa à a ɔ̃a dɔdɔ à gwa, tó a fɔ̃ zȉpi kε láa ya? 29 Tó i
kε màao, tó à ε̃ kpàlε mέ i fɔ̃ à a mȉdεo, gbέ̃ pɔ́ aà è
píi a aà láanikε 30 a mε: Gbέ̃ε bee kpέ dàalε, i fɔ̃ a
mȉdεo. 31 Ge tó kía ye gέ zȉkai ń kía pãleo, a zɔ̃lε gȉa
à a wàaipa à gwa, tó a sosa gãli kwiɔ fɔ̃ kuàkpa sosa
gãli bao pɔ́ lέ mɔ́waɔwao lé? 32 Tó a è á fɔ̃o, a zȉnaɔ
zȉ lεdoũkεa yãgbεaiwà zadɔ̃ i ka kãioε. 33 Màaε lɔ,
tó á gbε̃e i ɔzɔ̃ pɔ́ pɔ́ á vȉɔzi píio, a fɔ̃ gɔ̃ ma ȉwa ũo.
34 Wisiá pɔ́ naε, ãma tó a í na tà, kpelewa wa kε à
nakũ lɔi? 35 A maa tɔɔlεεo ge zùgbɔ̃kɔlεkȉio, wȉ kɔ́lεε.
Gbέ̃ pɔ́ nɔ̀sε vȉ aà yấpi ma.

15

Pɔ́ pɔ́ vùaaɔ
(Mat 18.12-14)

1 Ɔsinaɔ ń duunkεnaɔ lέ sɔ̃ Yesuzi aà yãmai ḿpii.
2 Ɔ Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanεdeɔ lέ yấkũtε̃ka aa mὲ:

---

† **14:27** Luk 9.23

Gbɛ̃́ɛ bee ȉ duunkɛnaɔ si aa pɔble sãnuɛ.* 3 Ɔ Yesu
yɑ̃́ɛ bee lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: 4 Tó á gbɛ̃e sã vȉ mɛ̀n basɔo mɛ́
ado vũ̀aa, ȉli a basɔo mɛ̀ndosai tó sɛ̃u à pɛ̀lɛ a pɔ́ pɔ́
vũ̀aapizi e à gɛ bɔwào lé? 5 Tó à bɔ̀wà, ȉ sɛ da a gɑ̃̀u
ń pɔnaoɛ, 6 ȉ taò bɛ, ȉ a gbɛ̃naɔ ń a fɑ̃́anideɔ sísi, ȉ
onɛ́: Ȁ pɔnakɛmanɔ. Ma a sã pɔ́ sɑ̃̀sãpi è. 7 Màaɛ
lɔ málɛ oɛ́, wa pɔnakɛ luabɛ duunkɛna mɛ̀ndo pɔ́ a
nɔ̀sɛlȉlɛ yɑ̃́ musu dɛ gbɛ̃maa gbɛ̃ɔn basɔo mɛ̀ndosai
pɔ́ an bàa kú ń nɔ̀sɛlilɛaooɔla.

8 Nɔɛ pɔ́ ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ vȉ mɛ̀n kwi sɔ̃ bɛ, tó a mɛ̀ndo
vũ̀aa, a filia na, i kpɛwaa, i wɛɛlɛ busɛbusɛ e à gɛ
bɔwào lé? 9 Tó à bɔ̀wà, a a gbɛ̃naɔ ń a fɑ̃́anideɔ sísiɛ,
i onɛ́: Ȁ pɔnakɛmanɔ. Ma a ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ pɔ́ vũ̀aapi
è. 10 Málɛ oɛ́, Lua malaikaɔ ȉ pɔnakɛ duunkɛna
mɛ̀ndo pɔ́ nɔ̀sɛlȉlɛ yɑ̃́ musu màa lɔɛ.

Nɛ́ pɔ́ sɑ̃̀sɑ̃

11 Yesu ò lɔ: Gbɛ̃e mɛ́ kú a nɛgɔ̃ɛɔ vȉ gbɛ̃ɔn pla.
12 Ɔ Se ò a maeɛ: Baa, ma asea pɔ́ máɔ vȉ túbi guu
kpaa. Ɔ maepi a àizɛɛ kpaalɛ̀nɛ́. 13 I kɛ gɔɔplao,
ɔ̃ Se a pɔ́ɔ nàaa píi à tà bùsu pãleu zɑ̃̀zɑ̃. We à a
àizɛɛ kpàlɛu lalasikɛa guu. 14 Kɛ́ à a pɔ́ɔ dɛ̀ píi, ɔ̃
nɔan zɔ̃ɔ kà bùsupiu, ɔ̃ à gɔ̃̀ ń pɔ́ wɛ̃nakɛao. 15 Ȁ
gɛ̀ nà bùsupi gbɛ̃ezi, ɔ̃ gbɛ̃́pi aà gbàɛ a bualoũ blɛ
kpái sàwakusanaɔwa. 16 Ɔ ȉɔ ye libɛ pɔ́ sàwaɔ lɛ́ ble
mɔ́mɔ bɛ̃̀ɛ, ãma wȉli pɔe kpawào. 17 Kɛ́ aà wɛ́ kɛ̃̀, à
mɛ̀: Ma mae zȉkɛnaɔ blɛ vȉ diɛ, ɔ̃ málɛ ga ń nɔanao
la. 18 Má fɛlɛ mà ta ma mae kȉ́iɛ, mí oɛ̀: Baa, ma
duunakɛ̀ Luaɛ ń mpio, 19 mi ka màɔ dɛ n nɛ́ ũ lɔo.
Ma dilɛ n zȉkɛnaɔ do ũ. 20 Ɔ à fɛ̀lɛ lɛ́ tá a mae kȉ́i.

* **15:2** Luk 5.29-30

Kɛ́ a bɛ kãaa, aà maepi aà è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ. A bàalɛ̀
gɛ̀ kùsiwà à lɛpɛ̀wà. 21 Ɔ nɛ́pi ò̀ɛ̀: Baa, ma duunakɛ̀
Luaɛ ń mpio, mi ka màɔ dɛ n nɛ́ ũ lɔo. 22 Ɔ maepi ò
a zi̋kɛnaɔnɛ: A gɛ́ kpakpa, à ulada maa pɔ́ dɛńla sɛ
mɔò à daɛ̀, í tãanadaɛ̀, í kyalekpaɛ̀. 23 I gáae mɛkpaa
kũ à dɛ wà so pɔnakɛa guu, 24 asa ma nɛ́pi gà à vùɛ.
A sȁsãɛ, ɔ̃ ma aà è. Ɔ aa nà pɔnakɛawa.

25 Woo kpɛ́ bua. Kɛ́ àlɛ su, à kãikũ̀ ń bɛo, ɔ̃ à kɔ̃̀ɔ
gȁa mà dɔ. 26 Ɔ à zi̋kɛnaɔ do si̋si à aà là bɔ́mɛ kɛ̀i. 27 Ɔ
a wèwà à mɛ̀: N dãuna mɛ́ sù, ɔ̃ n mae gáae mɛkpaa
dɛ̀, kɛ́ à aà è aafia yãi. 28 Ɔ Woo pɔ pà à gi̋ gɛ̃i ua. Kɛ́
aà mae bɔ̀ awakpaiɛ̀, 29 ɔ̃ Woopi ò a maeɛ: Ɛ'e, à kà
wɛ̃ ũma málɛ zi̋kɛnɛ, mi fokɛma ziio, mɛ́ baa blesan
giana ni kpaa mà pɔnakɛò ń ma gbɛ̃naɔo. 30 Kɛ́ n nɛ́
pɔ́ à n àizɛɛ kàalɛ káaluaɔnɛpi sù, n gáae mɛkpaa
dɛ̀ɛ̀. 31 Ɔ aà mae ò̀ɛ̀: Ma nɛ́, ń kumanɔ gɔɔpiiɛ. Pɔ́ pɔ́
má vi̋ píi, n pɔ́ɛ. 32 A kũ̀ wà blɛble ń pɔnaoɛ, asa n
dãunapi gà à vùɛ. A sȁsãɛ, ɔ̃ wà aà è.

16

Aizɛɛ ndaisai

1 Yesu ò a i̋waɔnɛ: Ɔdee mɛ́ kú à ziia di̋lɛ a
zi̋kɛnaɔnɛ. Ɔ wà mɔ̀ wà aà kɔmalɛkɛ̀ɛ̀ wà mɛ̀ àlɛ aà
àizɛɛ kpálɛ. 2 Ɔ à aà si̋si a ò̀ɛ̀: Yã́ pɔ́ má mà n musu
dɛ kpelewa ni? Lá ńlɛ kɛ n ziiakɛ guu siumɛɛ. Nyɔ̃
e ǹ ziia zi̋ kɛmɛɛ lɔo. 3 Ɔ ziiapi ò a sɔ̃ guu: Ma dii lɛ́
ma bɔ zi̋uɛ, má kɛ kpelewa ni? A kɛ má fɔ̃ sɛ̃wao,
mɛ́ baakɛa dɛmɛɛ wí ũ. 4 Má dɔ̃ lá má kɛ gbɛ̃́ɔ ma
dilɛ ń bɛ, tó à ma bɔ zi̋u. 5 Ɔ à a dii fiadeɔ si̋si dodo, ɔ̃
à gbɛ̃́ sɛ̃́ia là à mɛ̀: N ma dii fia kũa ũma ni? 6 A mɛ̀:
Nísi zaa lɛ basɔoɛ. Ɔ ziiapi ò̀ɛ̀: Lá pɔ́ ń kɛ̀ɛ kɛ. Zɔ̃lɛ lilɛ

blakwi kpakpa. 7 Ɔ a ò gbɛ̃pãlɛɛ: Mpi sɔ̃ n fȉa ũma
ni? Ɔ à mɛ̀: Ese sakili basɔoɛ. Ɔ ziiapi òɛ̀: Lá pɔ́ ń
kɛ̃̀ɛ kɛ, lilɛ basiiɔ̃. 8 Ɔ diipi ziia náaisaidepi sáaukpà
wɛzɛ̃ yã́ pɔ́ a kɛ̀ musu. Asa dṹniaɛ bee gbɛ̃́ɔ wɛ́ zɛ̃a
dɛ gupua gbɛ̃́ɔla kɔ̃tɛ̃ɛ yãkɛkɛa guu.
9 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, à gbɛ̃naɔ wɛɛlɛ ń àizɛɛ náaisaiɔ,
kɛ́ gɔɔ pɔ́ à mȉdɛwá, Lua a á dilɛ bɛ pɔ́ a gao guu.
10 Gbɛ̃́ pɔ́ náai vȉ ń a yɔɔnao aɔ náai vȉ ń a zɔ̃ɔo lɔɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ náai vȉ ń a yɔɔnaoo aɔ náai vȉ ń a zɔ̃ɔoo. 11 Tó
i kɛ náai vȉ ń àizɛɛ náaisaioo, Lua a á náaikɛ ń a
sȉandeoe? 12 Tó i kɛ náai vȉ ń gbɛ̃pãle pɔ́ɔo, Lua a
ázȉa pɔ́ kpáwáe? 13 Zȉkɛna lí e zɔblè dii mɛ̀n plaɛo,
asa aɔ za gbɛ̃doguɛ, iɔ ye adozi, ge a na gbɛ̃dowa, i
saka adou. Ắ fɔ̃ àɔ zɔble Luaɛ ń ɔ̃ao sãnuo.

Ɔdɛ ń Lazaao

14 Falisiɔ ye ɔ̃ai. Kɛ́ aa yã́pi mà píi, ɔ̃ aalɛ lɛsuikɛ
Yesuwa. 15 Yesu ònɛ́: I yãnakpa ázȉawa gbɛ̃nazȉnaɔ
kȉ́iɛ, ãma Lua á sɔ̃ dɔ̃. Yã́ pɔ́ gbia gbɛ̃nazȉnaɔnɛ ɔ̃ Lua
ȉ sakau.
16 Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ láɔ ku e Zãawa. Za gɔɔ
bee wàlɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i baokpa, ɔ̃ baade lɛ́ gɛ̃u
ń gbãao. 17 Luabɛ ń tɔɔlɛo sãalɛa àa dɛ Lua ikoyãpi
wɛ̃̀sã nɛ́na bãdɛala. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ gȉ a nazi à nɔ pãle sɛ̀,
à gbãsȉkɛ̀ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ pɔ́ wà gȉi sɛ̀ sɔ̃, à gbãsȉkɛ̀n we.
19 Gɔ̃ɛ ɔdee ku ȉ pɔkasa maa ɔdeɔ da, ȉɔ pɔnakɛ
nama guu gɔɔpii. 20 Wɛ̃nade pɔ́ wȉ mɛ Lazaa ȉɔ
wúlɛa aà bɛ gɔ̃u, bɔ fȉfȉwà. 21 Iɔ blɛ pɔ́ ȉ lɛ́lɛ ɔdepi
táabũnu zíɛ blea nidɛ. Gbɛ̃ɔ mɛ́ ȉɔ aà bɔpiɔ sãsã.
22 Wɛ̃nadepi gà, ɔ̃ malaikaɔ aà sɛ̀ tàò Ablahaũ kȉ́i.
Ɔdepi gà sɔ̃, ɔ̃ wà aà vȉ̀. 23 Kua ȉadama guu bɛdau,
kɛ́ à wɛsɛ̀ musu, ɔ̃ à Ablahaũ è kãaa, Lazaa ku aà

saɛ. 24 Ɔ à lɛzù à mɛ̀: Ba Ablahaũ, ma wɛ̃nagwa, ní
Lazaa zi̋ aà a ɔtona zɔ̃ i̋wa, aà mɔ ma lɛ́na níniomɛɛ,
asa málɛ wãwãkɛ tɛ́vuaɛ bee guuɛ. 25 Ɔ Ablahaũ
mɛ̀: Ma gbɛ̃́, to nama pɔ́ pɛ̀ɛma n wɛ̃nigɔɔ dɔngu ń
taasi zɔ̃ɔ pɔ́ Lazaa kɛ̀o. Aà nɔ̀sɛ ni̋ni laki̋i sa, mɛ́ ń kú
wãwã guu. 26 Bee gbɛa tɔ̃ɔ'ɛ zòolo da wá zãnguo.
Tó gbɛ̃́ ye bɔ la à gɛ́ á ki̋i, a fɔ̃o, mɛ́ gbɛ̃e a fɔ̃ bɔ we
à mɔ wá ki̋io. 27 Ɔ ɔdepi mɛ̀: N yã́ na Baa, lá màaɛ,
ǹ aà zi̋ ma mae bɛ, 28 asa ma dãunaɔ vi̋ gbɛ̃ɔn sɔo.
Aà gɛ́ lɛdaimá, kɛ́ aasu mɔ gu wãwãdeɛ beeuo. 29 Ɔ
Ablahaũ mɛ̀: Aa Mɔizi ń ãnabiɔ lá vi̋, aa ń yãma.
30 Ɔ ɔdepi mɛ̀: Aawo, Ba Ablahaũ! Tó gbɛ̃e bɔ̀ gau à
gɛ̀ ń ki̋i, ɔ̃ aa nɔ̀sɛlilɛ. 31 Ɔ Ablahaũ ò̀ɛ: Tó aai Mɔizi
ń ãnabiɔ yãmao, baa tó gbɛ̃e bɔ̀ gau, aa sio.

17

Luanaaikɛa
(Mat 18.6-7, 21-22)

1 Yesu ò a i̋waɔnɛ: Sema yã́ pɔ́ i̋ to gbɛ̃́ɔ fu àɔ ku,
ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a bɔ aà ki̋i. 2 Tó wà wísilɔgbɛ
gbɛ̃̋nɛ dɔ̀ɛ̀ a nɔɛ mɛ́ wà aà zù ísiu, bee maa ń adeo dɛ
kɛ́ aà to nɛ́ɛ beeɔ do fula. 3 A̋ɔ kú ń laaio. Tó n gbɛ̃do
duunakɛ̀, gɛ ǹ aà le. Tó à nɔ̀sɛli̋lɛ, sùuukɛaànɔ.
4 Tó à duunakɛ̀nɛ gɔɔ do gɛ̃n sopla mɛ́ à ɛ̀a ònɛ gɛ̃n
sopla a nɔ̀sɛli̋lɛ, sùuukɛaànɔ. 5 Dii zi̋naɔ ò̀ɛ: Wá
luanaaikɛa kã́fi̋wɛ̃ɛ. 6 Dii mɛ̀: Tó á luanaaikɛa kà
ɛfɔ wɛ́nawa, á o lasinliɛ bee azi̋a bilɛ gɛ́ pɛ́i ísia guu,
a á yãmaɛ.

7 Tó á gbɛ̃e zɔ vi̋, àlɛ sɛ̃waɛ̀ ge àlɛ sãɔ dãɛ̀, tó à sù
ń buao, aà dii a oɛ̀ aà mɔ pɔble gɔ̃̀ɔ yầ? 8 Aawo, a oɛ̀
aà blɛkɛɛ, aà ula lilɛ, i mɔɛ ń pɔbleao ń imiao, aàpi

i gbasa pɔble, i imi. 9 Wɨ̃ zɔ sáaukpa kɛ́ à yɑ̃́ pɔ́ wa
dàɛ̀ kɛ̀ yɑ̃́i yɑ̃̀? 10 Ɑ̃pìɔ sɔ̃ màaɛ, tó a yɑ̃́ pɔ́ Lua dàɛ́ kɛ̀
píi, à mɛ: Zɔɔn wá ũ, wá kɛa wá kɛ̀.

Kusude gbɛ̃ɔn kwiɔ gbɑ̃́gbɑ̃a

11 Yesu gɛa Yelusalɛũ a bɛ Samali bùsu zɔ̃lɛu ń
Galileo. 12 Kɛ́ àlɛ gɛ̃ wɛ̃́lɛeu, ɔ̃ gɔ̃ɛ kusude gbɛ̃ɔn kwiɔ
kpàaũaànɔ. Aa zɛ kɑ̃aa, 13 aa lɛzùaàzi aa mɛ̀: Mae
Yesu, wá wɛ̃nagwa. 14 Kɛ́ a è màa, ɔ̃ a ònɛ́: Ɑ̃ gɛ
ázɨ̃a ɔlɔ sa'onaɔnɛ.* Kɛ́ aalɛ gɛ́, ɔ̃ aa gbɑ̃̀gbɑ̃. 15 Kɛ́
an gbɛ̃do è a gbɑ̃gbɑ̃, ɔ̃ à ɛ̀a sù, àlɛ Lua sáaukpa ń
lɔɔ gbɑ̃ao. 16 Ɑ̃ wùlɛ a gbɛɛu Yesu aɛ, à fɔkpàwà.
Gbɛ̃́ beeá Samali gbɛ̃́ɛ. 17 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃ɔn kwiɔ mɛ́
gbɑ̃̀gbɑ̃o lò? Gbɛ̃ɔn kɛ̃okwiɔ kú má ni? 18 An gbɛ̃e
i ɛa mɔ̀ Lua sáaukpaio, sema zɨ̃̀loɛ beea? 19 Ɔ Yesu
òɛ̀: Fɛlɛ tá, ma náai pɔ́ ń kɛ mɛ́ n gbɑ̃gbɑ̃.

Gbɛ̃nazɨ̃n Nɛ́ mɔa
(Mat 24.23-41)

20 Falisiɔ Yesu là kpala pɔ́ a bɔ Lua kɨ̃́i mɔ́gɔɔi, ɔ̃ a
wèmá à mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i lí mɔ́ wà e ń wɛ́o
no. 21 Wa o gwa kɛ ge gwa keeo. Kpalapi kú á guuɛ.
22 Ɔ a ò a ɨ̃waɔnɛ: A gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ á Gbɛ̃nazɨ̃n
Nɛ́ mɔ́gɔɔ ea nidɛ, á eo. 23 Wa oɛ́ a ku le ge a ku
la, ɑ̃ma ásu gɛo, ásu tɛ́ńzio. 24 Lá loupilɛa ɨ̃ gupu
luabɛ lɛ́la ń a lɛ́leo, màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazɨ̃n Nɛ́ mɔ́gɔɔ.
25 Sema aà taasikɛ gɨ̃a maamaa. Gbɑ̃gbɛ̃ɔ giaàzi.
26 Lá à kɛ̀ Nɔee gɔɔ,† màa a kɛ Gbɛ̃nazɨ̃n Nɛ́ mɔ́gɔɔzɨ̃
lɔ. 27 Wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ nɔsɛ, wàlɛ zɑ̃kɛ e
gɔɔ pɔ́ Nɔee gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, ɔ̃ í dà dṹniaa, gbɛ̃́ɔ gàga
píi.‡ 28 Màaɛ lɔ Lɔtu gɔɔ, wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ

* **17:14** Lev 14.1-3 † **17:26** Daa 6.5 ‡ **17:27** Daa 7.6-24

pɔ́ lú, wàlɛ pɔ́ yia, wàlɛ pɔ́tɔ̃, wàlɛ kpɛdɔ. 29 Gɔɔ pɔ́
Lɔtu bɔ̀ Sɔdɔũ, tɛ́ ń ìatɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ luabɛ à kwɛ̀, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ
gàga píi.§ 30 Beewa aɔ dɛ gɔɔ pɔ́ Gbɛ̃nazìn Nɛ́ bɔ̀
gupuau.

31 Gɔɔ bee gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛ́ musu su pila kpɛ́ guu a
pɔ́ɔ sɛ́lɛio. Màaɛ lɔ gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ́ bua su ɛa bɛo. 32 Â
to Lɔtu na yá̃ dɔágu.* 33 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa,
wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii sɔ̃, ade mɛ́
aɔ ku.† 34 Málɛ oɛ́, gwá̃ bee gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ wúlɛa
gudoũ, Lua a gbɛ̃do sɛ́, i gbɛ̃do to we. 35 Nɔɛ gbɛ̃ɔn
plaɔ aaɔ pɔ́ lɔ́ gudoũ, Lua a gbɛ̃do sɛ́, i gbɛ̃do to
we. 36 Gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ ku bua, Lua a gbɛ̃do sɛ́,‡
i gbɛ̃do to we. 37 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: Dii, mákìi ni? A
wèmá à mɛ̀: Gu pɔ́ gɛ kuu, we yãamusuɔ kãaau.

18

Wabikɛa

1 Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ kɛ́ aaɔ Lua wabikɛ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃, aasu
kpasao yá̃i. 2 Â mɛ̀: Yá̃kpalɛkɛnae mɛ́ kú wɛ̃́lɛeu, a
Lua vìa vìo, mɛ́ ìli gbɛ̃e yãdao. 3 Gyaae ku wɛ̃́lɛpi
guu, ìɔ mɔ aà kíi mɔ̀ɔmɔɔ ì mɛ: Zɛmanɔ ma ibɛɛ yá̃
musu. 4 I weio e gɔɔpla. Bee kpɛ a ò azìawa: Baa tó
má Lua vìa vìo, mɛ́ mili gbɛ̃e yãdao, 5 lá gyaapi lɛ́
ma súu zɔ̃, má zɛaànɔɛ. Tó mi kɛ màao, aà zɛamala
láasaiɛ a ma dɛɛ.

6 Ɔ Dii mɛ̀: Â yá̃kpalɛkɛn vãi yã'oa ma. 7 Lua a zɛ
ń a gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ wiilɛwa fãanɛ ń gwãasìnaoɔo lé? A
zígbiakɛ ń dɔańlɛo yầ? 8 Málɛ oɛ́, a zɛńnɔ kpakpaɛ.
Ǹ beeo tó Gbɛ̃nazìn Nɛ́ mɔ̀, a a náaikɛna e dṹniaua?

§ **17:29** Daa 19.24-25 * **17:32** Daa 19.26 † **17:33** Luk 9.24
‡ **17:36** Mat 24.31, 1Tɛs 4.17

9 Ɔ à ɛ̀a yɛ̃́ bee lɛ̀ɛũ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ńzi̊a dilɛ gbɛ̃maa
ũ mɛ́ aai̊ɔ saka gbɛ̃́ ki̊niɔguɔnɛ à mɛ̀: 10 Gbɛ̃ɔn plaeɔ
mɛ́ gɛ̀ wabikɛi Lua ua, gbɛ̃doá Falisiɛ, gbɛ̃do sɔ̃
ɔsinaɛ. 11 Falisipi zɛa, àlɛ wabikɛ. A ò a sɔ̃ guu
à mɛ̀: Lua, ma n sáaukɛ̀ kɛ́ má dɛ lán dãɔwao,
di̊idiindeɔ, náaisaideɔ, gbãsi̊kɛnaɔ ge ɔsinaɛ bee.
12 Miɔ lɛye gɔɔ plapla ãsɔ̃a ń ãsɔ̃aoɛ. Pɔ́ pɔ́ má è
píi mi a kwide bɔnɛ. 13 Ɔsinapi sɔ̃ a zɛ kãaa, i fɔ̃
wɛsɛ̀ musu gwà seo. Ålɛ azi̊a gbɛ̃gbɛ̃ à mɛ̀: Lua,
sù̊uukɛmanɔ, duunkɛnan ma ũ. 14 Málɛ oɛ́, gɔ̃ɛpi tà
a bɛ Lua siaaànɔ guu, i kɛ Falisipi no. Asa gbɛ̃́ pɔ́ ì
azi̊a kã́fi Lua a aà busaɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ì azi̊a busa Lua
a aà kã́fi.*

Bɑ́aadaa nɛ́ɔgu
(Mat 19.13-15, Maa 10.13-16)

15 Wà mɔ̀ɛ̀ ń ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ aà ɔnamá. Kɛ́ aà i̊waɔ è,
ɔ̃ aa gi̊nɛ́. 16 Ɔ Yesu nɛ́ɔ si̊si à mɛ̀: A to nɛ́ɔ mɔ ma kí̊i,
ásu kpánɛ́o, asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̊i dɛ gbɛ̃́ bee taaɔ
pɔ́ ũɛ. 17 Si̊ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kí̊i
yã́ sí lán nɛ́wao, a gɛ̃uo.

Ɔde
(Mat 19.16-30, Maa 10.17-31)

18 Yudaɔ kíabuie mɔ̀ Yesu là à mɛ̀: Mɛtulu maa,
kpelewa má kɛ mà àizãna ei? 19 Yesu ò̀ɛ̀: Åkɛa n mɛ̀
má maai? Gbɛ̃e maao, sé Lua ado. 20 N yã́ pɔ́ Lua
di̊lɛɔ dɔ̃: Nsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔo. Nsuli gbɛ̃dɛo.
Nsuli kpã́i'oo. Nsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao. Ni̊li n de
ń n dao kpɛla.† 21 Ɔ a ò̀ɛ̀: Zaa ma kɛ ɛ̀waaso ũ, má
yã́ beeɔ kũa píiɛ. 22 Kɛ́ Yesu bee mà, a ò̀ɛ̀: Yã́ gɔ̃̀nɛ

* **18:14** Luk 14.11 † **18:20** Bɔa 20.12-16

mɛ̀ndo. Pɔ́ pɔ́ ń vi̋ yía píi, ní a ɔ̃a biilɛ taasideɔnɛ,
ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vi̋ luabɛ. Bee gbɛa ní mɔ tɛmazi. 23 Kɛ́
à yã́pi mà, aà pɔ siakṹ, asa ɔde sà gbãngbooɛ. 24 Kɛ́
Yesu è aà pɔ siakṹ, à mɛ̀: Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu
zi̋'ũ gbɛ̃́ pɔ́ aa àizɛɛ vi̋ɔnɛ. 25 Yiongo gɛ̃a abaawɛu àa
dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guula. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ aa
yã́pi màɔ mɛ̀: Démɛ a àizãna e lɔi? 27 Yesu wèmá à
mɛ̀: Yã́ pɔ́ gbɛ̃nazi̋naɔ fùa kɛ, Lua ì fɔ̃́.

28 Ɔ Piɛɛ mɛ̀: Wa wá pɔ́pii tò weɛ, ɔ̃ wá tɛ́nzi fá.
29 Ɔ Yesu ònɛ́: Si̋ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò ge a na
ge a vȉiɔ ń a dãunaɔ ge a de ń a dao ge a nɛ́ɔ kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yái 30 a ɛa bee taa e dɛ beea maamaa
dṹniaɛ bee guu, mɛ́ a àizãna e dṹnia pɔ́ lɛ́ mɔ́ guu.

Vȉa baakɛna gbã́gbãa
(Mat 20.29-34, Maa 10.46-52)

31 Yesu a gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ kã̀aaàzi, ɔ̃ a ònɛ́: Wálɛ gɛ́
Yelusalɛũɛ. Weki̋i Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ yã́ pɔ́ ãnabiɔ kɛ̃̀ Lua
yã́u a pau píi sa. 32 Wa aà kpa buipãleɔwa, aai aà
kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aai aà sɔ̃́sɔ̃, aai lɛ́'ikakawà, 33 aai aà gbɛ̃ ń
flàalao, aai aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zi̋ i ɛa vu. 34 A̋ma aà
ȉwapiɔ a kee gbáɛo, asa yã́pi mi ulɛanɛ́ɛ, aa dɔ̃ yã́ pɔ́
àlɛ oo.

35 Kɛ́ Yesu kà kãi ń Yelikoo, vȉae zɔ̃lɛa zɛ́ lɛ́, àlɛ
baakɛ. 36 Kɛ́ a mà bíla lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ a ń lá bɔ́mɛ kɛ̀i. 37 Ɔ
wa òɛ̀, Yesu Nazalɛti mɛ́ lɛ́ gɛ̃ we. 38 Ɔ à lɛzù à mɛ̀:
Yesu, Davidi Bui, ma wɛ̃nagwa. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ
gi̋ɛ̀ aa mɛ̀ aà nílɛ, ɔ̃ aà wiilɛa gbãakṹ, àlɛ mɛ: Davidi
Bui, ma wɛ̃nagwa. 40 Yesu zɛ̀ à mɛ̀ wà mɔaànɔ. Kɛ́ à
mɔ̀, ɔ̃ Yesu aà là à mɛ̀: 41 Bɔ́ ń ye mà kɛnɛi? A wèwà
à mɛ̀: Dii, má ye màɔ gu'eɛ. 42 Ɔ Yesu òɛ̀: Gu e. Ma

náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ tò n gbãgbã. 43 Wegɔ̃ɔ à gu'è, ɔ̃ à bɔ̀
tɛaàzi, àlɛ Lua sáaukpa. Kɛ́ gbɛ̃́pii è màa, aa Lua
sáaukpà.

19

Zase

1 Ɔ Yesu gɛ̃̀ Yeliko, àlɛ pãa. 2 Gbɛ̃e ku we aà tɔ́n
Zase. Ɔsinaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɛ, mɛ́ ɔdeɛ. 3 Alɛ wɛɛlɛ à gbɛ̃́ pɔ́ dɛ
Yesu ũ e, ãma i fɔ̃ aà èo dasi yã́i, asa gbɛ̃́ gesenaɛ.
4 Ɔ à bàalɛ̀ dɔ̀aa à gɛ̀ dɛ̀dɛ sĩ́mfofowa kɛ́ à Yesu e,
asa a gɛ̃ weɛ. 5 Kɛ́ Yesu kà wekĩ́i, ɔ̃ à wɛsɛ̀ musu
a ò̀ɛ̀: Zase, pila kpakpa. A kũ̀ mà i n bɛ gbãɛ. 6 Ɔ
Zase pĩ̀la kpakpa, à aà dĩ̀lɛ ń pɔnao. 7 Kɛ́ wa è màa,
gbɛ̃́pii lɛ́ yã́kũtɛ̃ka aa mɛ̀: A gɛ̀ pilai duunkɛna bɛ.
8 Ɔ Zase fɛ̀lɛ zɛ̀ a ò Diiɛ: Dii, má a àizɛɛ guo kpa
taasideɔwaɛ. Tó ma gbɛ̃e taiinkɛ̀ sɔ̃, má ɛa mà a gɛ̃ɛ
kpawà lɛɛ síiɔ̃. 9 Ɔ Yesu ò̀ɛ̀: Lua uaɛbeedeɔ mĩ̀si gbã.
Asa gbɛ̃́ɛ beeá Ablahaũ buiɛ lɔ. 10 Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ mɔ̀
gbɛ̃́ pɔ́ sɑ̃̀sã wɛɛlɛi à aà suabaɛ.

Ɔdakɛa zĩ̀kɛnaɔnɛ
(Mat 25.14-30)

11 Gɔɔ pɔ́ wàlɛ aà yã́pi ma, ɔ̃ à ɛ̀a yãkã̀fĩnɛ́ lɔ. Lá
à kãikũ̀ ń Yelusalɛũo, wàlɛ e kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i a
bɔ gupuau gɔ̃̀ɔɛ, ɔ̃ à yãlɛ̀ɛũnɛ́ 12 à mɛ̀: Kíe buie mɛ́
lɛ́ gɛ́ kpalablei bùsu zã̀zãu, i ɛa su. 13 Ɔ à a zĩ̀kɛnaɔ
sĩ̀si gbɛ̃ɔn kwi, à ã́nusu ɔwatɛ̃ kpà ń baadewa mɛ̀n
basɔobasɔo, a ònɛ́: Aɔ laataò e màɔ su. 14 Aà
bùsudeɔ sɔ̃ aa zàaàguɛ, ɔ̃ aa zĩ̀naɔ zĩ̀ aà kpɛ aa mɛ̀:
Wá we gbɛ̃́pi kiblewáo. 15 Aà sua ń kpalableao
gbɛa lé, à mɛ̀ wà zĩ̀kɛna pɔ́ a ɔ̃a kpàmápiɔ sísiɛ, kɛ́

à e dɔ̃ lá pɔ́ aa ài'è. 16 Gbɛ̃́ sɛ̃́ia mɔ̀ à mɛ̀: Dii, n
ɔ̃api àikɛ̀mɛɛ lɛɛ kwi. 17 Ɔ a òɛ̀: Násaa, zɩ̃kɛn maa.
Lá n kɛ náai vɩ̃ ń a yɔɔnao, ńyɔ̃ɔ iko vɩ̃ wɛ̃́lɛ mɛ̀n
kwiɔwaɛ. 18 Gbɛ̃ɔn plaade mɔ̀ à mɛ̀: Dii, n ɔ̃api nɛ'ɩ̃
lɛɛ sɔo. 19 Ɔ a òɛ̀: Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ iko vɩ̃ wɛ̃́lɛ mɛ̀n sɔoɔwa.
20 Ɔ gbɛ̃pãle mɔ̀ à mɛ̀: Dii, n ɔ̃an kɛ. Má ùlɛ kooa
zwɛ̃̀nkasauɛ. 21 Má n vɩ̃a vɩ̃, asa gbɛ̃́ zɩ̃'ũn n ũ. Ni pɔ́
pɔ́ ni dilɛo sɛ́, ni pɔ́ pɔ́ ni tɔ̃o kɛkɛ. 22 Ɔ a òɛ̀: Zɩ̃kɛn vãi,
n lɛ́ mɛ́ n kalikɛ̀. N̄ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ zɩ̃'ũn ma ũ, mi pɔ́ pɔ́ mi
dilɛo sɛ́, mi pɔ́ pɔ́ mi tɔ̃o kɛkɛ. 23 Kɛ́ ń dɔ̃ màa, bɔ́yãi
ni dakɛonɛ́, tó ma su, mà a pɔ́ sí ń a íoo ni? 24 Ɔ a ò
gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ: A ɛ̃́nusu ɔwatɛ̃ basɔopi siwà, í kpá
gbɛ̃́ pɔ́ ài'è lɛɛ kwiwa. 25 Ɔ wa òɛ̀: Dii, a ài lɛɛ kwi kũa
kɔ̀. 26 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Málɛ oɛ́, Lua a pɔ́ kɛ̃́fɩ̃ gbɛ̃́ pɔ́
pɔ́ vɩ̃ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ vɩ̃o sɔ̃, baa pɔ́ pɔ́ a vɩ̃, Lua a siwàɛ.*
27 Ma ibɛɛ pɔ́ aa ye mà kiblemáoɔ sɔ̃, à mɔ́ńnɔ la, í ń
dɛdɛ ma aɛ.

Gbɛ̃̀akpaa Yesuzi Yelusalɛũ
(Mat 21.1-17, Maa 11.1-19, Zãa 12.12-19)

28 Kɛ́ Yesu yɛ̃́ bee ò a làa, ɔ̃ à dàzɛu, àlɛ gɛ́
Yelusalɛũ. 29 Kɛ́ à kãikũ̀ ń Bɛfazeo ń Bɛtanio, sɩ̃̀sɩ̃
pɔ́ wɩ̃ mɛ Kùkpɛ sɩ̃̀sɩ̃pɔlɛu, ɔ̃ à a ɩ̃wa gbɛ̃ɔn plaɔ zɩ̃̀
30 à mɛ̀: A gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ wá aɛ kee guu. Tó a ka
we, á zàa'ɩ̃n nɛ́ bɔlɔ e dɔa, gbɛ̃e i dikpɛ yãao. A polo
mɔò. 31 Tó gbɛ̃e á lá, démɛ ò à poloi, í mɛ Dii mɛ́
ye a mɔaoi. 32 Ɔ zɩ̃naɔ gɛ̀ aa è lá a ònɛ́wa. 33 Kɛ́
aalɛ zàa'ɩ̃napi polo, ɔ̃ a diiɔ ń lá aa mɛ̀: Démɛ ò à
zàa'ɩ̃napi poloi? 34 Aa mɛ̀: Dii mɛ́ ye a mɔaoi. 35 Ɔ

* **19:26** Luk 8.18

aa gɛ̀oɛ̀. Aa ń pɔkasaɔ kpàlɛ zàa'ȉnapiwa, ɔ̃ aa Yesu
dȉkpɛ. 36 Kɛ́ àlɛ táa'o, gbɛ̃́ɔ lɛ́ ń pɔkasaɔ kpálɛ zɛ́ guu.
37 Kɛ́ à kãikũ̏ ń gu pɔ́ zɛ́pi pȉlau Kùkpɛ sȉsȉwao,
ɔ̃ pɔna guu dasi pɔ́ tɛaàziɔ nà Lua táasilɛawa ń lɔɔ
gbãao, dabudabu pɔ́ aa èɔ yã́ musu píi 38 aa mɛ̀:
Báaaden Kía pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ.†
Aafia ku luabɛ! Wà Musude tɔbɔ!
39 Falisi pɔ́ aa ku zã guueɔ ò̀ɛ̀: Mɛtulu, gi n ȉwaɔnɛ.
40 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Málɛ oɛ́, tó aa nȉlɛ, gbɛɔ mɛ́ aa
wiipi lɛ́.
41 Kɛ́ à sɔ̃̏ Yelusalɛũzi, a gwà, ɔ̃ à ɔ́ɔlɔ̀ɛ̀ 42 à mɛ̀: Tó n
yã́ pɔ́ a mɔnɛ ń aafiao dɔ̃̏ gbã yãa lé, kai! Tia kɛ́wa sɔ̃
a ulɛanɛɛ. 43 A gɔɔ a mɔ kɛ́ n ibɛɛɔ gbà lɛsȉɔ da lianzi,
aai n káka, 44 aai n dúuzɔ̃, aai n gbɛ̃́ɔ wíwi. Baa gbɛe
aa to dinɛkɔ̃ao, kɛ́ ni gɔɔ pɔ́ Lua lɛzùnzi dɔ̃o yã́i.
45 Kɛ́ Yesu gɛ̃̏ Lua ua, ɔ̃ à nà pɔyianaɔ yaawa. 46 A
ònɛ́: A kɛ̃a Lua taalau à mɛ̀: Ma kpɛ́ aɔ dɛ lousisikpɛ
ũɛ.‡ Ã́piɔ sɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.§
47 Lá gu lɛ́ dɔ Yesu ȉɔ yã̏danɛ́ Lua ua. Ɔ sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyã̏danɛdeɔ lɛ́ aà wɛ sãnu ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ, 48 ãma
aai lá wa kɛ zɛ́ eo, asa gbɛ̃́pii lɛ́ lua aà yã́iɛ.

20

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Maa 11.27-33)

1 Zȉewa Yesu lɛ́ yã̏da gbɛ̃́ɔnɛ Lua ua, àlɛ baon-
akpanɛ́, ɔ̃ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã̏danɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
sɔ̃̏aàzi 2 aa ò̀ɛ̀: Iko pɔ́ ńlɛ yã́piɔ kɛò owɛ̃ɛ. Démɛ n
gba ikopii? 3 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Mapi sɔ̃ má yã́ mɛ̀ndo

† **19:38** Soũ 118.26 ‡ **19:46** Isa 56.7 § **19:46** Zel 7.11

gbɛawá. Â omɛɛ, 4 Zãa gbɛ̃́ da'ilɛkɛa bɔ̀ Lua kỉ́i yầ
ge gbɛ̃nazỉna kỉ́iɛ? 5 Ɔ aa lɛkpàaỉ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀
Lua kỉ́iɛ, a wá la bɔ́yãi wi aà yấ sio ni? 6 Tó wa mɛ̀
gbɛ̃nazỉna kỉ́iɛ sɔ̃, gbɛ̃́pii a wá pápa ń gbɛo wà wá
dɛɛ, asa aa zɛ̀ ń Zãa ãnabikɛoɛ. 7 Ɔ aa mɛ̀: Wá dɔ̃ má
à bɔ̀uo. 8 Ɔ Yesu ònɛ́: Má iko pɔ́ málɛ yấpiɔ kɛò oɛ́
sɔ̃o.

Vɛ̃ɛbu zỉkɛnaɔ
(Mat 21.33-46, Maa 12.1-12)

9 Ɔ Yesu ɛ̀a yãlɛ̀ɛũnɛ́ lɔ à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ vɛ̃ɛbu vỉ,[*] ɔ̃
a nà zỉkɛnaɔnɛ ń ɔzỉ, à gɛ̀ wɛ̃́lɛu à gɔɔplakɛ̀ we. 10 Kɛ́
vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ kà, à a ỉwae zỉ̀ zỉkɛnapiɔwa aa a asea
kpawa, ɔ̃ aa ỉwapi gbɛ̃̀ aa aà gbàɛ ɔgii. 11 Â ɛ̀a ỉwa
pãle zỉ̀ lɔ, ɔ̃ zỉkɛnapiɔ aà gbɛ̃̀, aa widàwà aa aà gbàɛ
ɔgii. 12 Ɔ à ɛ̀a gbɛ̃ɔn àaɔ̃de zỉ̀ lɔ, ɔ̃ aa aà kɛ̀'ỉa aa aà yà.
13 Ɔ vɛ̃ɛbudepi mɛ̀: Má kɛa sa ni? Má a nɛ́ mɛ̀ndona
zỉmáɛ. Aa gí aà yãdaia? 14 Kɛ́ zỉkɛnapiɔ aà è, aa òkɔ̃ɛ
aa mɛ̀: Túbiblenan kee, wà aà dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 15 Ɔ
aa bɔ̀aànɔ kaa kpɛ aa aà dɛ̀.

Kpelewa budepi a sɛ́ńnɔ sai? 16 A mɔ zỉkɛnapiɔ
dɛdɛ, i bú si kpa gbɛ̃pãleɔwaɛ. Kɛ́ gbɛ̃́ɔ yấpi mà aa
mɛ̀: Lua wá bɔ. 17 Ɔ Yesu wɛpầńla à mɛ̀: Yấ pɔ́ kɛ̃a
Luayãtaalauɛ bee dɛ kpelewa ni?

Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài mɛ́ gɔ̀ gbɛɔ mide ũ.[†]
18 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛpiwa a wíwiɛ.
Tó gbɛpi sỉ gbɛ̃́wa sɔ̃, a ade úlɔɛ.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua
(Mat 22.15-23.36, Maa 12.13-40, Luk 11.37-54)

---

[*] **20:9** Isa 5.1 [†] **20:17** Soũ 118.22

19 Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń sa'onkiaɔ dɔ̃ kɛ́ ń yɑ̃́i
Yesu yɑ̃́pi lɛ̀ɛũi, ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà aà kũ gɔ̃̀ɔ, ãma
aa vɨ̃akɛ̀ dasiɛ. 20 Aalɛ aà kpakpa, ɔ̃ aa zãmade pɔ́
aalɛ ńzɨ̃a dilɛ gbɛ̃maa ũɔ zɨ̃̀wà, kɛ́ aa aà kũ aà yã'oa
guu, aai aà kpá ń bùsu gbãadewa aà iko ɔlɔɛ̀. 21 Ɔ
zãmadepiɔ aà là aa mɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ ni yã'o ǹ
yãdanɛ́ a zɛ́waɛ, i kɛ gbɛ̃nazɨ̃naɔ wɛ́ yɑ̃́i no. Ni Lua
zɛ́ ɔlɔnɛ́ ń sɨ̃anao. 22 A kũ̀ wà falubɔ Sezaaɛ yɑ̃̀ ge
wásu bɔo? 23 Yesu ń ɔ̃nɔ dɔ̃̀má, ɔ̃ a ònɛ́: 24 A ɔ̃a do dɔ
mà gwa. Dé mi ń aà tɔ́o mɛ́ kuwà lai? Aa mɛ̀: Sezaa
pɔ́ɛ. 25 Ɔ a ònɛ́: Tɔ̀ɔ, à Sezaa dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́
kpá Luawa. 26 Ɔ aa fùa aa aà kũ a yã'oa guu gbɛ̃́ɔ
wáa. Aà yãwea bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa ń lɛ́ kpàaũ.

27 Ɔ Saduse pɔ́ aaɨ̃ gɛɔ vua ɛɛboeɔ mɔ̀ Yesu kɨ̃́i, aa
aà là aa mɛ̀: 28 Mɛtulu, Mɔizi dɨ̃lɛwɛ̃ɛ yóo: Tó gbɛ̃́ vɨ̃̀i
gà à a na tò nɛ́sai, aà dãuna nɔpi sɛ à a vɨ̃̀i gɛ̃ɛ kɛò.‡
29 Màa vɨ̃̀i ń dãunaɔ ku gbɛ̃ɔn sopla. Woo nɔsɛ̀, ɔ̃ à
gà à aà tò nɛ́sai. 30 Ɔ Se gyaapi da'uakɛ̀. 31 Se gbɛa
Bíɔ kɛ̀ lɔ. Aa kɛ̀ màa ń gbɛ̃ɔn sopla ḿpii, aa gàga
aa nɔpi tò nɛ́sai. 32 An gbɛa nɔpi gà. 33 Gɛɔ vugɔɔzɨ̃
an démɛ aɔ nɔpi vɨ̃i? Asa an gbɛ̃ɔn sopla ḿpii aa
aà dɔ̃̀ nɔ ũɛ. 34 Yesu ònɛ́: Dṹniaɛ bee gbɛ̃́ɔ aaɨ̃ nɔsɛ
aaɨ̃ zãkɛ, 35 ãma gbɛ̃́ pɔ́ Lua dɨ̃lɛ aa kà aa bɔ gau aa
dṹnia dafu leɔ aa nɔsɛ weo, aa zãkɛ weo. 36 Aaɔ
dɛ lán malaikaɔwaɛ, aa ga lɔo. Aaɔ dɛ Lua nɛ́ɔ ũɛ,
gàbɔɔ ũ. 37 Baa Mɔizi lá guu, à gɛɔ vua yɑ̃́ pɨ̃liwanɛ́.
Gu pɔ́ à kàelɛ yã'òu, à mɛ̀ Dii mɛ́ Ablahaũ ń Izaakio
ń Yakɔbuo Lua ũ.§ 38 Diiá gɛɔ Lua no, sema gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ
pɔ́. Gbɛ̃́pii bɛ̃́ɛ Luaɛɛ. 39 Ɔ Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ fɛ̀lɛ

‡ **20:28** Iko 25.5 § **20:37** Bɔa 3.6

yã'ò aa mɛ̀: Mɛtulu, n yãmaa ò. 40 Ɔ aai we yãe làwà
lɔo.
41 Yesu ń lá à mɛ̀: Kpelewa wȉ o Mɛsiiá Davidi
Buiɛi? 42 Asa Davidi ò Soũ lá guu à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
43 e àɔ aà ibɛɛɔ kɛɛ̀ gbadibɔ ũ.*
44 Lá Davidi aà sȉsi Dii, kpelewa a dɛ aà bui ũ lɔi?
45 Kɛ́ gbɛ̃́pii lɛ́ aà yãma, ɔ̃ a ò a ȉwaɔnɛ: 46 A laaika
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔzi. Aaȉɔ ye bɛbɛa ń ulada daaoi,
wàɔ fɔkpakpamá gãaɛ. Aaȉɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛ lousisikpɛ
gumaaɔu ń blɛble zɔ̃lɛkȉi maaɔ. 47 Aaȉ wabi gbȁa
kɛ gbɛ̃nazȉnaɔ wɛ́ yȁ́i, ɔ̃ aaȉ gyaaɔ kpɛ́ siomá. An
ȉadama pãsȉ aɔ dɛńla.

21

Gyaa taaside gbadaa
(Mat 12.41-44)

1 Kɛ́ Yesu wɛzù a aɛ, ɔ̃ a è ɔdeɔ lɛ́ ń gbaɔ ka
ɔsikpagolo guu. 2 Ɔ à gyaa taaside búubuue è we,
à tãnga dàu mɛ̀n pla. 3 Ɔ à mɛ̀: Sȉana málɛ oɛ́, gyaa
taasidepi ɔ̃a dàu dɛ gbɛ̃́piia. 4 Asa ɔ dia ɔ̃ aa dã kàu
ḿpii. Nɔɛpi sɔ̃, aà taasidekɛ guu pɔ́ pɔ́ a vȉ à pɔbleò
ɔ̃ a dàu we píi.

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ
(Mat 24.1-22, Maa 13.1-20)

5 Gbɛ̃eɔ lɛ́ Lua ua yã'o, aa mɛ̀ wà a kpɛ́ɔ kɛ̀kɛ maa
ń gbɛ̀ kɛfɛnaɔ ń pɔ́ pɔ́ wà Lua gbàɔ, ɔ̃ Yesu mɛ̀: 6 Gɔɔe
a mɔ́, pɔ́ pɔ́ á è keeɔ, baa gbɛe a gɔ̃ dikɔ̃ao, wa ń
dúuzɔ̃ɛ. 7 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: Mɛtulu, bee a kɛ bɔɛ ni?
Bɔ́mɛ aɔ dɛ a kɛgɔɔ seela ũi? 8 Ɔ à mɛ̀: A laaika, ásu

* **20:43** Soũ 110.1

to wà á sɔ̃́são, asa wa mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ wa
mɛ́ wa dɛ aà ũ, ge a gɔɔ kà. Ɑ́su tɛ́ńzio. 9 Tó a zɨ̀ bao
mà, ge á mà wà fɛ̀lɛ ń kɔ̃o, ásu to iwãa ká á pɔao.
Sema yɑ̃́piɔ kɛ káau, dṹnia láaan we gɨao. 10 Ɔ a
òné: Bui ń buio aa fɛlɛ ń kɔ̃o, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo.
11 Tɔɔlɛlualuaa pɑ̃sɨ̃ɔ aaɔ ku. Nɔana ń gagyɑ̃ɔ ka gu
ń guo. Ɑsi bɛ̃̀ɛ vɨa yɑ̃́ɔ aaɔ ku luawa.

12 E yɑ̃́pi àɔ mɔ́, wa á kṹ, wi ɨadawá, wi á kpá
lousisikpɛdeɔwa, wi á ká kpɛ́u, wi gɛ́ánɔ kíaɔ ń
bùsu gbɑ̃adeɔ aɛ ma yɑ̃́i. 13 Bee a á gba zɛ́ àɔ dɛ ma
seeladeɔ ũ. 14 A zɛò á sɔ̃ guu ásu làasookɛ lá á owao,
15 asa mámɛ má sóso káɛ́ á lɛ́u, mí á gba ɔ̃nɔ, kɛ́ á
ibɛɛe a fɔ̃ gii ge a a zɑ̃́siwáo.* 16 Baa á de ń á dao ń á
vɨ̀iɔ ń á dɑ̃unaɔ ń á daɛɔ ń á gbɛ̃naɔ aa á kpámáɛ, wi
á gbɛ̃eɔ dɛ. 17 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yɑ̃́i, 18 ɑ̃ma baa á
mikɑ̃ mɛ̀ndo a vũaao. 19 Ɑ́ mɛnafɔ̃a guu ɔ̃ á àizɑ̃na
e.

20 Tó á è zɨgɔ̃ɔ lɨa Yelusalɛũzi, àɔ dɔ̃ kɛ́ a dúuzɔ̃a
zɑ̃̀o. 21 Zɨbeezɨ Yude bùsudeɔ bàalɛ mipɛ sɨ̀sɨɔwa,
gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔ fɑ̃aa. Zɔ̃ɛwiadeɔ su gɛ̃uo.
22 Asa gɔɔpiá tɔsimagɔɔɛ, kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a Luayɑ̃taalau
e pa píi yɑ̃́i.† 23 Waiyoo nɔsindeeɔ ń nɛadeɔ
zɨbeezɨ, asa bùsupi taasi aɔ zɔ̃ɔ, Lua a pɔkũmabɔbɔ
gbɛ̃́piɔwaɛ. 24 Wa ń gbɛ̃eɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao, wa ń
gbɛ̃eɔ kũ taò bùsu píi guu zɨ̀zɔɔ ũ, buipɑ̃leɔ i ɔ̃zɔ̃
Yelusalɛũwa e an gɔɔ pa.

Gbɛ̃nazɨn Nɛ́ mɔa
(Mat 24.29-35, Maa 13.24-31)

* **21:15** Luk 12.11-12 † **21:22** Oze 9.7

25 Seelaɔ aaɔ ku ɨatɛ̃ ń mɔvuao ń saanaɔwa,‡ bui
píi iɔ ku pɔsia guu dṹniau. Aa gɔ̃ bíli guu ísia kɔ̃ɨ̃
ń a bàalɛao yấi. 26 Wɛdɔa yấ pɔ́ lɛ́ mɔ́ dṹniawai
guu, vɨa a gbɛ̃́ɔ kãsãnkɛ, asa pɔ́ pɔ́ kú luawaɔ zã ń
pɛ́kɨ̃iwaɛ, 27 wi Gbɛ̃nazɨ̃n Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau ń
gbãa zɔ̃ɔ gawideo.§ 28 Tó yấ beeɔ kɛa dàalɛ, à fɛlɛ zɛ,
í á mi sɛ musu, asa á suabagɔɔ mɛ́ kãikũ̀.
29 Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: A kaadɔɛnli gwa ń lí kɨ̃niɔ.
30 Tó á è aa bɔlɔbɔ̀, ɔ̃ í dɔ̃ áziawa kɛ́ guantɛ̃na kãikũ̀.
31 Beewaɛ sɔ̃, tó á è yấ beeɔ lɛ́ kɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ kía pɔ́ Lua
kpà kãikũ̀. 32 Sɨana málɛ oɛ́, gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yấpiɔ
píi kɛsaio. 33 Luabɛ ń tɔɔlɛo a gɛ̃lɛ, ãma ma yấɔ gɛ̃lɛa
vɨo.
34 A laaika. Asu to asiakɛ ń wɛ̃dɛkɛo ń
wɛ̃nikãakɛao á laai síwáo, kɛ́ aà mɔgɔɔ su á kṹ
kấndo lán baiwao yấi. 35 Asa a kúlɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú
dṹnia guuɔwa píiɛ míɔ. 36 A itɛ̃kɛ, íɔ wabikɛ gɔɔpii,
kɛ́ àɔ gbãa vɨ à e pili yấ pɔ́ lɛ́ mɔ́wa píi, í bɔ zɛ
Gbɛ̃nazɨ̃n Nɛ́ aɛ.
37 Lá gu lɛ́ dɔ Yesu ɨɔ yãdanɛ́ Lua ua.* Tó oosi kɛ̀, ɨ
bɔ gɛ i Kùkpɛ sɨ̀sɨ̃pɔlɛu. 38 Kɔɔkɔɔ ɔ̃ gbɛ̃́pii ɨ fɛlɛ gɛ́ aà
yãmai Lua ua.

22

Lɛkpaaɨa Yesuzi
(Mat 26.1-16, Maa 14.1-11, Zãa 11.45-53)

1 Kàaso dikpɛ pɔ́ wɨ mɛ Gɛ̃amusu* kà kãi.
2 Sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ wɛɛlɛ lá aa kɛ aa
Yesu bɔlia asii guu, asa aalɛ vɨakɛ gbɛ̃́ɔnɛɛ. 3 Ɔ Setãu

‡ **21:25** Isa 13.10, Yoɛ 3.4 § **21:27** Dan 7.13 * **21:37** Luk 19.47
* **22:1** Bɔa 12.1-11

dì Yudasi pɔ́ wì mɛ Isaliɔti miwa. Yesu ìwa gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ doɛ. 4 Ɔ Yudasipi gɛ̀ lɛkpàaì ń sa'onkiaɔ ń
Lua ua dɔ̃̀anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ, lá á kɛ à Yesu kpámá. 5 An
pɔ kɛ̀na, ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ wà ɔ̃a kpawà. 6 A zɛ̀ò, ɔ̃ àlɛ
zɛwɛɛlɛ à Yesu kpámá gbɛ̃́ɔ saɛ.

Gɛ̃amusu blɛblea
(Mat 26.17-30, Maa 14.12-26, Zãa 13.21-30, 1Kln 11.23-25)

7 Kàaso dikpɛgɔɔ kà, gɔɔ pɔ́ wì Gɛ̃amusu sã
kòlokpa. 8 Ɔ Yesu Piɛɛ ń Zãao gbàɛ à mɛ̀: A gɛ́
Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛiwɛ̃ɛ. 9 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: N ye
wà kɛ má ni? 10 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Tó a gɛ̃ wɛ̃́lɛdau, á
kpaaũ ń gɔ̃ɛo í sɛa lo guu. Aɔ tɛaàzi e ua pɔ́ a gɛ̃u, 11 í
o uabeleɛ, Mɛtulu lɛ́ gu pɔ́ a Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a
ìwaɔ gbɛa. 12 A kpɛdiakɔ̃a kpɛa zɔ̃ɔ pɔ́ wa kɛ̀kɛ ɔlɔ́ɛ,
í pɔblea yã́ kɛkɛ we. 13 Kɛ́ aa gɛ̀, aa è lá Yesu ònɛ́wa,
ɔ̃ aa Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛ̀ we.
14 Kɛ́ a gɔɔ kà, Yesu mɔ̀ zɔ̃̀lɛ we ń a zìnaɔ sãnu. 15 Ɔ
a ònɛ́: Gɛ̃amusu blɛɛ bee bleaánɔ ni ma dɛ maamaa
e màɔ gɛ́ taasikɛi, 16 asa málɛ oɛ́, má ble lɔo e kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kíi gɛ bɔò gupuau, dikpɛ sìana i mɔ́. 17 Kɛ́
à imibɔ sɛ̀, à sáaukpà, ɔ̃ à mɛ̀: A si dɔdɔkɔ̃ɛ, 18 asa
málɛ oɛ́, za tia má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo e kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kíi gɛ bɔò gupuau. 19 Kɛ́ à kàa sɛ̀, ɔ̃ à sáaukpà a ɛ
kpàmá à mɛ̀: Kɛ́ beeá ma mɛ pɔ́ málɛ kpá á yãíɛ.
Aliɔ bee kɛ ma yã́ dɔaágu yãi. 20 Kɛ́ aa pɔblè aa làa,
à imibɔpi sɛ̀ màa lɔ à mɛ̀: Iɛ beeá ma au pɔ́ lɛ́ bɔlɛ́ɛ.
Lua bàa kua ń gbɛ̃́ɔ tia auɛ.† 21 Ma ɔ ku ta doũ ń ma
bɔnkpɛdeoɛ,‡ 22 asa Gbɛ̃nazìn Nɛ́ a kpagui lá Lua

† **22:20** Zel 31.31-34 ‡ **22:21** Soũ 41.10

dɨ̀lɛɛwaɛ. Waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a aà kpámápi. 23 Ɔ aa nà
kɔ̃ lalaawa aa mɛ̀: Wá démɛ a yã́ bee kɛi?

Yesu lɛdaa a ɨ̀waɔwa (Mat 26.31-35, Maa 14.27-31, Zãa 13.36-38)

24 Ɔ lɛkpaa fɛ̀lɛ ń guu, kɛ́ aa ye dɔ̃ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛńla.§
25 Ɔ Yesu ònɛ́: Bùsu kíaɔ ɨ̀ ikokɛmá mɛ́ gbãadeɔ ɨ̀
ńzɨ̀a tɔbɔ, 26 ãma ásu kɛ màao. A kṹ̀ á gbɛ̃zɔ̃ɔ aàɔ dɛ
gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃́sãaázi ũɛ. A kṹ̀ á dɔaana aàɔ dɛ á zɨ̀kɛna ũɛ.
27 Blɛblena ń blɛzɨ̀kɛnao, an démɛ zɔ̃ɔi? Blɛblena
nolo? Mapi sɔ̃ má kú á guu lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ zɨ̀kɛɛ́wa.
28 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀manɔ ma taasikɛa guuɔn á ũ. 29 Lá
ma Mae ma kpa kpalau, má á kpá kpalau màa sɔ̃,
30 ɨ́ blɛblemanɔ ma kpalau, ɨ́ɔ zɔ̃lɛzɔ̃lɛa báawa àɔ
yã́kpalɛkɛ ń Isaili bui kuɛplaɔ.

31 Simɔɔ, Simɔɔ, ma. Setãu gbɛ̀a à á ká ɨ́u lá wɨ̀
pɔ́wɛna ká ɨ́u wà gwawa. 32 Ɔ ma wabikɛ̀nɛ, kɛ́ ma
náai pɔ́ ń vɨ̀ su kɛ̃́sãmao. Tó n ɛa n sua, ǹ n gbɛ̃́ɔ gba
gbãa. 33 Piɛɛ òɛ̀: Dii, má sɨ̀ wà ma dakpɛunnɔ, mí
gannɔ. 34 Yesu mɛ̀: Piɛɛ, málɛ onɛ, e ko àɔ gɛ́ lɛzui
gbã, ńyɔ̃ lelekpa ma dɔ̃ai gɛ̃n àaɔ̃.

35 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Kɛ́ ma á zɨ̀́ mɔkpɛ ń babalabɔɔo
ń kyaleɔ sai,* pɔe kɛ̃̀sãwáe? Ɔ aa mɛ̀: Aawo. 36 Ɔ
a ònɛ́: Tiasa gbɛ̃́ pɔ́ mɔkpɛ vɨ̀, aà sɛ́. Màaɛ lɔ ń
babalabɔɔo. Gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̃nda vɨ̀ sɔ̃o, aà a ula yía, i lú.
37 Málɛ oɛ́, sema yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau ma musu
papa wà mɛ̀: Wà aà dɨ̀lɛ doũ ń dàakɛnaɔ.† Asa yã́
pɔ́ wa kɛ̃̀ ma yã́ musu mɛ́ lɛ́ papa sa. 38 Aa mɛ̀: Dii,
fɛ̃nda mɛ̀n pla kɛ. Ɔ a ònɛ́: Bee mɔ̀.

§ **22:24** Luk 9.46 * **22:35** Luk 9.3 † **22:37** Isa 53.12

Yesu kũ̃a
(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Zã̃a 18.3-11)

39 Yesu bɔ̀ gɛ̀ Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛu lá ȉ kɛwa. Aà ȉwaɔ
tɛaàzi. 40 Kɛ́ à kà gu pɔ́ àlɛ gɛ́u, a òné: A wabikɛ kɛ́
ásu fu yɔ̃awao yã́i. 41 Ɔ à kɛ̃̀má à kà lán gbɛzu lɛ́lɛa
taawa. Ɔ à kùlɛ we, àlɛ wabikɛ 42 à mɛ̀: Baa, tó ń
yei, to taasi kɛɛonaɛ bee zã̃kũ̃manɔ, ã̃ma asu kɛ ma
pɔeã̃ ũ̃o, sema n pɔ́. 43 Ɔ malaika bɔ̀ luabɛ à mɔ̀wà à
aà gbà gbã̃a. 44 Kua wɛ́tɛ̃a guu àlɛ wabikɛ ń ã̃iao. Ɔ
aà isima lɛ́ tɔ̃́ tɔɔlɛ lán autonawa. 45 Kɛ́ à wabikɛ̀, à
fɛ̀lɛ gɛ̀ a ȉwaɔ kȉ́i, à ń lé, aalɛ i'o ń pɔsiao. 46 Ɔ a òné:
Akɛa álɛ i'oi? A fɛlɛ wabikɛ, kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yã́i.
47 Kɛ́ àlɛ yã̃'o, ɔ̃ wà kà dasidasi. Gbɛ̃́ pɔ́ wȉ mɛ
Yudasi, aà ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do mɛ́ dɔaaanɛ́. Kɛ́ à
sɔ̃̀aàzi lɛ́pɛiwà, 48 ɔ̃ Yesu òɛ̀: Yudasi, lɛ́pɛaa guu ɔ̃ ńyɔ̃
Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpaomáa? 49 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa kú ń Yesuoɔ
yã́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ è, aa mɛ̀: Dii, wà ń gbɛ̃gbɛ̃ ń fɛ̃ndao yã̀?
50 Ɔ an gbɛ̃do sa'onkia zȉkɛna lɛ̀ à aà ɔplaa swã́ gò.
51 Ɔ Yesu mɛ̀: A bee tó. A ɔkã̀ aà swã́wa à aà gbã̀gbã.
52 Ɔ a ò sa'onkiaɔ ń Lua ua dɔ̃̀anaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ aa
mɔ̀waɔnɛ: A mɔa ń fɛ̃ndaɔ ń goɔ lán kpã́iwɛliwɛn
ma ũ̃waa? 53 Lá gu lɛ́ dɔ miɔ kúánɔ Lua ua,‡ mɛ́ i
ɔkã̃ao. Ã̃ma gɔɔɛ bee dɛ á pɔ́ ũ̃ɛ, gusia kiblegɔɔɛ.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Mat 26.57-58,69-75, Maa 14.53-54,66-72, Zã̃a 18.12-18,25-27)

54 Kɛ́ aa Yesu kũ̀ sùò, aa gɛ̀aànɔ sa'onkia bɛ. Piɛɛ
bɛ zã̀zã̃. 55 Kɛ́ wà tɛkà ua guo, wà kàlɛ lȉai, ɔ̃ Piɛɛ mɔ̀
sɔ̀lɔ ń guu. 56 Nɔɛ zȉkɛnae aà è, ɔ̃ à wɛbȉiwà à mɛ̀:

‡ **22:53** Luk 19.47

Gbɛ̃́ɛ bee kuaȁnɔ sɔ̃ɛ. 57 Ɔ à lelekpȁ à mɛ̀: Nɔɛ, má
aȁ dɔ̃o. 58 Yɔɔnnɔ gɔ̃̀ɔ ɔ̃ gbɛ̃pãle aȁ è, ɔ̃ à mɛ̀: Mpi sɔ̃
ń dɛ an gbɛ̃do ũɛ. Ɔ Piɛɛ ò gɔ̃ɛpiɛ: Mámɛo. 59 Kɛ́ lɛɛlu
do taa gɛ̃̀, gbɛ̃pãle giiyèwȁ à mɛ̀: Sȉana guu gbɛ̃́ɛ bee
kuaȁnɔɛ, asa Galile gbɛ̃́ɛ. 60 Ɔ Piɛɛ mɛ̀: Mi dɔ̃ lá ńlɛ
oo. Wegɔ̃ɔ kɛ́ ȁlɛ yã'o, ɔ̃ ko lɛzȕ. 61 Kɛ́ Dii lȉli wɛpɛ̀
Piɛɛwa, ɔ̃ yã́ pɔ́ a ò dɔ̀ Piɛɛgu, kɛ́ à mɛ̀ e ko ȁɔ gɛ́ lɛzui
gbã, a lelekpaazi gɛ̃n ȁaɔ̃. 62 Ɔ Piɛɛ bɔ̀ bȁasi, à ɔ́ɔlɔ̀ à
kɛ̀ wɛ̃na.

63 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Yesu dɔ̃́aɔ aȁ kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa aȁ gbɛ̃̀.
64 Aa pɔ́ yèɛ̀ a wɛ́wa, ɔ̃ aalɛ aȁ lala aa mɛ̀: Ȁnabikɛkɛ
ǹ o, démɛ n lɛi? 65 Dɔ́ɛaaȁnɔ guu aa yã́ dasi pãleɔ ɔ̀ɛ̀
lɔ.

66 Kɛ́ gu dɔ̀, Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɔ̃ kȁaa, sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ píi. Ɔ aa Yesu sɛ̀ gɛ̀ò ń
yã́kpalɛkɛkȉi. 67 Ɔ aa aȁ lȁ aa mɛ̀: Mɛsiin n ũa?
Owɛ̃ɛ. A wèmá à mɛ̀: Tó má ɔ̀ɛ́, á sio. 68 Tó ma yãe
lȁwá sɔ̃, á weo. 69 Za tia Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ aɔ zɔ̃lɛa Lua
gbãade ɔplaai.§ 70 Ɔ gbɛ̃́pii mɛ̀: Asi Lua Nɛ́n n ũa? Ɔ
a wèmá à mɛ̀: Lá a dɔ á lɛ́uwa, mámɛ má aȁ ũ. 71 Ɔ
aa mɛ̀: Wá bȁa ũma ń seeladeo lɔi? Wá mȁ aȁ lɛ́u
kɔ̀.

23

Pilati yã́kpalɛkɛa ń Yesuo
(Mat 27.11-31, Maa 15.1-20, Zãa 18.28-19.16)

1 Ɔ aa fɛ̀lɛ ḿpii, aa gɛ̀aȁnɔ Pilati aɛ. 2 Aalɛ mɔ́ ń aȁ
yã́o aa mɛ̀: Wa gbɛ̃́ɛ bee è, ȁlɛ gudɛkɛ wá bȕsuuɛ, ȁlɛ
gíńɛ́ wȁ falubɔ Sezaaɛ, mɛ́ à azȉa dȉlɛ Mɛsii ũ, kía ũ.
3 Ɔ Pilati aȁ lȁ à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? A wèwȁ à mɛ̀:
Ɔmɛ dɔ n lɛ́u we. 4 Ɔ Pilati ò sa'onkiaɔ ń dasi pɔ́ kú

§ **22:69** Soũ 110.1

weɔnɛ: Mi tàae'e gbɛ̃́piwao. 5 Ɔ aa giiyèwà aa mɛ̀:
Iɔ tɛ́kpa gbɛ̃́ɔgu a yãdaanɛ́ guu Yude bùsuu píiɛ. A
dàalɛ Galileɛ, ɔ̃ à gɛ̀ kàiò la sa.

6 Kɛ́ Pilati mà màa, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ là tó Galile gbɛ̃́n
aà ũ. 7 Kɛ́ a dɔ̃̀ à bɔ̀ Elodi bùsuuɛ, mɛ́ Elodipi ku
Yelusalɛũ zĩ̀beezĩ̀, ɔ̃ à aà gbàɛwà. 8 Kɛ́ Elodi Yesu
è, ɔ̃ aà pɔ kɛ̀na maamaa, asa à aà bao màɛ, mɛ́ a
ye wɛsiaàlɛ à gɛ̃̀gɛ̃. Aà wɛ́ dɔ Yesu dabudabukɛa
eai. 9 A yɑ̃́ɔ làlawà dasi, ɔ̃ Yesu i a kee wewào.
10 Sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ zɛa we, aalɛ mɔ́ ń
aà yɑ̃́o pãsĩ̀pãsĩ̀. 11 Elodi ń a sosaɔ sakà Yesugu, aa
aà láanikɛ̀ aa ula tɔde dàɛ̀, ɔ̃ à ɛ̀a aà gbàɛ Pilatiwa.
12 Zĩ̀beezĩ̀ Elodi ń Pilatio kɛ̀ na, asa aa ĩ̀ikũa ń kɔ̃o
yãaɛ.

13 Pilati sa'onkiaɔ ń gbãadeɔ ń gbɛ̃́ kĩ̀niɔ kɑ̃̀a píi,
14 a ònɛ́: A mɔmɛɛ ń gbɛ̃́ɛ beeo a mɛ̀ gudɛnaɛ. Ma aà
làla á wáa yɑ̃́ pɔ́ á dɔ̀dɔwàɔ musu, mi e à tàaee kɛ̀o.
15 Màa Elodi i eo sɔ̃, asa à ɛ̀a aà gbàɛwáɛ. A gwa, i
yãe kɛ à kà mà aà dɛo. 16-17 Má tó wà aà swɑ̃́gaga,
mí aà gbaɛ. 18 Ɔ aa wiilɛ̀ ḿpii sãnu aa mɛ̀: Gbɛ̃́pi dɛ!
Balaba kɛ̃́wɛ̃ɛ! 19 Wà Balabapi dàkpɛu bɔa gbãadeɔ
kpɛ ń gbɛ̃dɛao yɑ̃́iɛ. 20 Pilati ye Yesu gbaɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ
laai sĩ̀si a kĩ̀i. 21 Ɔ aa ɛ̀a wiilɛ̀ aa mɛ̀: N aà páliwa! N
aà páliwa! 22 A gɛ̃n àaɔ̃de Pilati ònɛ́: Bɔ́ dàa a kɛ̀i?
Mi tàae pɔ́ kà wà aà dɛ ewào. Má tó wà aà swɑ̃́gaga,
mí aà gbaɛ. 23 Ɔ aa dĩ̀diwà, aalɛ gbɛawà ń wii gbãao
aà aà páliwa. Ɔ an zɔakaa tò an yɑ̃́ blè. 24 Ɔ Pilati
dĩ̀lɛ wà kɛ lá aa gbɛ̀awawa. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ wa dàkpɛu bɔa
gbãadeɔ kpɛ ń gbɛ̃dɛao yɑ̃́i pɔ́ wa gbɛ̀api ɔ̃ a kɛ̃̀nɛ́, ɔ̃
à Yesu kpà gai lá aa yeiwa.

Yesu gaa
(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Zãa 19.17-30)

26 Ké wàlɛ gɛaànɔ, wà dà Silɛni gbɛ̃́ Simɔɔlɛ, àlɛ su
ń buao, ɔ̃ wà aà kṹ wà lipãakɔ̃a dĩ̀ɛ̀ aàɔ tɛò Yesuzi.
27 Bíla bɔ̀ tɛaàzi ń nɔɛ pɔ́ aalɛ ɔ́ɔlɔ aalɛ ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃ɔ.
28 Yesu lĩ̀li aɛdɔ̀má à mɛ̀: Yelusalɛũ nɔɛɔ, ásu ɔ́ɔlɔ ma
yã́io. A ɔ́ɔlɔ ázĩa yã́i ń á nɛ́ɔ. 29 Asa a gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ wa
o: Báaadeɔn ñ̃i pɔ́ aai nɛ'io mɛ́ nɛ́ i yɔ̃́ mimáoɔ ũ.
30 Gɔɔbeezĩ
wa o gbɛsiɔnɛ aa lɛ́lɛ simá,
wa o sĩ̀sĩɔnɛ aa kúńla.*
31 Asa lá wàlɛ yã́ɛ taa kɛ ń lí bùsuo, lí gii pɔ́ aɔ dɛai?
32 Wàlɛ gɛ́ ń dàakɛn plaeɔ lɔ, kɛ́ wà ń dɛdɛ ń Yesuo
sãnu. 33 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wĩ mɛ Mitɔɔnagu, ɔ̃ aa aà
pàliwa we ń dàakɛnapiɔ, ado aà ɔplaai, ado ɔzɛɛi.
34 Ɔ Yesu mɛ̀: Baa, sùuukɛńnɔ, asa aa dɔ̃ lá wàlɛ kɛo.
Ɔ wà tɛ́lɛpà wà aà pɔkasaɔ kpaalɛ̀okɔ̃ɛ.† 35 Gbɛ̃́ɔ zɛa
we, aalɛ gwa, mɛ́ Yuda gbãadeɔ lɛ́ lɛsuikɛkɛwà‡ aa
mɛ̀: A dãɔ suabà. Tó Mɛsii pɔ́ Lua dĩ̀lɛn aà ũ, aà azĩa
suabae! 36 Sosaɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ lɔ. Ɔ aa sɔ̃̀aàzi aa
vɛ̃ɛ kũ̀ma dɔ̀ɛ̀§ 37 aa mɛ̀: Tó Yudaɔ kían n ũ, ǹ nzĩa
suaba. 38 Seelae naa aà mia à mɛ̀:
Yudaɔ kían kɛ!
39 Dàakɛna pɔ́ looa líwapiɔ do dɔ́ɛnnɔyã'ɔ̀ɛ̀ à mɛ̀:
Mɛsiin n ũo lò? N nzĩa suaba ń wápiɔ sãnu. 40 Ɔ
aà gbɛ̃do gĩ̀ɛ̀ à mɛ̀: Nlɛ vĩ̀akɛ Luaɛ seoa? Yã doũ mɛ́
zɔ̃lɛwá. 41 Wápiɔ, à kɔ̃sĩ̀wanɔ màaɛ, asa pɔ́ pɔ́ wá tɔ̃̀
mɛ́ bɔ̀lɛwɛ̃ɛ, ãma dee i yãe kɛo. 42 Ɔ à mɛ̀: Yesu, tó
n mɔ kía ũ, to ma yã́ àɔ dɔngu. 43 Ɔ a wèwà à mɛ̀:
Sĩana málɛ onɛ, za gbã ńyɔ̃ɔ kumanɔ àizãna guu.

---

* **23:30** Oze 10.8 † **23:34** Soũ 22.19 ‡ **23:35** Soũ 22.8
§ **23:36** Soũ 69.22

44 Kɛ́ ȉatɛ̃ kà minanguo, a biia zɛ̀, ɔ̃ bùsupi siakȕ
píi e aua gɛ̀ pȉlaò. 45 Zwãa pɔ́ daa Lua kpɛ́u* kɛ̏ a
guo. 46 Yesu wiilɛ̀ gbấugbãu à mɛ̀: Baa, ma a nisȉna
nànɛ n ɔzȉɛ.† Kɛ́ a ò màa, ɔ̃ à tà. 47 Kɛ́ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
yấ pɔ́ kɛ̀pi è, à Lua sáaukpà à mɛ̀: Gbɛ̃́piá gbɛ̃maaɛ
sȉana. 48 Bíla pɔ́ aa mɔ̀ wà kȁaa yấpi gwaa yấiɔ, kɛ́
aa yấ pɔ́ kɛ̀ɔ è, aa ɛ̀a tà, aalɛ ńzȉa gbɛ̃gbɛ̃. 49 Yesu gbɛ̃́
dɔ̃aɔ ń nɔɛ pɔ́ tɛaàzi za Galileɔ píi zɛ kãaa, aalɛ yấpiɔ
gwa.‡

Yesu vȉa
(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Zãa 19.38-42)

50 Gɔ̃ɛe ku aà tɔ́n Yosɛfu. Yuda gbãadeɔ doɛ.
Gbɛ̃maaɛ, mɛ́ luayãmanaɛ. 51 Aà lɛ́ kú yấ pɔ́ a gbɛ̃́ɔ
zɛ̀ ń a kɛaopi guuo. Yudaɔ wɛ̃́lɛ Alimate gbɛ̃́ɛ, aà wɛ́
dɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉi. 52 A gɛ̀ Pilati kȉi à Yesu gɛ
gbɛ̀awà. 53 Ɔ a bùa à bàabaa ȉȉȉwà à aà dà gbɛ̀'ɛ pɔ́
wa sɔ̀ mia ũ guu. Wi gbɛ̃e dau we yãao. 54 Gɔɔpiá
ãsɔ̃adazȉɛ, kấmabogɔɔ lɛ́ ká. 55 Nɔɛ pɔ́ aa tɛ Yesuzi
za Galileɔ tɛ Yosɛfupi kpɛ, aa mia'ɛpi è ń lá à Yesu
gɛ dȉlɛuo. 56 Ɔ aa tà gɛ̀ nísi gȉnana ń tulaletiɔ sɔukɛi.
Kấmabogɔɔzȉ aa kấmabò lá Lua dȉlɛwa.§

24

Yesu bɔa gau
(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Zãa 20.1-10)

1 Ásɔ̃anɛnzȉ gufɛ̃nɛ ɔ̃ nɔɛpiɔ ɛ̀a gɛ̀ miapi kȉi ń nísi
gȉnana pɔ́ aa a sɔukɛ̀o. 2 Aa lɛ̀ gbɛ goa mia'ɛlɛ. 3 Kɛ́
aa gɛ̏, aai Dii Yesu gɛ eo. 4 Aa ku bíli guu, ɔ̃ gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn

---

* **23:45** Bɔa 26.31-33 † **23:46** Soũ 31.6 ‡ **23:49** Luk 8.1-3
§ **23:56** Bɔa 20.10

plaeɔ bɔ̀ mɔ̀má pɔkasa tɛkɛaɔ daa. 5 Vi̍a ń kṹ, aa
ń mi pɛ̀lɛ, ɔ̃ gɔ̃ɛpiɔ ɔ̀nɛ́: Bɔ́yãi álɛ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ wɛɛlɛ gɛɔ
guui? 6 A ku lao, à vù. A̍ to yã́ pɔ́ a ɔ̀ɛ́ gɔɔ pɔ́ a
ku Galile dɔágu 7 à mɛ̀, sema wà Gbɛ̃nazi̍n Nɛ́ kpá
duunkɛnaɔwa, aa aà páliwa, a gɔɔ àaɔ̃de zi̍́ i vu.* 8 Ɔ
yã́pi dɔ̀ńgu. 9 Bɔa mia ki̍́i aa gɛ̀ yã́pi baokpà aà i̍wa
gbɛ̃ɔn kuɛdoɔnɛ ń gbɛ̃́ ki̍niɔ. 10 Maliama Madelɛni
ń Yoanao ń Zaaki da Maliamao ń nɔɛ ki̍ni pɔ́ aa
kúńnɔɔ mɛ́ yã́pi ò zi̍napiɔnɛ. 11 Ɔ nɔɛpiɔ yã́pi kɛ̀nɛ́
lán faai yã́wa, aai sio. 12 Ɔ Piɛɛ fɛ̀lɛ bàalɛ̀ gɛ̀ miapi
ki̍́i. Kɛ́ à wɛkpàlɛ miapiu, i pɔe eo, sema bàabaa
pɔ́lɛɔ, ɔ̃ à ɛ̀a tà, àlɛ làasookɛ yã́pi aà kṹ̍ gbãa.

Ɛmausi zɛ́u
(Maa 16.12-13)

13 Gɔɔ doũpi zi̍́ Yesu i̍wa gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́
wi̍ mɛ Ɛmausi. N Yelusalɛũo à kà kiloo kuɛdo taa.
14 Aalɛ yã́ pɔ́ kɛ̀ píi faai bokɔ̃ɛ, 15 ɔ̃ gɔɔ pɔ́ aalɛ a
faaibo, aalɛ a wàaipa, Yesu ń lé, ɔ̃ aa bɛ zɛ́u sãnu.
16 Pɔe kpaanɛ́ ń aà dɔ̃ao. 17 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ yã́ álɛ
táa'oò ń kɔ̃oi? Ɔ aa zɛ̀, an oo sisia. 18 An gbɛ̃do pɔ́ wi̍
mɛ Keleopa wèwà à mɛ̀: Mɛ́ i kɛ ndo bàasio, gbɛ̃e
ku Yelusalɛũ a gi yã́ pɔ́ kɛ̀ gɔɔplaɛa dɔ̃io. 19 Ɔ à ń lá à
mɛ̀: Yã́ kpelei? Aa wèwà aa mɛ̀: Yesu Nazalɛti yã́ɛ.
A̍nabi zɔ̃ɔɛ. Gbɛ̃́pii dɔ̃ kɛ́ aà yãkɛa ń aà yã'oao bɔ̀
Lua ki̍́iɛ. 20 Ɔ sa'onkiaɔ ń wá gbãadeɔ aà kpàmá,
kɛ́ wà yãdaaàla yã́i, wi aà páliwa wà dɛ. 21 Wápiɔ
sɔ̃ wálɛ e ɔ̃mɛ a Isailiɔ suaba. Bee kpɛ yã́pi kɛa gɔɔ
àaɔ̃den gbã. 22 Ɔ yã́ pɔ́ wá nɔɛɛɔ ò bɔ̀ wá saɛ. Kɛ́ aa gɛ̀
aà mia ki̍́i gufɛ̃nɛa, 23 aai aà gɛ e weo. Aa sù aa mɛ̀

* **24:7** Luk 9.22, 18.31-33

malaikaɔ bɔ̀ mɔ̀má, aa ònɛ́ a ku bɛ̃́ɛ. 24 Ɔ wá gbɛ̃eɔ
gɛ̀ miapi gwai, aa è lá nɔɛpiɔ ònɛ́wa, a ku weo. 25 Ɔ
Yesu ònɛ́: Làasoosaideɔ, ili yɑ̃́ pɔ́ ɑ̃nabiɔ ò si kpaao.
26 Lua dɨ̀lɛ Mɛsii taasikɛ beewa, i gbasa gɛ̃ a gawi
guuo lò? 27 Daalɛa Mɔizi láwa e à gɛ̀ pɛ̀ ɑ̃nabiɔ pɔ́wa
píi, Yesu yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a Lua yɑ̃́u azɨ̀a yɑ̃́ musu bɔɔlɛkɛ̀nɛ́
píi.

28 Kɛ́ aa kɑ̃ikṹ̀ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ aalɛ gɛ́uo, Yesu kɛ̀ lá á ye
gɛ̃zɛawa. 29 Ɔ aa aà kṹ̀kũ aa mɛ̀: Gɔ̃wanɔ la. Oosi
kɛ̀, gu lɛ́ gɛ̃kɔ̃u. Ɔ à gɛ̃̀ ua à gɔ̃̀ńnɔ. 30 Gɔɔ pɔ́ àlɛ
pɔbleńnɔ, ɔ̃ à pɛ̃ɛ sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀ a kpàmá. 31 Ɔ
an wɛ́ kɛ̃̀ aa aà dɔ̃̀ sa, ɔ̃ aa kùawà. 32 Ɔ aa òkɔ̃ɛ: Kɛ́ àlɛ
yɑ̃'owɛ̃ɛ zɛ́u, àlɛ Lua yɑ̃́ pílokɛ̃wɛ̃ɛ, wá nɔ̀sɛ lɛ́ yáalɔo
lé? 33 Ɔ aa fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ aa ɛ̀a gɛ̀ Yelusalɛũ. Aa aà ɨ̀wa
gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ è kɑ̃aaa we ń gbɛ̃́ pɔ́ nàmáɔ 34 aalɛ mɛ:
Dii vù sɨ̀anaɛ. A azɨ̀a ɔ̀lɔ Simɔɔɛ. 35 Ɔ gbɛ̃ɔn plapiɔ zɛ́
guu yɑ̃́ dàu sɨ̀unɛ́ ń lá aa aà dɔ̃̀ gɔɔ pɔ́ à pɛ̃ɛ ɛ̀o.

Yesu azɨ̀a ɔlɔa a ɨ̀waɔnɛ
(Mat 28.16-20, Maa 16.14-20, Zɑ̃a 20.19-23, Zɨ̀n 1.6-8)

36 Kɛ́ aalɛ yɑ̃́pi o màa, kɑ̃́ndo aa aà è zɛa ń guu, ɔ̃
a ònɛ́: Aɔ kú ń aafiao. 37 Ɔ gili gɛ̃̀ńgu, vɨ̀a ń kṹ, aalɛ
e gyaade wa è. 38 Ɔ a ònɛ́: Akɛa á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpài? Akɛa
á kú ń nɔ̀sɛ plaplaoi? 39 A ma ɔɔ gwa ń ma gbáɔ,
mámɛ. A ɔkɑ̃a à gwa. Gyaade mɛ ge wá vɨ̀ lá a ma
eɛwao. 40 Kɛ́ a ò màa, ɔ̃ à a ɔɔ ń a gbáɔ ɔ̀lɔnɛ́. 41 Pɔna
guu aa a ɛɛbò, kɛ́ à bɔ̀ ń saɛ yɑ̃́i. Ɔ à ń lá à mɛ̀: Pɔblea
kua? 42 Ɔ aa kpɔ̀ kpaatɛa kɔ̃̀ɔ kpàwà, 43 ɔ̃ a sò ń wáa.
44 Ɔ a ònɛ́: Yɑ̃́ pɔ́ má òɛ́ gɔɔ pɔ́ má kúánɔ mɛ́ kɛ̀. Ma
mɛ̀ sema yɑ̃́ pɔ́ wa ò ma yɑ̃́ musu Mɔizi ikoyɑ̃ láu

ń ãnabiɔ láo ń Soũ láo pa píi. 45 Ɔ à ń nɔ̀sɛ wɛ̃̀nɛ́,
kɛ́ aa e yã́ pɔ́ kú lápiɔ guu dɔ̃. 46 A ònɛ́: A kɛ̃a Lua
taalau wà mɛ̀, Mɛsii a taasikɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ i bɔ gau,
47 wi waasokɛ bui píiɛ ń aà tɔ́o daalɛa Yelusalɛũ, kɛ́
aa nɔ̀sɛlilɛ, an duuna i kɛ̃́má. 48 Yã́pi seeladeɔn á ũ.
49 Mapi sɔ̃ má gba pɔ́ ma Mae a lɛgbɛ̃̀ kpã́sãɛ́. Ȁɔ ku
wɛ̃́lɛ guu la e gbãa bɔ luabɛ à kúála.†
50 Ɔ Yesu bɔ̀ńnɔ wɛ̃́nkpɛ e Bɛtani saɛ, ɔ̃ à ɔsɛ̀ plapla
à báaadàńgu. 51 Kɛ́ àlɛ báaadańgu màa, ɔ̃ à kɛ̃̀má,
Lua aà sɛ̀ tàò a kĩ́i. 52 Ɔ aa kùlɛɛ̀, aa ɛ̀a tà Yelusalɛũ
ń pɔna zɔ̃ɔo. 53 Aaȉɔ ku Lua ua gɔɔpii, aaɔ Lua
sáaukpa.

† 24:49 Zȉn 2.1-4

Bibeli Luayầtaaláí
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayầtaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9